

# A

**a (a')** *m.db* Xarafka koowaad ee xuruufta af soomaaliga, ahna shaqal gaaban.

**aa' f.g1 (-ay, -day)** 1. Cid ama wax garaacid, u cagajuglayn. 2. Dagaallamid.

**aa<sup>1</sup> qr.dd ld baa.**

**aa<sup>2</sup> mu.dhm.y** 1. *ld Aad.* 2. *ld aydin.*

**aa<sup>3</sup> e.d** Cod lagu muujiyo xanuunka.

**aabayeel<sup>1</sup>** *m.l* 1. A. ah: qaddarinta ama tixgelipta cid la siyo. 2. *ld aabayeelid.*

**aabayeel<sup>2</sup>** *f.mg1 (-yeelay, -yeshay)* U a.: qaddarin ama tixgelin cid siin.

**aabayeelid** *m.f.db eeg*aabayeel<sup>2</sup>. *ld aabayeel<sup>1</sup> (2), aabeyeelid.*

**aabayn** *m.f.db eeg* aabee.

**aabbannimo** *m.db* Aabbe ahaansho.

**aabbayaal** *m.lldh* 1. *eeg* aabbe. 2. Awooweyaashii hore. *ld aabbeyaal.*

**aabbe** *m.l (-bayaal, m.ll/m.db)* 1. Nin ubad dhalay. 2. (*u.j*) Aabbowl; wiilkaygiyow! *ld aabbo.*

**aabbo** *u.j ld aabbe.*

**aabbrur<sup>1</sup>** *m.l (-rro, m.db)* Weel yar, wax lagu shuban karo, oo dhiilaha, haamaha iwm afka lagaga xiro.

**aabbrur<sup>2</sup>** *f.g1 (-ray, -rtay)* Dhiil, haan iwm weel yar oo wax lagu shuban karo afka kaga xirid.

**aabburan<sup>1</sup>** *f.mg1 (-rmay., -rantay, -rmi)* Dhiil, haan iwm wax la aabbruray noqosho. Tus. "Weelku waa aabbrurmaya".

**aabburan<sup>2</sup>** *f.mg4 (-rnaa, -rnayd)* Dhiil, haan iwm wax la aabbruray ahaansho. Tus. "Weelku waa aabbrurnayahay".

**aabbrurid** *m.f.db eeg* aabbrur<sup>2</sup>.

**aabbrurmid** *m.f.db eeg* aabbruran<sup>1</sup>.

**aabburnaan** *m.f.dh eeg* aabbruran<sup>2</sup>. *ld aabburnaan sho.*

**aabburnaansho** *m.lldh ld aabburnaan.*

**aabee** *f.g2 (-beeyay, -beysay)* 1. Cid qaddarin ama tixgelin siin. 2. Weel asal iyo xaydh marin, si uusan biyaha, caanaha iwm u habin.

**aabayeelid** *m.f.db ld aabayeelid.*

**aabi** *m.l* Gardarro isla weyni iyo kibir ku jiro oo cid lagula muujiyo.

**aabiweyrax** *m.l* Sabab la'aan cid dagaal ku qaadiid, weyrax kulul.

**aabo** *m.l* Dareen naxariis, rabitaan iyo xurmayn leh oo qof qof kale u hayo.

**aabonimo** *m.db (siyaa.)* Mowqifka dawlad, ama mujtamac kale ku muujinayaan in ay go'aan kasta u sameeyaan dadka ay mas'uulka ka yihiin.

**aabyoo** *f.mg3 (-ooday, -ootay)* Ku aa.: cid xumaan aanay mutaysan kula kicid.

**aabyood** *m.fl eeg* aabyoo.

**aad** *mu.dhm.y* Magacuyaal tilmaama qofka labaad ee kelida ah (lala hadlaha ama wax loo qoraha). "Ninka aad la hadashay waa walaalkay". *ld aa<sup>2</sup>, aydin.*

**aad<sup>1</sup>** *m.l (-dyo, m.db)* 1. Isku qa: cayaar: isku beegnaan cayaar. 2. *ld aadid.*

**aad<sup>2</sup>** *m.db,fk (-dyo, m.l)* 1. Isku beegnaanta laba meelood ama shay. 2. Badan, si daran. 3. A. yar: *ld aayar.*

**aqad<sup>3</sup>** *f.g/mg1 (-day, -dday)* 1. (*f.g*) Meel u socdaalid ama u kicid. 2. (*f.mg*) Ku a.: wax wax kale u dhigmid. 3. (*f.mg*) Ku qa: cunto cabid iwm cid ku filnaan. 4. (*f.mg*) Ku qa.: wax muuqaalkooda wax kale isku gudbid. 5. (*f.mg*) Ku qa.: meel aadisteeda wax u adeegsasho. Tus. "Cali baabuur buu Kismaayo ku aaday".

**aadaab** *m.db* 1. Anshax iyo dhaqan wanaagsan oo cidi leedahay. 2. Anshax iyo dhaqan ay cidi leedahay.

**aadaamid** *m.f.db eeg* aadaan<sup>2</sup>. *ld aadaan<sup>1</sup>, aaddamid, aaddaan<sup>1</sup>, eedaamid, eedaan<sup>1</sup>.*

**aadaan<sup>1</sup>** *m.l* 1. Ogeysiin cod dheer leh oo mu'addinku ugu yeero muslimiinta waqtiyada salaadda. 2. Ci' dheer oo neef riyo ahi uu sameeyo marka uu xanuunsado. *ld aadaamid, aaddan<sup>1</sup>, eedaan<sup>1</sup>.*

**aadaan<sup>2</sup>** *f.mg1 (-aamay, -aantay)* 1. Cod dheer ugu yeerid muslimiinta waqtiyada

salaadda. 2. Kor u qaylin neef riyo ah xanuun dartiis. *ld aaddan<sup>2</sup>, eedaan<sup>2</sup>.*

**aadami** *m.l.u* 1. Dadka Eebahay dunida guudkeeda ku abuuray oo dhan. 2. Aadami ahaan. *ld aadane, aadmi.*

**aadaminnimo<sup>1</sup>** *m.db* Aadami ahaansho. *ld aadaminimo.*

**aadaminnimo<sup>2</sup>** *m.db* 1. (*fals.*) Isku taxluujin ku xiran danaha aadamiga, anshaxiisa iyo barashadiisa. 2. (*fals.*) Dhaqanka qorista (qarnigii 14aad ilaa iyo kii 16aad ee ku saleysan barashada Giriigga iyo Roomaaniyiintii hore).

**aadane** *m.l ld aadami.*

**aaddamid** *m.db ld aadaamid.*

**aaddan<sup>1</sup>** *m.l ld aadaan<sup>1</sup>.*

**aaddan<sup>2</sup>** *f.mg1 (-damay, -dantay)* *ld aadaan<sup>2</sup>.*

**aaddan<sup>3</sup>** *f.g/mg4 (-naa, -nayd)* 1. (*f.g*) Is aa.: laba nafley wax da'da ama xoogga iska le'eg ahaansho. 2. (*fmg*) Ku aa.: wax, wax kale ku beegan ahaansho. Tus. "Guriiga Cali wuxuu ku aaddanyahay Baar Ubax". 3. (*fmg*) Ku aa.: wax, wax kale muuqaalkooda isku gudbay ahaansho. 4. (*fmg*) Ku soo aa.: wax la filayo in uu meel yimaaddo ama ku dhaco waqtii go'an ahaansho.

**aaddanaan** *m.f.db eeg aaddan<sup>3</sup>.* *ld aaddanaansho.*

**aaddanaansho** *m./dh ld aaddanaan.*

**aaddi** *f.g2 (-iyay, -isay)* 1. Cid meel ku toosin; *ld aadi, aadsii.* 2. Ku aa.: wax dalool ciriiri ah oo uu geli karo ku beegid. 3. Ku aa.: wax muuqaalkooda wax kale ku gudbid. 4. Isku aa.: wax aan nidaamsanayn sida ay isu raaci karaan u nadaamid.

**aaddin** *m.f.db eeg aaddi.* *ld aadin, aadsiin.*

**aadeer** *m.db ld adeeryo.*

**aadi** *f.g2 ld aaddi.*

**aadid** *m.f.db eeg qad<sup>3</sup>; ld qad<sup>1</sup>.*

**aadimo** *m.l* 1. (*fitis.*) Cabbir xariiqeedka laga qaaday walax adke ah sida dhererka (l), ballaca (b) ama joogga (h). 2. (*fitis.*) "Addimaha Xaddiyada Fisikaad" waa habka xaddiyada fisikaad looga soo dhirindhiriyo xaddi saleedyada oo la saaro jibbaaro habboon.

**aadin** *m.db ld aaddin.*

**aadiraac** *m.l* Dhicinta uu neef markaas rimay dhiciyo; qubeys.

**aadmi** *m.l ld aadami.*

**adminnimo** *m.db ld aadaminnimo<sup>1</sup>.*

**aadsii** *f.g2 (-iiyay, -iisay)* *ld aaddin.*

**aadsiin** *m.db ld aaddin.*

**aadyar** *m.db fk ld aayar.*

**aaf** *m.db.u* Meel la deggenyahay ama ceel agagaarkood.

**aafayn** *m.db eeg aafee.* *ld aafeyn.*

**aafeysan** *f.mg4 (-snaa, -snayd)* Wax aaf

haleeshay ahaansho.

**aafeysnaan** *m.f.db eeg aafeysan.* *ld aafeysnaansho.*

**aafeysnaansho** *m./dh ld aafeysnaan.*

**aaf** *m.db (-ooyin, m.)* Dhibaato weyn oo abaar, cudur ama coladi ay keentay oo guud ahaan u saameysa nafley badan; dhibaato aad u weyn.

**aafobid** *m.f.db eeg aafow.*

**aafow** *f.mg1 (-oobay, -owday; -oobi)* Wax aafeysan noqosho (nafley badan).

**aag** *m.l.u* Dhul ballaaran oo meel la yaqaano ku fadhiyo. Tus. "Aagga Ceelbuur waxaa laga helaa dhagax jilicsan oo burjikooyinka laga qoro".

**aagaan<sup>1</sup>** *m.l (-nno, m./dh)* Weel yar oo wax lagu shuban karo oo haamaha lagu aabburo.

**aagaan<sup>2</sup>** *m.db (-aamo, m.)* Haan yar oo biyaha ama caanaha lagu shubto.

**aggaga-qabow** *m.l (-gag-qabow, m.) (jool.)* Soohdinta dhulka dushiisa ee kala soocda hawo qabow iyo hawo diirran. Hawada qabow aya hoos ka cadaadisa tan diirran.

**ah** *e.d* Cod yar oo qof xanuun hayo ka soo baxa. *ld ah<sup>2</sup>.*

**aaho** *m.db (-ooyin, m.)* Dhiibato weyn oo abaar ama cudur ay keenaan oo guud ahaan saameya naflay badan.

**aa'id** *m.f.db eeg aa'.*

**ajur** *m.l.u* Jaajuur yaryar oo ka samaysan dhoobo guduudan oo wax lagu dhiso.

**aakhir** *m.l* 1. Kan dambe. 2. Quraanka qaybtiiisa damba. *ld aakhiritaan.*

**aakhiritaan** *m.l ld aakhir.*

**aakhiro** *m.db* Meesha iyo nolosha dambe ee lagu noolaan doono marka adduunka laga tago.

**aakhirutahan** *m.l ld aakhir.*

**aakib** *m.l* 1. Ka aa. ah: faa'iidda laga rajeynayo fal lagu dhaqaaci doono. Tus. "Samaynta Warshadda Saabuunta waxa ka aa. ah in ay joogsato tii dibadda ka imaneysay oo lacagta adagi ku baxaysay". 2. Ka aa. ah: mudnaanta uu wax, wax kale ka leeyahay. Tus. "Tiro badan waxaa ka aa. ah tayo".

**aal<sup>1</sup>** *m.db,fk* Aashay, -aa, -iis iwm: si aan degdeg iyo fudayd toona ku jirin; aayar, tartiib, qunyar. Tus. "Ciise aashiis buu hadlaa".

- aal<sup>2</sup>** *f.g/mg1 (yiil, tiil; aalli)* 1. (*f.g*) Wax meel go an ku sugnaansho. 2. (*f.mg*) Ka a.: fal ku dhaqaaqiddiisa deyn. *ld ool<sup>2</sup>, oollow.*
- aalaa** *fk*. Inta badan, marar badan, badanaa. Tus."Aa. ma yimaado saacadaahaan".
- qalad** *m.dh (-do, m.dh)* 1. Qalab mashiin leh oo wax lagu qabsan karo. Tus. "Kombiyutarku waa qa. cusub oo cilmbaarista fidudaysay". 2. Qalab lagu dagaallamo; hub. 3. Qalabka dumarku ay qaataan ee isku qurxiyaan mid ka mid ah.
- qaladee** *f.g2 (-deeyay, -deysay)* 1. Wax qalabeyn. 2. Wax qurxin. 3. Ciidan hubayn. 4. Cunto si ay caraf iyo dhadhan u yeelato geedo ku darid.
- qaladeyn** *m.f.dh eeg qaladee.*
- qaladeysan** *f.mg4 (-snaa, -snayd)* 1. Wax la qalabeeay ahaansho. 2. Wax la qurxiyay ahaansho. 3. Wax la hubeeyay ahaansho (ciidan).
- qaladeysnaan** *m.f.dh eeg qaladeysan.* *ld qaladeysnaansho.*
- qaladeysnaansho** *m./dh ld qaladeysnaan.*
- qalad-kabniin** *m.dh (-do-kabniin, m.l) (daaw.)* Aalad adag oo lagu kabo addimada ama meel kale oo jirka ka mid ah marka ay jabaan ama kala baxaan. Waxay ka sameysantahay balaastig ama faashad lagu qooyey wax loo yaqaan "plaster of Paris" waxaana lagu dhejiyya meesha jaban si dhaqdaqaaqa looga celiyo lafaha la isu keenay.
- aale** *m.l* Geed lugtool ahaan u baxa, sida qasabka, galleyda, maseggada, qaysaraanta iwm.
- aalkol** *m.l* Dareere aan midab lahayn oo dabka qabsan og, boogahaha lagu dhaqo. *ld aalkolo.*
- aalkolo** *m.dh ld aalkol.*
- aallid** *m.f.dh eeg aal<sup>2</sup>.* *ld oollid.*
- aalo** *m.dh.u* Lo'da inteeda aan weli gaarin da'dii ay rimi ama wax rimin lahayd.
- aamanuu** *m.dh* Waqtii hore oo Aad u fog.
- aameel** *m.l (-llo, m.dh)* 1. Weel qori ka samaysan oo aan dabool lahayn oo lo'da iyo geela lagu maalo; haruub; doobi. 2. Wixii waxay arkaan iska raacaan.
- qamiin** *m.dh ld qammiin.*
- qamiinsad** *m.l ld qamiinsasho.*
- qamiinsasho** *m.dh ld qammiinsasho.*
- qamiinsi** *m.l ld qammiinsasho.*
- qamiinso** *f.mg3 (-snaa, -snayd)* (-saday, -satay) *ld qammiinso.*
- qammiin** *m.dh* Erey la yiraahdo marka la duceysto kaddib, oo ujeeddadiisu tahay in Ilaa aqbalu ducada. *ld qamiin.*
- qammiinsad** *m.l ld qammiinsasho.*
- qammiinsasho** *m.f.dh eeg qamminso.* *ld qamiinsad, qamiinsasho, qamiinsi, qammiinsad, qamm*
- qammiinso** *f.mg3 (-saday, -satay)* Aaammiin dhihid. *ld qammiinso.*
- qammin<sup>1</sup>** *m.l* 1. Aan dhagar iyo laqdabo aqoon; daacad; lillaahi (qof). 2. Nabad ah; aan cabsi lahayn (meel).
- qammin<sup>2</sup>** *f.g1 (-nay, -ntay)* 1. Cid kalsooni ku qabid. 2. Ku qa.: cid si kalsooni leh wax ugu dhiibasho.
- qamminaad** *m.dh ld qamminid.*
- qamminbax** *f.mg1 (-xay, -xday; -bixi)* Ka qa.: qof, cid amminkii uu ku qabay lumin.
- qamminbixid** *m.f.dh eeg qamminbax.*
- qammindarreysad** *m.l* *ld qammindarreysasho.*
- qammindarreysasho** *m.f.dh* *ld qammindarreysad, aammindarreysi.*
- qammindarreysi** *m.l ld qammindarreysasho.*
- qammindarreysyo** *f.mg3 (-stay, -satay)* Ka qa.: cid ka qamminbixid.
- qammindarro** *m.dh* Kalsooni la'aan.
- qamminid** *m.f.dh eeg qammin<sup>2</sup>.*
- qamminnimo** *m.dh* Aammin ahaansho.
- qamminsan** *f.g4 (-naa, -nayd)* 1. Qof, wax cid aammin ku qaba ahaansho. 2. Qof, wax rumaysan jirista Eebbe iyo diimaha ahaansho. Tus. "Diinta Islaamka ayaan aamminsahay".
- qamminsanaan** *m.f.dh eeg qamminsan.* *ld qamminsanaansho.*
- qamminsanaansho** *m./dh eeg qamminsanow;* *ld qamminsanaan.*
- qamminsanow** *f.g3 (-naaday, -naatay)* 1. Qof, wax cid aamminka ku qabo noqosho. 2. Qof, wax rumaysan jiritaanka Eebbe iyo diinta noqosho.
- qamminsii** *f.lg2 (-iiyay, -iisay)* Qof in uu wax aammino ka oggoleysiin.
- qamminsiiin** *m.f.dh eeg qamminsii.*
- aammus<sup>1</sup>** *m.l* 1. Hadal la'an. 2. Shib. 3. *ld aammus.*
- aammus<sup>2</sup>** *f.mg1 (-say, -stay)* 1. Hadal joojin. 2. Wax sheegiddiisa ka gaabsasho.
- aammusan** *f.mg4 (-snaa, -snayd)* Wax aan hadlayn ahaansho; shibban (cid).
- aammusdar** *f.mg4 (-rcaa, -nayd)* Wax aan aamusaynin (cid).
- aammusdarnaan** *m.f.dh eeg aammusdaran.* *ld aammusdarnaansho.*

<b>aammusdarnaansho</b>	<i>m.l/dh</i>	<i>ld</i>	
<b>aammusdarnaan.</b>			
<b>aammusi</b> <i>f.g2</i> (-iyay, -isay)	Hadal, qaylo ama oohin cid ka celin. Tus. "Carruurta ka aammusi qofka jirran".		
<b>aammusid</b> <i>m.f.dh eeg</i> aammus <sup>2</sup> .	<i>ld aammus<sup>1</sup></i>		(3).
<b>aammusin</b> <i>m.f.dh eeg</i> aammusi.	<i>ld aammusis.</i>		
<b>aammusis</b> <i>m.l ld aammusin.</i>			
<b>aammusnaan</b> <i>m.f.dh eeg</i> aammusan.	<i>ld aammusnaansho.</i>		
<b>aammusnaansho</b> <i>m.l/dh ld aammusnaan.</i>			
<b>aan<sup>1</sup></b> <i>mu.dhm.y</i>	1. Magacuyaal tilmaama qofka koowaad ee kelida ah (hadlha ama wax qoraha). Tus. "Meel aan ku nastro ayaan doonayaa" 2.	<i>ld an.</i>	
<b>aan<sup>2</sup></b> <i>qr.diid</i>	Qurub tilmaamaya in weertu tahay weer diidmo, weer xor ah ama midaan ahayn tu ay tahayba. Tus. "Miyan fadhigii la qaban?", "Yaan lacag la siin!", "Wiilkaa aan imaanini waa Cali".	<i>ld an.</i>	
<b>aanayn</b> <i>m.f.dh eeg</i> aanee.			
<b>aanaysad</b> <i>m.l ld aanaysasho.</i>			
<b>aanaysasho</b> <i>m.f.dh eeg</i> aanayso.	<i>ld aanaysad,</i>		
<b>aanaysi</b> <i>m.l</i>	1. Godob u raadsi. 2. Xigtaysi.	<i>ld aanaysasho.</i>	
<b>aanayso</b> <i>f.g/mg3</i> (-stay, -satay)	1. Godob u raadsasho. 2. Qaraabannimo ama saaxibniimo awgeed cid u xigsasho (qof).		
<b>aanee</b> <i>f.g/mg2</i> (-neeyay, -naysay)	1. (f.g) U aa.: cid, cid kale oo dakano ka gashay ka gudid. 2. (f.mg) U aa.: wax dhacay cid ku tuhmid. Tus. "Waxyelada baabuurka gaartay waxaa loo aaneynayaa taxaddar la'aanta shufeerka".		
<b>aannu</b> <i>mu.dhm.y</i>	Magacuyaal tilmaamaya qofka koowaad ee wadarta ah (marka laga reebo lala hadlha). Tus. "Xafiiska aannu aragnay waa xafiiskaada cusub".	<i>ld aan1.</i>	
<b>aano</b> <i>m.dh</i>	Dhibaato hore oo ciddii loo geystay aanay illawin; godob; utun; dakano.		
<b>aar<sup>1</sup></b> <i>m.l</i> (-rar, <i>m.l</i> )	1. Libaax weyn oo lab. 2. Nin geesi ah. 3. Aargoosad.		
<b>aar<sup>2</sup></b> <i>f.g/mg1</i> (-ray, -rtay)	1. (f.g) Alaab (aqal iwm) meel sare saarid. 2. (f.mg) Ka aa.: cid dakano gashay ka gudid. 3. (f.mg) U aa.: cid qof laga dilay, ciddii dishay qof ka mid ah diliid.		
<b>aaraa'</b> <i>m.dh.w eeg</i> ra'yi.			
<b>aarad</b> <i>m.dh</i> (-do, <i>m.l</i> )	Liid maro ah oo qurxin awgeed loogu tolo dacallada maryaha la xirto iyo daahyada.		
<b>aaradee</b> <i>f.g2</i> (-deeyay, -deysay)	Maro ama daah aarad u yeelid.		
<b>aaradeyn</b> <i>m.f.dh eeg</i> aaradee.			
<b>aaradeysan</b> <i>f.mg4</i> (-snaa, -snayd)	Wax aarad loo yeelay ahaansho (maro, daah iwm).		
<b>aaradeysnaan</b> <i>m.f.dh eeg</i>	aaradeysan.	<i>ld aaradeysnaansho.</i>	
<b>aaradeysnaansho</b> <i>m.l/dh ld</i>	<b>aaradeysnaan.</b>		
<b>aaran</b> <i>m.l.u</i>	1. Geela intiisa aan weli gaarin da'dii uu ku rimi ama wax ku rimin laaha. 2. Doog iyo barwaqaqo badan. 3. Aa. ah: meel doog badan leh. 4. Aa. ah: waqt doog iyo barwaqaqo leh.		
<b>arbax<sup>1</sup></b> <i>m.l ld aarbixid.</i>			
<b>arbax<sup>2</sup></b> <i>f.mg1</i> (-xay, -xdyay; -bixi)	1. Ka aa.: qof eed loo haystay iska daaficid. 2. Ka aa.: qof ka aargudasho.		
<b>aarbi-aar</b> <i>m.l</i>	Qaab loo ciyaaro turubka.		
<b>aarbixid</b> <i>m.f.dh eeg</i> aarbax <sup>2</sup> .	<i>ld aarbax<sup>1</sup>.</i>		
<b>aardoon</b> <i>m.l</i> Qof, qof kale oo dakane ka galay raadinaya.	<i>ld aardoonad, aardoonasho, aarsashaddoon.</i>		
<b>aardoonad</b> <i>m.l ld</i>	<b>aardoonasho.</b>		
<b>aardoonasho</b> <i>m.f.dh eeg</i>	aardoono.	<i>ld aardoonad.</i>	
<b>aardoono</b> <i>f.mg3</i> (-ntay, -natay)	Qof in uu aano soo guto meel u aadid.		
<b>aargalaan</b> <i>m.l</i> (-nno, <i>m.dh</i> )	Weel siin ah, dheg leh oo wax lagu cabbo.		
<b>aargoonle</b> <i>m.l</i>	Nooc dawacada ka mid ah, midab bey madow ah leh oo Aad ariga u laysa.		
<b>aargoosad</b> <i>m.l ld aargoosasho.</i>			
<b>aargoosasho</b> <i>m.f.dh eeg</i> aargooso.	<i>ld aargoosad, aargoosi.</i>		
<b>aargoosi</b> <i>m.l ld aargoosasho.</i>			
<b>argooso</b> <i>f.mg3</i> (-stay, -satay)	Ka aa.: cid, cid kale oo waxyelo u geystay ka gudasho.		
<b>aargud</b> <i>f.mg1</i> (-day, -ddyay)	1. Ka aa.: cid dakano ay gashay ka gudid. 2. U aa.: cid qof laga dilay, ciddii dishay qof ka mid ah diliid.	<i>ld aargudo.</i>	
<b>aargudasho</b> <i>m.dh eeg</i> aargudo.	<i>ld aargudid.</i>		
<b>aargudid</b> <i>m.f.dh eeg</i> aargud.	<i>ld aargudasho, aargudis.</i>		
<b>aargudis</b> <i>m.dh ld aargudid.</i>			
<b>aargudo</b> <i>f.mg3</i> (-utay, -udatay)	<i>ld aargud.</i>		
<b>aarid</b> <i>m.f.dh eeg</i> aar <sup>2</sup> .	<i>ld aaris.</i>		
<b>aaris</b> <i>m.dh ld aarid.</i>			
<b>aarnimo</b> <i>m.dh</i>	Aarahaansho.		
<b>aarsashaddoon</b> <i>m.l ld aardoon.</i>			
<b>aarsasho</b> <i>m.f.dh eeg</i> aarso.	<i>ld aarsi.</i>		
<b>aarsi</b> <i>m.l ld aarsasho.</i>			
<b>aarso</b> <i>f.mg3</i> (-saday, -satay)	Ka aa.: cid, cid kale oo waxyello u geysatay ka gudasho.		
<b>aas<sup>1</sup></b> <i>m.l</i>	1. Xabaalidda meydka; <i>ld aasid.</i>		
<b>aas<sup>2</sup></b> <i>m.l</i>	2. Marka aasku madoobaado: waqtiga		

---

qorraxdu dhacdo ee iftiinkeeda la waayo; himhiimow, cilcillow.	waddan shisheeye ee haystay, una doorto dawladda uu rabo. <i>ld aayakatalin</i> .
<b>aas<sup>2</sup> f.g1 (-say, -stay)</b> Wax dhulka ku xabaalid (dad dhintay); duugid.	<b>aayar m.dh,fk</b> Si deggan oo miyir leh. <i>ld aad yar, aadyar</i> .
<b>aasaas<sup>1</sup> m.l ld asaas<sup>1</sup>. asaadid.</b>	<b>aayatiin m.l (-nno, m.db)</b> Xaalad xumaan ama samaan leh oo ay cidi ku dambeys; ciribdambeed. <i>ld aayo<sup>1</sup></i> .
<b>aasaas<sup>2</sup> f.g1 (-say, -stay) ld asaas<sup>2</sup>.</b>	<b>aayaxumaan m.f.db eeg</b> aayaxun. <i>ld aayaxumaansho, aayaxumi, aayaxumo.</i>
<b>aasaasan<sup>1</sup> f.mg1 (-smay, -santay) ld asaasan<sup>1</sup>.</b>	<b>aayaxumaansho m.l/dh ld aayaxumaan.</b>
<b>aasaasan<sup>2</sup> f.mg4 (-snaa, -snayd) ld asaasan<sup>2</sup>.</b>	<b>aayaxumi m.db ld aayaxumaan.</b>
<b>aasaasi m.l ld asaasi.</b>	<b>aayaxumo m.db ld aayaxumaan.</b>
<b>aasaasid m.dh ld asaasid.</b>	<b>aayaxun f.mg4 (-umaa, -umayd)</b> Cid aan aayo fecnayn ahaansho.
<b>aasaasmid m.db ld asaasmid.</b>	<b>aaye m.dh ld aayo<sup>2</sup>.</b>
<b>aasaasnanaan m.db ld asaasnanaan.</b>	<b>aayid m.f.db eeg ay<sup>2</sup>. ld aayis.</b>
<b>aasaasnanaansho m.l/dh ld asaasnanaan.</b>	<b>aayis m.db ld aayid.</b>
<b>aasan<sup>1</sup> f.mg1 (-smay, -sanaty; -smi)</b> Wax cidi aastay noqosho.	<b>aayo<sup>1</sup> m.l ld aayatiin.</b>
<b>aasan<sup>2</sup> f.mg4 (-snaa, -snayd)</b> Wax la aasay ahaansho.	<b>aayo<sup>2</sup> m.dh (-ooyin, m.)</b> 1. Af waxa ay u tahay carruurta ninkeedu ka dhalay naag kale. 2. Haweeney qof abtigii ama adeerkii qabo. 3. Qof waxa ay u tahay hooyadiis walaasheed; habaryar. <i>ld aaye</i> .
<b>aashuuun m.l (-uummo/-uunno, m.db)</b> Weel tebedda u eg, dhoobo ka samaysan oo biyaha lagu shubto. <i>ld ashuun</i> .	<b>aayodhiin m.l (kiim.)</b> Curiye adke ah oo bida midabkiisuna yahay buluug madow kana tirsan haloojiinada (ururka VII ee tusaha kalgalka curiyayaasha).
<b>aasid m.f.db eeg aas<sup>2</sup>. ld aas<sup>1</sup>.</b>	<b>aayon m.l ld ayoon.</b>
<b>aasmid m.f.db eeg aasan<sup>1</sup>.</b>	<b>aayoonayn m.db (kiim.)</b> Habka soo saaridda ayoonnada.
<b>aasnaan m.f.db eeg aasan<sup>2</sup>. ld aasnaansho.</b>	<b>aayoonka haydarojiin m.l eeg asiidh; PH.</b>
<b>aasnaansho m.l/dh eeg aasnow. ld aasnaan.</b>	<b>ab<sup>1</sup> m.l.u</b> 1. Awooyaashii hore oo laga soo jeedo. 2. Abkay ma arag; weligay ma arag.
<b>aasnow f.mg3 (-naaday, -naatay)</b> Wax aasmay noqosho.	<b>ab<sup>2</sup> m.l,fk</b> A.kay ma arag; weligay ma arag.
<b>aaway e.we</b> Erey weyddiimeed, oo sida falka, maraka qaarkood, isu rogora (sida dh.: awday, w.: aawaye) oo micnihiisu yahay “xaggee laga helaa?” “mee?”. <i>ld aawaye, away, awday</i> .	<b>abaab<sup>1</sup> m.l ld abaabid; abab<sup>1</sup>; ababid.</b>
<b>aawaye e.we ld aaway.</b>	<b>abaab<sup>2</sup> f.mg1 (-bay, -btay) ld abab<sup>2</sup>.</b>
<b>aawi f.g1/2 (-iyay, -iday/-isay; -iyi)</b> Wax ururin.	<b>abaabi f.g2 ld ababi.</b>
<b>aawil<sup>1</sup> m.l ld awaal<sup>1</sup>, awaalid.</b>	<b>abaabid m.db eeg abaab<sup>2</sup>. ld ababid. ld abaab<sup>1</sup>, abaabis.</b>
<b>aawil<sup>2</sup> f.mg1 (-ilay, -ishay)</b> Wax dhicitaankooda ama imaatinkooda filid. <i>ld awaal<sup>2</sup>.</i>	<b>abaabin m.db ld ababin.</b>
<b>aawilid m.f.db ld awaalid.</b>	<b>abaabis m.db ld ABAABID; ababid. ld ababis.</b>
<b>aawin m.f.db eeg aawi. ld aawis.</b>	<b>abaabul<sup>1</sup> m.l ld abaabulid.</b>
<b>aawis m.l ld aawin.</b>	<b>abaabul<sup>2</sup> f.g1 (-ulay, -ushay)</b> Si hannaan ama qaab habeysan leh dad u hawgelin, arrin isku duwid, qabanqaabin.
<b>aawo m.db</b> Erey aan kelgii istaagin in qodob lahaansho lagu daro mooyee, sida: -diis, -deed, -dood iwm oo macnahiisu yahay qof ama wax dartood. Tus. “Cali, Caasha aawadeed ayuu halkan u yimid”. <i>ld aw.</i>	<b>abaabulan f.mg4 (-lnaa, -lnayd)</b> Wax la abaabulay ahaansho (hawl).
<b>aayad m.db (-do, m.)</b> 1. Akhriska ama qoridda quraanka inta u dhexeysa laba joogsi. 2. Wax aan hore loo arki jirin oo yaab leh; mucjiso.	<b>abaabule m.l (-layaal, m.l/dh)</b> Qof hawl qabanqaabiya; qabanqaabiye.
<b>aayakatalin m.db</b> Ka tashiga cidi ka tashato mustaqbalkeeda wixii ay ka yeeli lahayd. <i>ld aayakatashi.</i>	<b>abaabulid m.f.db eeg abaabul<sup>2</sup>. ld abaabul<sup>1</sup>.</b>
<b>aayakatashi m.l (siyaa)</b> Xaqa uu waddan u leeyahay waddan kale in uu kaga xorroobo	<b>abaabulnaan m.f.db eeg abaabulan. ld abaabulnaansho.</b>
	<b>abaad<sup>1</sup> m.l ld abaabid.</b>

## abaad<sup>2</sup>

---

**abaad<sup>2</sup>** *f.mg1 (-day, -dday)* 1. Ku a.: muddo dheer xaalad gaar ah ku sugnaan, ku waadir. 2. Duugobid.

**abaadi** *f.g/mg2 (-iyay, -isay)* 1. *(f.g)* Baadi goobistedeeraajin. 2. *(f.mg)* Ku a.: wax xaalad gaar ah ku raajin. *ld abaadsii<sup>1</sup>*.

**abaadid** *m.f.dh eeg abaad<sup>2</sup>*. *ld abaad<sup>1</sup>*.

**abaadin** *m.f.dh eeg abaadi*. *ld abaadsiin*.

**abaadsii** *f.g2 (-iyay, -isay)* *ld abaadi*.

**abaadsii** *m.dh ld abaadin*.

**abaahi<sup>1</sup>** *m.l* Isutagga awrka iyo hasha. *ld abaahiyid*.

**abaahi<sup>2</sup>** *f.g1/2 (-iyay, -iday/-isay; -iyi)* Hal kudid (awr).

**abaahin** *m.f.dh eeg abaahi<sup>2</sup>*. *ld abaahiyid*.

**abaahiqab** *m.l ld buudhqab*.

**abaahis** *m.l ld abaahiyid*.

**abaahiyid** *m.f.dh ld abaahi<sup>1</sup>, abaahin, abaahis*.

**abaaji<sup>1</sup>** *m.l* Xoolo lumay oo waa dambe la tabay.

**abaaji<sup>2</sup>** *f.mg1 (-iyay, -iday; -iyi)* Xoolo lumay waa dambe tebid.

**abaajiyid** *m.f.dh eeg abaaji<sup>2</sup>*.

**abaal** *m.l (-llo, m.dh)* 1. Samo cid loo galoo. Tus. "Cali, abaal buu ii galay". 2. Xasuusta wanaagsan ee la isaga hayo samo la isu galay. Tus. "Xasan, abaal baan u hayaa".

**abaalceli** *f.mg2 (-iyay, -isay)* U a.: abaal la isu galay gudid.

**abaalcelin** *m.f.dh eeg abaalceli*. *ld abaalcelis*.

**abaalcelis** *m.l ld abaalcelin*.

**abaaldaran** *f.mg4 (-rnaa, -rnayd)* Wax aan abaal lahayn ahaansho (qof).

**abaaldarnaan** *m.f.dh eeg abaaldaran*. *ld abaaldarnaansho*.

**abaaldarnaansho** *m.l/dh ld abaaldarnaan*.

**abaaldarro** *m.dh* Gudid ama aqoonsi la'aanta abaal la isu galay. *ld abaaldarnaan*.

**abaaldhic<sup>1</sup>** *m.l* Samo la isu galay oo wixii uu mudnaa aan lagu gudin. *ld abaaldhicid*.

**abaaldhic<sup>2</sup>** *f.mg1 (-cay, -cday; -dhici)* Ka a.: samo la isu galay wixii uu mudnaa ku gudid la'aan.

**abaaldhicid** *m.f.dh eeg abaaldhic<sup>2</sup>*. *ld abaaldhic<sup>1</sup>*.

**abaaldooris** *m.l* Samafal la isu galay oo xummaan lagu beddelo.

**abaalgud<sup>1</sup>** *m.l (-dyo, m.dh)* 1. Wax qiiimo leh oo la siiyo qof hawl dheeraad ah qabtay; abaalmarin. 2. *ld abaalgudid*.

**abaalgud<sup>2</sup>** *f.mg1 (-day, -dday)* U a.: abaal la isu galay mid la mid ah ku beddelid.

**abaalgudit** *m.f.dh eeg abaalgud<sup>2</sup>*. *ld abaalgud<sup>1</sup>*.

**abaalhay** *f.mg2 (-yay, -ysay)* U a.: cid, cid kale oo samo u gashay aqoonsanaan.

**abaalhayn** *m.f.dh eeg abaalhay*.

**abaali** *m.dh (-iyaal, m.l/dh)* A. ah: haan duug ah oo biyaha sii daysa; boos.

**abaalmari** *f.g2 (-iyay, -isay)* Qof u abaalgudid.

**abaalmarin** *m.dh eeg abaalmari*. *ld abaalmaris*.

**abaalmaris** *m.l ld abaalmarin*.

**abaar** *m.dh (-ro, m.l)* Dhibaato ballaaran oo roob la'aani keentay.

**abaarayn** *m.f.dh eeg abaaree*. *ld abaaraysiin*.

**abaaraysad** *m.l ld abaaraysasho*.

**abaaraysan** *f.mg4 (-snaa, -snayd)* Wax abaari haleeshay ahaansho (dhul).

**abaaraysasho** *m.f.dh eeg abaarayso*. *ld abaaraysad, abaaraysi*.

**abaaraysi** *m.l ld abaaraysasho*.

**abaaraysii** *f.g2 (-iyay, -isay)* *ld abaaree*.

**abaaraysiin** *m.dh ld abaarayn*.

**abaaraysnaan** *m.f.dh eeg abaaraysan*. *ld abaaraysnaansho*.

**abaaraysnaansho** *m.l/dh ld abaaraysnaan*.

**abaarayso** *f.mg3 (-stay, -satay)* Wax abaari ku dhacday noqosho (meel). *ld abaaroso*.

**abaaree** *f.g2 (-reeyay, -raysay)* Wax abaar ah ka dhigid (meel). *ld abaaraysii*.

**abaareysad** *m.l ld abaaraysasho*.

**abaariekeentay** *m.l/dh.u* Dad aan dhulka ku dhalan oo waa dambe dalaw ku yimid.

**abaaroobid** *m.f.dh eeg abaarow*.

**abaarow** *f.mg1 (-oobay, -owday; -oobi)* Wax abaari ku dhacday noqosho (meel).

**abaarsad** *m.l ld abaarsasho*.

**abaarsasho** *m.dh ld abaarsad, abaaraysasho*.

**abaarso** *f.mg3 (-saday, -satay)* *ld abaarayso*.

**abaaseere** *m.l* Qof madax ka ah goobta booranaha ama mingiska lagu tumo. *ld abbaseere*.

**abab<sup>1</sup>** *m.l* Ubad xoolaad oo daaq barad ah. *ld abab<sup>1</sup>, ababid*.

**abab<sup>2</sup>** *f.mg1 (-bay, -btay)* 1. Ubad xoolaad daaq barasho. 2. Ku a.: dhallaan dad, aqoon, dhaqan iwm ku barbaarin. *ld abab<sup>2</sup>*.

**ababi** *f.g2 (-iyay, -isay)* 1. Ubad xoolaad daaq barid. 2. Ku a.: dhallaan dad, aqoon, dhaqan iwm barid. *ld ababi*.

**ababid** *m.f.dh eeg abab<sup>2</sup>*. *ld abab<sup>1</sup>, abaabit, abaabis, abab<sup>1</sup>, ababis*.

**ababin** *m.f.dh eeg abab<sup>1</sup>*. *ld abaabin*.

**ababis** *m.l ld ababid*.

**abad** *m.l/fk* Markii magacuyaal lahaansho lagu lifaaqo wuxuu la micna yahay "weligiis". Tus. "A.kii ma imaan" oo la mid ah "weligiis ma imaan". *ld abadan, abid, abiid, ebed*.

**abadan** *m.l.fk* Eray lagu muujiyo diidmo adag.  
**ld abad.**

**abaddar** *m.l (-rro, m.db)* 1. Qof aan waxba laga dhaadhicin karin; macangag. 2. Geesi aan caqli lahayn.

**abaddarnimo** *m.db* Abaddar ahaansho.

**abakaar** *m.db (-rro, m.l)* Haweeney waxyaabo yaryar ka ganacsata.

**abakaarnimo** *m.db* Abakaar ahaansho.

**abaqaal<sup>1</sup>** *m.l* Tallalidda laan geed laga soo gooyay lagu tallaalo geed kale. *ld abqaalid.*

**abaqaal<sup>2</sup>** *f.g1 (-aalay, -aashay)* Laan geed laga soo gooyey geed ku tallaalic.

**abaqaalid** *m.f.db eeg abaqaal<sup>2</sup>.* *ld abqaal<sup>1</sup>.*

**abasax<sup>1</sup>** *m.l ld abasaxi.*

**abasax<sup>2</sup>** *f.mg1 (-xay, -xday; -sixi)* (Hal) wax abaahin u baahan noqosho.

**abasaxan** *f.mg4 (-naa, -nayd)* *ld abasaxsan.*

**abasaxi** *m.l* 1. Baahida ay hal ama qaalin geel ahi u qabto abaahi. 2. A. ah: hal ama qaalin geel oo u baahan abaahi.

**abasaxnaan** *m.db ld abasaxsanaan.*

**abasaxnaansho** *m.l/dh ld abasaxsanaan.*

**abasaxsan** *f.mg4 (-naa, -nayd)* Wax abaahin u baahan ah ahaansho (hal).

**abasaxsanaan** *m.f.db eeg* abasaxsan. *ld abasaxnaan,* *abasaxnaansho,* *abasaxsanaansho.*

**abasaxsanaansho** *m.l/dh ld abasaxsanaan.*

**abashuqle** *m.l* Guux iyo abur uu afka ka keeno awr doobbo soo ridi waayey. *ld aburshuqle.*

**abashuqlee** *f.mg2 (-leeyay, -leysay)* Abashuqle samayn (awr). *ld aburshuqlee.*

**abashuqleyn** *m.f.db eeg* abashuqlee. *ld aburshuqlayn.*

**abasixid** *m.db eeg abasax<sup>2</sup>.*

**abataqan** *m.db* Meel aad uga fog qofka hadlaaya.

**abaydimi** *f.g2 (-iyay, -isay)* Ilmo yar abaydin ka dhigid.

**abaydimin** *m.f.db eeg abaydimi.*

**abaydin** *m.l/dh.kh* A. ah: ilmo yar oo naaska hooyo aan nuugin.

**abbaan** *m.l (-nno, m.db)* 1. Qof cid magan gelyey. 2. Qof, cid magan u ah.

**abbaanduul** *m.l* Cilmiga barashada hoggaaminta ciidamada xagga dagaalka. *ld ammaanduul.*

**abbaanduule** *m.l (-layaal, m.l/db)* 1. Qof taliye u ah col duullaan ah. 2. Taliye-xigeenka gaas, guuto, qayb iwm ee ciidamada. *ld ammaanduule.*

**abbaannimo** *m.db* Abbaan ahaansho.

**abbaanshado** *m.f.db eeg abbaanso.* *ld abbaansi.*

**abbaansi** *m.l ld abbaanshado.*

**abbaanso** *f.mg3 (-saday, -satay)* Cid abbaan u noqosho (qof).

**abbaanwarre** *m.l (-rrayaal, m.l/db)* Laba isu dhaxday kan labka ah; say.

**abbaar<sup>1</sup>** *m.l* 1. Meel ku aadkeeda. 2. *ld abbaarid.*

**abbaar<sup>2</sup>** *m.db* Hadal, arrin iwm sida ku habboon ee looga baahanyahay. Tus. "Hadalka abbaartiisu sidaa ma ahayn."

**abbaar<sup>3</sup>** *f.g/mg1 (-ray, -rtay)* 1. *(f.g)* Si toos ah oo aan leexleexasho lahayn wax u aadid. 2. *(f.mg)* Ku a.: wax kale ku toosin.

**abbaaran<sup>1</sup>** *f.mg1 (-rmay, -rantay; -rmi)* 1. Ku a.: wax waqt go an meel ku aaddan noqosho. 2. Ku a.: wax meel ku aaddan noqosho.

**abbaaran<sup>2</sup>** *f.mg4 (-rnaa, -rnayd)* 1. Ku a.: wax waqt go an meel ku aaddan ahaansho. 2. Ku a.: wax meel ku aaddan ahaansho.

**abbaare** *m.l.fk* Qiyaasta ugu dhow wax aan la hubin oo la qiyaaso. Tus. "Waxaan ku sugayaa abbaarahaa lix saac".

**abbaarid** *m.f.db eeg abbaar<sup>3</sup>.* *ld abbaar<sup>1</sup>.*

**abbaarmid** *m.f.db eeg abbaaran<sup>1</sup>.*

**abbaarnaan** *m.f.db eeg* abbaaran<sup>2</sup>. *ld abbaarnaansho.*

**abbaarnaansho** *m.l/dh ld abbaarnaan.*

**abbaarqaadasho** *m.f.db eeg abbaarqaado.*

**abbaarqaado** *f.mg3 (-aatay, -aadatay)* Ka a.: meel jahadeeda meel kale uga tilmaan qaadasho.

**abbaarsii** *f.g2 (-iiyay, -iisay)* Wax meel ama wax kale ku aaddin.

**abbaarsiin** *m.f.db eeg abbaarsii.*

**abbaato** *m.db,fk* Hor iyo a.: fal la sameeyo inta aan ujeeddo la lahaa lagu dhaqaaqin. Tus. "Inta aynaan badda aadin hor iyo abbaato aan shaah cabno".

**abbaay** *m.db ld abbaaye.*

**abbaay abbaay** *m.db* Digri haweenka u gaar ah oo la sameeyo marka haweeney ay kuraysanayo ama markii caado ahaan loo xusayo abbaay Faaduumo oo lagu wado gabadhi Rasuulka (n.k.h.a.).

**abbaaye** *m.l (-yayaal, m.l/db)* 1. Wax ay gabadhi u tahay wiilka ama gabadha la dhalatay. 2. Erey "walaal" ka dhigan oo gabdhaha wada dhashay ama xigto ah ama is jecel isugu yeeraan. 3. Gabadhi waxa ay u tahay ilmaha la dhashay ee ka yaryar. *ld abbaay, abbaayo.*

**abbaayguddoy** *m.db (-ooyin, m.l)* Cayayaan jiriqaqa iyo axaya la bah ah oo leh madax ka weyn jirka intiisa kale iyo lix lugood oo ay

labada hore dhaadheeryihiiin. <i>ld ayeyo-lugdheer; abooto-idabbadis.</i>	abkow <i>m.l (-wyo, m.dh)</i> 1. Awoowe. 2. Awoowe aabbhiis; abullan.
<b>abbaayo</b> <i>m.dh ld abbaaye.</i>	<b>abkownimo</b> <i>m.dh</i> Abkow ahaansho.
<b>abbaseere</b> <i>m.l (-rayaal, m.ll/dh)</i> <i>ld abaaseere.</i>	<b>abla'blayn</b> <i>m.dh (-no, m.dh)</i> Barashada aragtida, jaraynta, iyo xeerarka kala soocidda naflayda kuwii dabar go'ay iyo kuwa hadda jooga.
<b>abboow</b> <i>m.l ld abboowe.</i>	<b>ablaawe</b> <i>m.l (-wayaal, m.ll/dh)</i> 1. Qof aan ciddii uu ka soo farcamay la aqoon. 2. Qof aan meher ku dhalan; wacal; garac.
<b>abboowe</b> <i>m.l (-wayaal, m.ll/dh)</i> 1. Wawa wiil u yahay ilmaha la dhashay ee ka yaryar. 2. Erey "walaal" ka dhigan oo kuwa wada dhashay ama xigto ah ama is jeceli isugu yeeraan. 3. Wiil waxa uu u yahay ilmaha la dhashay ee ka yaryar. <i>ld abboow, boowe.</i>	<b>abley</b> <i>m.dh (-eeyo, m.dh)</i> Billaawe weyn oo dhererkisu yahay qiyastii soddon sintimitir. <i>ld amley.</i>
<b>abbuul</b> <i>m.l ld cambuul<sup>1</sup>.</i>	<b>abnaq<sup>1</sup></b> <i>m.l (-qyo, m.dh)</i> (xis.) Tirada soo baxda marka la isku dhufuo dhammaan abyooneyaasha togan ee ka yar ama le'eq abyooone togan ee la isa siiyey. Abnaqa abyooone n oo loo qoro n! waa: (n - 1) (n - 2) (n - 3) ... 3. 2. 1. Cidala isku raacay o! = 1.
<b>abdo</b> <i>m.dh Qiimo; aayo; faa'ido; rajo.</i>	<b>abnaq<sup>2</sup></b> <i>m.l Cilmiga abtiriska.</i>
<b>abeer</b> <i>m.dh.u</i> 1. A. ah: qaalin geel ama lo'aad oo waqtigii ay rimi lahayd gaartay laakiin aan dhowr da'ood dhalin. 2. A. ah: neef dhaddig oo Aad u shilis; gool. <i>ld ameer.</i>	<b>abnaq<sup>3</sup></b> <i>f.mg1 (-qay, -qday)</i> U a.: cid u abtirin.
<b>abeesabbadeed</b> <i>m.dh.u</i> Nooc mallay badeedka la mid ah oo abeesada u eg.	<b>abnaqid</b> <i>m.f.dh eeg abnaq<sup>3</sup>.</i>
<b>abeesajilfaaley</b> <i>m.dh</i> Abeeso aad u weyn oo bakiyaha, sagaarada iyo ugaarta yaryar liqda. <i>ld abeesojufaaley.</i>	<b>ab'ogaa</b> <i>m.l.u</i> Dad dalka gudihisa weligii degganaa; aan gadaal ka imaad ahayn.
<b>abeesalugaley</b> <i>m.dh.u</i> Berribiyood afar addin, dabo dheer iyo harag leh oo yaxaaska u eg, kana jurni yar; masalugaley; riyanuug.	<b>aboobid</b> <i>m.f.dh eeg abow.</i>
<b>abeesaxambaar</b> <i>m.l</i> A. ah: ilmo ku jira marxaladdii gurguurashada.	<b>aboodi</b> <i>m.l (-iyo, m.dh)</i> Nooc haadda ka mid ah oo xagga weynaanta u dhaxeeya gorgorka iyo coomaaddaha, oo habeenkii dhuulka u hoyda oo afka luguhu iyo baalasha dhinacyadooda guduudan.
<b>abeeso</b> <i>m.dh (-ooyin, m.l)</i> Nooc halaqa ka mid ah, halis ah, gaabiya oo leh madax weyn, barabaro iyo neef ay isku difaacdo oo hadba ciidda ay ku nooshahay midabkeeda yeelato.	<b>aboor<sup>1</sup></b> <i>m.dh</i> Waxar ayadoon naaskii hooyadeed ka go'in biyo-cabbid bilowday.
<b>abeesojufaaley</b> <i>m.dh ld abeesajilfaaley.</i>	<b>aboor<sup>2</sup></b> <i>m.l</i> Cayayaan yaryar, cawlan, oo leh lix lugood iyo ilka adag oo beel beel u dega, dundumooinka sameeya.
<b>abeesow</b> <i>m.l</i> Cudur maqaarka dadka ku dhaca oo u yeela barbaro kuwa abeesada u eg.	<b>aboornimo</b> <i>m.l</i> Aboor ahaansho (waxar).
<b>abguri</b> <i>m.dh</i> Abeeso aad u weyn oo waxaraha, bakayaha, sagaarada iwm, liqda.	<b>abootannimo</b> <i>m.dh</i> Abooto ahaansho.
<b>abhi</b> <i>f.g2 (-iyay, -isay)</i> Qof maaggan in uu cid dhibaateeyo ereyo uu ku qabobo ku dhihid. <i>ld abhi.</i>	<b>abooto</b> <i>m.dh (-ooyin, m.l)</i> Hooyada hooyadeed ama aabaha hooyadii; ayeeyo, macooyo.
<b>abhin</b> <i>m.f.dh eeg abhi.</i> <i>ld abhis, ahbin, ahbis.</i>	<b>abooto-idabbadis</b> <i>m.dh</i> Ayeyo-lugdheer.
<b>abhis</b> <i>m.l ld abhin.</i>	<b>ab'orjinis</b> <i>m.l.u (-syo, m.dh)</i> Dadka asal ahaan u deggan amase degganaan jiray gobol, gaar ahaanse waxaa lagu istimaalaad dadkii Ustraliya degganaan jiray intii aan caddaanku tegin; ab'ogaa.
<b>abid</b> <i>m.l.fk ld abad.</i>	<b>abqaad</b> <i>m.l (-do, m.l) (baay.)</i> Ka rujinta geedka laga ruijiyo meel ee la geeyo meel kale. Tus. "Ka saaridda geed dheri lagu beeray ee loo wareejyo dhuulka".
<b>abiid</b> <i>m.l.fk ld abad.</i>	<b>abqo</b> <i>m.dh.u</i> Miro dhuuban, galoolan, dhexda iniiino ku leh, quracu bixiyo oo xooluhu cunaan; dhameel. <i>ld aqbo, qabco.</i>
<b>abitey</b> <i>m.dh (-eeyo, m.dh)</i> Warqad qaab shimbireed leh oo inta dun dheer lagu xiro caruurtu hawada ku laliyaan; dawaaraad.	<b>abraar<sup>1</sup></b> <i>m.l</i> 1. Orod degeesiinyo leh oo hadba dhan loo ordo. 2. abraarid. <i>ld abraarid.</i>
<b>abjac</b> <i>m.l (-cyo, m.dh)</i> A. ah: qof madax adag oo garmaqaate ah.	
<b>abjacnimo</b> <i>m.dh</i> Abjac ahaansho (qof).	
<b>abjad</b> <i>m.l (-dyo, m.dh)</i> Heeryo cufan, culus oo ka sameysan cajillo, jawaanno, calallo iwm, oo isku tolani oo awrtar rarka culus laga xijiyo; qobtol. <i>ld abjad.</i>	
<b>abqed</b> <i>m.l ld abjad.</i>	

<b>abraar<sup>2</sup></b> <i>f.g/mg1 (-ray, -rtay)</i> 1. ( <i>f.g</i> ) Meel ciriiri ah xoog ku dhexmarid. 2. ( <i>f.mg</i> ) Si degdegsiinyo leh hadba dhan ugu ordid.	<b>abtiyow<sup>2</sup></b> <i>f.mg1 (-obay, -owday)</i> Gabar qaangaartay naas ka soo bixid.
<b>abraarid</b> <i>m.f.dh eeg abraar<sup>2</sup>. ld abraar<sup>1</sup> (2).</i>	<b>abur</b> <i>m.l/db Xumbo</i> (siiba midda uu soo saaro aworka qooqan). <i>ld abur.</i>
<b>abraarsii</b> <i>f.g2 (-iiyay, -iisay)</i> Wax meel ciriiri ah xoog ku dhex marin.	<b>aburi</b> <i>f.mg2 (-iyay, -isay)</i> Abur yeelasho ama soo saarid (siiba awrka qooqan). <i>ld uburi.</i>
<b>abraarsiiin</b> <i>m.f.dh eeg abraarsiiin.</i>	<b>aburin</b> <i>m.f.dh eeg aburi. ld uburin.</i>
<b>abriil</b> <i>m.db</i> Bisha afraad ee sannadka miilaadiga ah. <i>ld abiile.</i>	<b>aburshuqlayn</b> <i>m.db ld aburshuqlayn.</i>
<b>abriile</b> <i>m.db ld abiile.</i>	<b>aburshuqle</b> <i>m.l ld aburshuqle.</i>
<b>abris</b> <i>m.l (-syo, m.db)</i> Halaq madow oo gaaban oo waabaayo halis ah leh, oo afka iyo dabada wax ku qaniina inta badanna aan suntiisa laga kicin.	<b>aburshuqlee</b> <i>f.mg2 (-leeyay, -laysay) ld aburshuqlee.</i>
<b>absaxan</b> <i>m.l.u</i> Waalid, isir, ab.	<b>abuuddocan</b> <i>m.db ld abuuddocan.</i>
<b>abshir</b> <i>m.db</i> 1. War wanaagsan oo farxad leh. 2. Dariiq toosan oo kheyr lagu gaaro. Tus. "Abshirta Alle hana waafajiyo".	<b>abuuddoocan</b> <i>m.db</i> Timir yaryar, guduudan, aad u macaan oo ka baxda degmada Doocan ee Yaman. <i>ld abuuddoocan.</i>
<b>absiisa</b> <i>m.l (xis.)</i> Kulanka-x oo barbarro ahaan loogu cabbiro dhidibka-x ee habdhiska kulanka kaartis.	<b>abuudiiq</b> <i>m.db</i> A. ah: badeeco diiq, astaan ahaan dusha kaga sawiran.
<b>abti</b> <i>m.l (-iyo, m.db /-iyaal, m.l/db)</i> 1. Haweeney carruurta ay dhashay waxa uu walaalkeed u yahay. 2. u.j. abtiyow! 3. u.j. wiilka aan abtiga u ahayow!; gabadha aan abtiga u ahayey!	<b>abuullan</b> <i>m.l.u</i> Awoowayaal hore oo cidi ka soo farcantay.
<b>abtibadbaadeed</b> <i>m.l (-dyo, m.db)</i> Haweeney carruurta ay dhashay waxa uu ina adeerkeed u yahay.	<b>abuumaqas</b> <i>m.l</i> 1. Nafley bad ku nool ah oo leh jir qolof adag ku dhaaarantahay, tobann lugood oo labada hore u egylhiim maqas oo la cuno; koombe. 2. Nooc ka mid ah sigaarradii 40kii iyo 50kii Soomaaliya laga cabbi jirey oo dusha maqas kaga sawirnaa.
<b>abtinnimimo</b> <i>m.db</i> Abti ahaansho.	<b>abuur<sup>1</sup></b> <i>m.l 1. (m.l.u)</i> Miro loogu tala galay in wax lagu beero. 2. <i>ld abuurid.</i>
<b>abtiri</b> <i>f.mg2 (-iyay, -isay)</i> U a.: qof faraciisu siday isu dhaleen sheegid.	<b>abuur<sup>2</sup></b> <i>m.db</i> Dabeecad ama muuqaal loo dhashay; baxaallii. <i>ld abuuris.</i>
<b>abtirin</b> <i>m.f.dh eeg abtiri. ld abtiris.</i>	<b>abuur<sup>3</sup></b> <i>f.g1 (-ray, -rtay)</i> 1. Wax aan hore u jirinuumis. 2. Wax beerid.
<b>abtiris</b> <i>m.l ld abtirin, abtirsiiyno.</i>	<b>abuurran<sup>1</sup></b> <i>f.mg1 (-rmay, -rantay; -rmi)</i> Wax la abuuray noqosh.
<b>abtirsad</b> <i>m.l ld abtirsasho.</i>	<b>abuuran<sup>2</sup></b> <i>f.mg4 (-rmaa, -rnayd)</i> Wax la abuuray ahaansho.
<b>abtirsasho</b> <i>m.f.dh eeg abtirso. ld abtirsad, abtirs.</i>	<b>abuurcas</b> <i>m.l/db</i> Nooc meseggada ka mid ah, oo midab guduud iyo caddaan u dhexeeyaa leh.
<b>abtarsi</b> <i>m.l ld abtirsasho, abtirsiiyno.</i>	<b>abuure</b> <i>m.l (-rayaal, m.l/db)</i> 1. Eebbe. 2. Qof wax abuuraya ama wax beeraya.
<b>abtirsiiomo</b> <i>m.db ld abtirsiiyno.</i>	<b>abuurid</b> <i>m.f.dh eeg abuur<sup>3</sup>.</i> <i>ld abuur<sup>1</sup> (2), abuuris, abuuritaan.</i>
<b>abtirsiiino</b> <i>m.db ld abtirsiiyno.</i>	<b>abuurmid</b> <i>m.f.dh eeg abuuran<sup>1</sup>.</i>
<b>abtirsiiyno</b> <i>m.db</i> Aqoonta ku saabsan awoowayaashii hore magacyadooda iyo siday isu xigeen; abnaq. <i>ld abtiris, abtarsi, abtirsiiomo, abtirsiiino.</i>	<b>abuurnaan</b> <i>m.f.dh eeg abuuran<sup>2</sup>. ld abuurnaansho.</i>
<b>abtirso</b> <i>f.mg3 (-saday, -satay)</i> 1. Qof abtirsiiyadiisa sheegasho. 2. Ku a.: awoowo hore abtirsiiyno ku gelid.	<b>abuurnaansho</b> <i>m.l ld abuurnaan.</i>
<b>abtisarow</b> <i>m.l</i> Sarmooyinka dhabannada iyo labada indhood dhexdooda carruurta uu ka saro abtigood durugsan; sarow.	<b>abuutufaax</b> <i>m.l</i> A. ah: macwiis tufaax astaan u ahi ku sawiran yahay.
<b>abtiyoobid</b> <i>m.f.dh eeg abtiyow<sup>2</sup>.</i>	<b>abwaan</b> <i>m.l (-nno, m.db)</i> 1. Buug ama buugag taxane ah oo laamaha aqoonta oo dhami ku uruursanyihii. 2. Nin curin iyo hal-abuur suugaaneed leh. 3. A. ah: nin garasho aqoon
<b>abtiyow<sup>1</sup></b> <i>m.l</i> Soo bixidda gabar qaangaartay naasku u soo baxo. Tus. "Naas abtiyow ayaa u soo baxay".	

yo waaya-aragnimo dheeraad ah leh.  
4. (*riw.*) Qof riwayyadaha curiya.

**abwaanad** *m.dh (-do, m.l)* 1. Haweeney curin  
yo hal-abuur suugaaneed leh. 2. A. ah:  
haweeney garasho, aqoon iyo waaya-  
aragnimo dheeraad ah leh.

**abwaannimo** *m.dh* Abwaan ahaansho.

**abxad** *m.dh (-do, m.l)* Shandad weyn, maqaar  
ka samaysan oo reer miyigu wax ku gurtaan.

**abyamid** *m.f.dh eeg abyamid<sup>2</sup>* (*2*).  
**abyan<sup>1</sup>** *m.l* 1. Garasho ama dareen, wax silloon  
ama lala yaabo, ay dhaliyaan; amakaag;  
ashqaraar. 2. *ld abyamid*.

**abyan<sup>2</sup>** *f.mg1 (-amay, -antay; -ami)* Ka a.:  
wax aad ula yaabid.

**abyanaha logaridam** *m.l (xis.)* Qayb ka mid ah  
logaridamka tiro ee ah abyoonaha ku yaalla  
bidixda barta tabanlaha ee ku jirta  
logaridamka.

**abyane huban** *m.l (-nayaal ..., m.l/dh) (xis.)*  
Jawaabta abyanka fansaar kasta ee hal  
doorsome f(x), ee u dhexeeya laba qiime oo  
magacaaban ee x: x, iyo x2.

**abyin** *m.l (-nno, m.dh) (xis.)* Habka lagu  
raadiyo abyanku huban ama aan hubanayn.  
Abyintu waa weydaarka xigsinaynta. Tusaale  
ahaan, haddii f(x) ay tahay fansaarka ee x oo  
marka la diiro ku siisa f(x), markaa F(x) waxa  
la yiraahdaa abyin ama lidka diirane ee f(x).

**abyineed aan hubnayn** *m.l (xis.)* Abyanka aan  
hubnayn ee fansaarka f(x) waa fansaar F(x)  
oo diiranihiisu leegyahay f(x). Waxa kale oo  
loo yaqaan lidka diirane; abyineed.

**abyineed huban** *m.l eeg abyin huban.*

**abyin-jeexeed** *m.l (-dyo, m.dh) (xis.)* Hab lagu  
sammeeyo abyinaynta taranka laba fansaar  
iyada oo la adeegsanaayo jidka:  $u = \frac{dv}{dx}$   
uv - v  $\frac{du}{dx}$ , oo loo adeegsan karo  
qiimeynta abyinka ee taran.

**abyood** *f.mg3 (-ooday, -ootay)* Ku a.: facil isla  
weyni iyo xadgudub leh cid kula kicid;  
gardarreysi qof.

**abyoone** *m.l (-nayaal, m.l/dh) (xis.)* Urur ka  
kooban tirooyinka idil ee togan iyo kuwa  
taban; 0, 1, 2, 3, 4, ... Abyooneyaasha togan  
ee 1, 2, 3, 4... waxa lagu magacaabaa  
tirooyinka tirsimo ama kuwa wax lagu  
tirsado.

**acuudu-billaahi** *e.d* Eray Eebbe looga magan  
galo wixii la sharaysto. *ld cawdu-billaahi*.

**acuudu-billaysad** *m.l ld acuudu-billaysasho.*

**acuudu-billaysasho** *m.f.dh eeg acuudu-*  
*billeysi. ld acuudu-billeysad, acuudu-*

**acuudu-billeysi** *m.l ld acuudu-billeysasho.*

**acuudu-billeyso** *f.mg3 (-stay, -satay)* Ka a.:  
wax shartooda Ilaal ka magan gelid. *ld*  
*cawdu-billeyso.*

**acyuun** *m.dh* 1. Jaadadka geela mid ka mid ah.  
2. Kartida ishu cid wax ku yeeli karto. *ld*  
*cayuun<sup>1</sup>*.

**adaa** *mu.eb* Magacuyaalka qofka labaad oo ka  
kooban 'adi' iyo 'aa 1'.

**adaadax<sup>1</sup>** *m.l* 1. Socodka lala dhacdhalo tabar  
darro darteed. 2. Meesha ay iska galaan  
dhulka iyo buurta.

**adaadax<sup>2</sup>** *f.mg1 (-xay, -xday)* Tabar darro  
awgeed la dhicdhicid (qof).

**adaadi** *m.l* Lacag sanuud ah oo qiimaheedu  
dhanyahay labaatan senti.

**adaadixid** *m.f.dh eeg adaadax<sup>2</sup>*.

**adaadumasho** *m.f.dh eeg adaadumo.*

**adaadumid** *m.f.dh eeg adaadun<sup>2</sup>.*

**adaadumo** *fg3 (-untay, -umatay)* Wax  
unkasho (hanti).

**adaadun<sup>1</sup>** *m.l* Unkidda xoolo, aqal iwm la  
unko.

**adaadun<sup>2</sup>** *f.g1 (-umay, -untay)* Xoolo, aqal  
iwm unkid.

**adaahi** *m.dh* Geed xooluhu ku dhacartaan oo  
leh sal weyn oo wada buruq ah iyo laamo  
yaryar oo dhuudhuubar.

**adaan** *mu.eb* Magacuyaalka qofka labaad oo ka  
kooban 'adi', 'aa 1' iyo 'aan 1'.

**adaarbiciid** *m.l* Nagaar aan qodax lahayn oo ka  
baxa balliyada iyo togagga, wuxuu leeyahay  
miro kuwa bunka u eg, dhirta dawadana waa  
ka mid. *ld adarbiciid*.

**adab<sup>1</sup>** *m.l* Suugaan.

**adab<sup>2</sup>** *m.dh (-byo, m.l)* 1. Qalab u gaar ah aqal  
Soomaaliga oo wax lagu rito sida qufadda,  
xashinta iwm. 2. Kolay yar oo ka samaysan  
harag ama mayrax oo ay haweenku wax ku  
gurtaan.

**adable** *m.l* Dhul carro cad iyo carro madow  
isugu jira, geedo dhaadheer ka baxaan oo  
beerashada ku wanaagsan.

**adaddaah<sup>1</sup>** *m.l ld adaddaahid.*

**adaddaah<sup>2</sup>** *f.mg1 (-hay, -hday)*  
1. Madaxwareer yar. 2. Jirro muddo lala  
jiifey si tartib ah uga bogasho.

**adaddaahid** *m.f.dh eeg adaddaah<sup>2</sup>.* *ld*  
*adaddaah<sup>1</sup>.*

**adag** *f.mg4 (adkaa, adkayd; ad'adag)* 1. Wax  
aan jilicsanayn ahaansho. 2. Wax xoog iyo  
karti leh ahaansho.

**adamaddoon** *m.l* Qof ugaarsada dugaagga iyo  
ugaarta intooda halista ah. *ld adame.*

**adame** *m.l (-mayaal, m.l/dh)* *ld adamaddoon.*

**adami** *m.l* Nafley ugaarsiga ku nool.

adamiyeysasho <i>m.f.dh eeg</i> adamiyeys. <i>ld</i> adamiyeysi.	addoensi <i>m.l ld addoonsasho.</i>
adamiyeysi <i>m.l ld adamiyeysasho.</i>	addoonso <i>f.g3 (-saday, -satay)</i> Cid addoon ka dhigasho.
adamiyeysyo <i>f.mg3 (-stay, -satay)</i> Nafley ugaarsi ku noolaan.	adduun <i>m.l</i> 1. Dhulka iyo waxa deggan; ifka lagu noolyahay; duni. 2. Hanti badan. <i>ld</i> adduunyo.
adan <i>m.dh</i> 1. Libaaxa tan dheddig; gool. 2. Ugaarta ama dugaagga intooda laayaanka ah. 3. Koox libaaxyo ah.	adduunweyne <i>m.l</i> Adduunka oo dhan. <i>ld</i> adduun.
adar <i>m.l</i> 1. ( <i>-rro, m.dh</i> ) Dheri weyn. 2. Qoolley. 3. Geed ka mid ah dhirta aan qodaxlahayn.	adduunyo <i>m.dh ld adduun.</i>
adarbiciid <i>m.l ld adaarbiciid.</i>	adeeg <sup>1</sup> <i>m.l</i> 1. Hadal aan qornay oo cid loo dhiibo si ay cid kale u gaarsiiso, fariin. 2. Shaqa hoosaad laga qabto guryaha iyo xafiis yada oo aan u baahnayn xirfad gaar ah. Tus. "Adeeggi buu diidey". 3. Waxyaabaha daruuriga ah ee qoys maalin suuqa uga baahanyahay.
adayg <i>m.l ld adkaan.</i>	adeeg <sup>2</sup> <i>f.mg1 (-gay, -gday)</i> 1. Ka a.: xafiis, guri makhaayad iwm hawl hoosaad ka qabasho. 2. Ka soo a.: waxyaabo daruuri ah ee qoys maalin suuqa uga baahanyahay sooiibin.
addeec <sup>1</sup> <i>m.l ld addeecid.</i>	adeegasho <i>m.f.dh eeg adeego.</i>
addeec <sup>2</sup> <i>f.g1 (-cay, -cday)</i> Cid amar la faray qaadasho.	adeege <i>m.l (-gayaal, m.l/dh)</i> Qof dadka u adeega.
addeecid <i>m.f.dh eeg addeec<sup>2</sup>.</i> <i>ld</i> addeec <sup>1</sup> , addeecis.	adeegid <i>m.dh eeg adeeg<sup>2</sup>.</i>
addeecis <i>m.dh ld addeecid.</i>	adeego <i>f.mg3 (-gday, -gatay)</i> 1. Cunto maalmeed suuq ka soo iibsasho. 2. Hawl kelgii qabsasho (qof).
addeecsan <i>f.mg4 (-naa, -nayd)</i> Wax amar la siiyey addeecay ahaansho (qof).	adeegsad <i>m.f.dh ld adeegasho.</i>
addeecsanaan <i>m.f.dh eeg addeecsan.</i> <i>ld</i> addeecsanaansho.	adeegasho <i>m.f.dh eeg adeegso.</i> <i>ld</i> adeegsad, adeegsi.
addeecsanaansho <i>m.l/dh ld addeecsanaan.</i>	adeegsi <i>m.l ld adeegasho.</i>
addimaad <i>m.dh ld addimid.</i>	adeegso <i>f.g/mg3 (-saday, -satay)</i> 1. (f.g) Cid adeeg u dirsasho. 2. (f.mg) U a.: wax samayntooda qalab ama wax kale u isticmaalid. Tus. "Baaritaanka dhiigga kombiyuutar ayaa loo adeegsadaa".
addimid <i>m.f.dh eeg addin<sup>2</sup>.</i> <i>ld</i> addimaad, addin <sup>1</sup> .	adeegto <i>m.dh (-ooyin, m.l)</i> Haweenay shaqo hoosaad ka qabata guryaha, xafiis yada iwm.
addin <sup>1</sup> <i>m.l (-immo/-inno, m.dh)</i> 1. Afarta lugood ee xawayaanka middood. 2. <i>ld</i> addimid.	adeer <i>m.l (-rro, m.dh)</i> 1. Nin waxa uu u yahay ilmaha walaalkii dhalay. 2. Hab xurmo leh oo qof da'weyn loogu yeero. 3. (u.j) adeerow! 4. (u.j) wiilka aan adeerka u ahayow!; gabadha aan adeerka u ahayey!
addin <sup>2</sup> <i>m.l (-imo, m.dh)</i> 1. (xis.) Tirada kulannada loo baahanyahay in baro lagu muujiyo xarriiq dusheeda, qaab ama adke. Shaxan sallax ah waa laba addimaale, shaxan adke ahna waa saddex addimaale. 2. (xis.) Baaxadda shaxan sallax ama adke ah. 3. (xis.) Mid ka mid ah xaddiyada fisigeed ee salka ah oo loo adeegsan karo in lagu tibaaxo xaddiyo kale.	adeernimo <i>m.dh</i> Adeer ahaansho.
addin <sup>3</sup> <i>f.g1 (-imay, -intay; -imi)</i> <i>ld</i> aadaan <sup>2</sup> (1).	adeeryo <i>m.dh (-ooyin, m.l)</i> Goodirka midkiisa dheddig. <i>ld</i> aadeer.
addinmaal <i>m.l (-llo, m.dh)</i> <i>ld</i> muruqmaal.	adhaxle <i>m.l.u (baay.)</i> Faylam xayawaan oo leh adhax duleed oo ay dhexda ugu jirto xangulle dareen wade, heerarkooda kobcinta qaarkood waxay leeyihiin adhax dabacsan iyo dalool waafiyed oo u furan dalqada. Wuxa jira faylam hooseed, kuwaas oo kan ugu weyn loo yaqaan lafdhabarley. <i>ld</i> araxle.
addoomoobid <i>m.f.dh eeg addoomow.</i>	adi <i>mu.eb ld adiga.</i>
addoomow <i>f.mg1 (-oobay, -owday; oobi)</i> Addoon noqosho.	
addoon <sup>1</sup> <i>m.l (-oommo, m.dh)</i> Nin aan xor ahayn oo la leeyahay oo sidiil la doono loogu shaqysto; cabiid; bidde.	
addoon <sup>2</sup> <i>m.dh (-oomo, m.dh)</i> Naag aan xor ahayn oo la leeyahay oo sidiil la doono loogu shaqysto; biddad.	
addoonnimo <i>m.dh</i> Addoon ahaansho.	
addoonsad <i>m.l ld addoonsasho.</i>	
addoonsasho <i>m.f.dh eeg</i> addoonso. <i>ld</i> addoonsad, addoonsi.	

**adiga** *mu.eb* Magacuyaal tilmaamaya qofka labaad ee kelida ah (lala hadlaha). *ld adi*.

**adinayn** *m.dh (-no, m.dh) (baay.)* Mid ka mid ah kuwa ugu muhiimsan beysaska nukliyootaydhada DNA iyo RNA.

**adiyo** *mu.eb* Magacuyaalka qofka labaad oo ka kooban 'adi' iyo 'iyo'.

**adkaan** *m.f.dh eeg* adag. *ld adayg, adkaansho*.

**adkaansho** *m.f.dh eeg* adkow. *ld adkaan*.

**adkayn** *m.f.dh eeg* adkee.

**adkaysad** *m.l ld adkaysasho*.

**adkaysan<sup>1</sup>** *m.l ld adkaysi*.

**adkaysan<sup>2</sup>** *f.mg4 (-naa, -nayd)* Wax la adkeeyay ahaansho.

**adkaysasho** *m.f.dh eeg* adkayso. *ld adkaysad, adkaysi*.

**adkaysi<sup>1</sup>** *m.l* 1. Dhibaato hawl, xanuun, dhabar'adag u lahaansho; dulqaad. 2. *ld adkaysasho*.

**adkaysi<sup>2</sup>** *m.l (daaw.)* Awoodda difaaca jirka: waa cabbir adkeysanka jirka uu cudurrada u yeelan karo.

**adkaysiyno** *m.l* Dulqaad loo yeesho dhibaato.

**adkaysin** *m.l* Karti dheeraad ah oo nafley u yeelato dhibaato, mushkilad iwm.

**adkayso** *f.g/mg3 (-stay, -satay)* 1. (*f.g*) Gunti, xarig iwm oo dabacsan dhuuqasho. 2. ku a.: hadal, fikrad, mowqif iwm iska beddelid la'aan. 3. (*f.mg*) U a.: dhibaato dulqaad u yeelasho; hawl, dhib, xanuun adkaysi u lahaansho; dulqaadasho.

**adke** *m.l (-kayaal, m.l/dh)* 1. (*fi.s.*) Maatarka saddexdiisa qaybood middood oo leh mug iyo qaab go an, iskana caabida xoogagga qaabkeeda beddelaya. 2. (*xis.*) Shaxan joomaterikaad oo saddex aaddimood leh. 3. (*xis.*) A. lix salaxaale: shaxan adke ah oo leh lix weji oo barbarooleyaa ah. 4. (*xis.*) A. uumiyoobe: wejigeddoonka adkuhu ku noqdo neef isaga oo aan marka hore dhalaalin.

**adkee** *f.g2 (-keeyay, -kaysay)* 1. Wax adag ka dhigid (wax). 2. Gunti, xarig iwm si aad ah u dhuujin.

**adkow** *f.mg3 (-kaaday, -kaatay)* 1. Wax adag noqsho (wax). 2. Ka a.: wax ka lib helid.

**adna** *mu.eb* Magacuyaalka qofka labaad oo ka kooban 'adi' iyo 'na 2'.

**adoo** *mu.eb* Magacuyaalka qofka labaad oo ka kooban 'adi' iyo 'oo'.

**adooga** *m.l Aabbe*.

**adse** *mu.eb* Magacuyaalka qofka labaad oo ka kooban 'adi' iyo 'se'.

**aduu** *mu.eb* Magacuyaalka qofka labaad oo ka kooban 'adi', aa 1' iyo 'uu 1'.

**adwaar** *m.dh.w eeg* door.

**adyad** *m.dh* Cay iyo aflagaaddo cid aan mutaysan lagu yiraahdo; aabi; faduul.

**adyadeeyn** *f.g2 (-deeyay, -deyay)* Cid adyad ku samayn.

**adyadeeyn** *m.f.dh eeg* adyadee.

**af<sup>1</sup>** *m.l (afaf, m.l)* 1. Xubinta naflaydu ay wax ku cunto oo bushimaha, carrabka iyo ilkhuu ay ku yaallii. 2. Dhinaca ay middidu wax goyo. 3. Waddo, tog, xarig iwm dacalka ay ka bilowdaan. 4. Wax guda leh meesha wax looga shubi ama gelin karo. 5. A. leh: sida fiican ee birta la adeegsadaa wax u goyo.

**af<sup>2</sup>** *m.l (afaf, m.l)* 1. (*nax.*) Hadal ay bulsho u adeegsato sidii ay isku wargaarsiin lahayd, luqad. 2. A. guud: af ka dhxeeyaa ummad isku qaran ah, waxaana loo adeegsadaa siiba xagga warbaahinta iyo waxbarashada; a. qoraal: qaab afeedka la adeegsado marka wax la qorayo, kaasoo u dhow ama la xariira qaabka suugaanta, sidaa daraaddeed wuu ka adagyahay, siiba xagga weereynta, qaabka afka ee tiraab ahaan loo adeegsado; a. tirabeed: qaab afeedka la adeegsado marka si caadi ah loo hadlayo; a. maldahan: hadal daboolan oo duluc ama ujeeddo kale ay ku dhex qarsoontayah; wuxuuna xallad u yeela siiba hadalka suugaanta.

**afaaf** *m.l (afaaf, m.dh)* Meesha furan ee aqal, xero iwm laga galoo ama laga baxo; kadin; irrid.

**afacaayil** *m.dh.w eeg* ficiil.

**afaggaal** *m.l/dh* Toddobada xiddigood oo roqaha ah tan ugu dampaysa, una dhxeysa nuguushicad iyo naafcadde.

**afar** *m.dh.t* Tirada saddexda iyo shanta u dhexayso; "4".

**afaraad** *m.l/dh.t.j* Tirada jagaale, keeda u dhigma afarta. *ld afraad*.

**afardhegood** *m.l/dh* 1. Sagaarada lab ee kolkaas u soo baxeen geeso la arki karo oo kolkaa la moodo in ay afar dhegood leedadah. 2. Fallaar dhegtiiba laba tarfaaq leedadah, ama afar geesood oo geeskiiba dhug leeyahay. 3. Digir markaa soo baxday oo afar caleemood leh.

**afaree** *f.g2 (-reeyay, -reysay)* Tiro afar ka dhigid.

**afareyn** *m.f.dh eeg* afaree. *ld afareyes*.

**afareys** *m.l ld afareyn*.

**afareysad** *m.l ld afareysasho*.

**afareysasho** *m.f.dh eeg* afareyso. *ld afareysad, afareysi*.

**afareysi** *m.l ld afareysasho*.

<b>afareyso</b> <i>f.mg3 (-stay, -satay)</i> Tiro afar ka dhigasho.	<b>afartanaad</b> <i>m.ll/db 1. (t,j)</i> Tirada heerka afartanka ku abbaaran. 2. Xilli roob oo tobani beri ah oo ka billawda afartamaadka dabshidka. <i>ld afartamaad.</i>
<b>afarfaallow</b> <i>m.l</i> Qof aan faalkaa aad u aqoon.	<b>afartanbax<sup>1</sup></b> <i>m.l ld afartanbixid.</i>
<b>afarfoolie</b> <i>m.l</i> Ilmo yar oo ay u soo baxeen afartii ilig oo ugu horreysay, oo ah afarta fool.	<b>afartanbax<sup>2</sup></b> <i>f.mg1 (-xay, -xday; -bixi)</i> Naag dhashay oo 40 maalmood u dhammaasho. <i>ld afartambax<sup>2</sup>.</i>
<b>afargees</b> <i>m.l (-syo, m.db)</i> Shaxan joometeri ah oo afar dhinac oo isle'eg leh.	<b>afartanbixi</b> <i>f.g2 (-iyay, isay)</i> Naag dhashay ummulimo ka bixin. <i>ld afartambixi.</i>
<b>afariyotobnaad</b> <i>m.l</i> Habeenka dayaxu ugu iftiinka badanyahay oo bishu afar iyo tobanka tahay.	<b>afartanbixid</b> <i>m.f.db eeg afartanbax<sup>2</sup>.</i> <i>ld afartambax<sup>1</sup>, afartambixid, afartanbax<sup>1</sup>.</i>
<b>afar-jiho</b> <i>m.db (juqr.)</i> Afarta geesood ee muhiimka ah ee kambaska: woqooyi, koonfuri, bari iyo galbeed.	<b>afartanbixin</b> <i>m.f.db eeg afartanbixi.</i> <i>ld afartambixin.</i>
<b>afar-madaxle</b> <i>m.l (c.nafl.)</i> Muruqyada ugu waaweyn ee lugta fidiya midkood, wuxu ku yaal bowdada.	<b>afartaneeye</b> <i>m.l.t</i> Tiro qiyasahaan afartan u dhow. <i>ld afartameeye, afartameeyo.</i>
<b>afarqaad<sup>1</sup></b> <i>m.l 1. Orod xawli ah oo addimada hore iyo kuwa dambe kuwaba mar la qaadayo. 2. Wax muggisu qaado afar shay.</i>	<b>afayn</b> <i>m.f.db eeg afayn.</i>
<b>afarqaad<sup>2</sup></b> <i>f.g1 (-day, -dday)</i> Afar addinle orod dheer oo si talantaalli ah labada addin oo hore iyo labada dambe la qaadayo samayn.	<b>afays</b> <i>m.l ld afayn.</i>
<b>afarqaadid</b> <i>m.f.db eeg afarqaad<sup>2</sup>.</i> <i>ld afarqaad<sup>1</sup> (1), afarqaadis, afarqaadlays, afarqaad</i>	<b>afaysan<sup>1</sup></b> <i>f.mg1 (-smay, -santay; -smi)</i> Wax af leh noqosho.
<b>afarqaadis</b> <i>m.db ld afarqaadid.</i>	<b>afaysan<sup>2</sup></b> <i>f.mg4 (-snaa, -snayd)</i> Wax af leh ahaansho.
<b>afarqaadlays</b> <i>m.l ld afarqaadid.</i>	<b>afaysasho</b> <i>m.f.db eeg afayso.</i>
<b>afarqaadle</b> <i>m.l (-layaal, m.ll/db)</i> <i>ld afarqaad<sup>1</sup>.</i>	<b>afaysmid</b> <i>m.f.db eeg afaysan<sup>1</sup>.</i>
<b>afarqaadleyn</b> <i>m.db ld afarqaadid.</i>	<b>afaysnaan</b> <i>m.f.db eeg afaysan<sup>2</sup>.</i> <i>ld afaysnaansho.</i>
<b>afarran<sup>1</sup></b> <i>m.l</i> Nalfey wax dhashay iyo saddexdeeda ilmood oo wadajira.	<b>afaysnaansho</b> <i>m.ll/db ld afaysnaan.</i>
<b>afarran<sup>2</sup></b> <i>f.mg4 (-naa, -nayd)</i> Wax tiradoodu afar gaartay ahaansho; afar ahaansho.	<b>afayso</b> <i>f.g3 (-stay, -satay)</i> Qalab wax lagu gooyo, af u yeelasho.
<b>afarranaan</b> <i>m.f.db eeg afarran<sup>2</sup>.</i> <i>ld afarranaansho.</i>	<b>afabdan</b> <i>f.mg4 (-dnaa, -dnayd)</i> Wax afaysan ahaansho (qalab wax lagu gooyo).
<b>afarranaansho</b> <i>m.ll/db ld afarranaan.</i>	<b>abbadnaan</b> <i>m.f.db eeg abbadan.</i> <i>ld abbadnaansho.</i>
<b>afarrey</b> <i>m.l (-yo, m.l)</i> 1. Tix maanso ah oo dhowr beyd ka kooban. 2. Afar hog oo labada iska soo horjeedda ay yaallaan dhagaan isku nooc ah, hog shanaad oo maran ama saalo taalna u dhaxeeya (shax).	<b>abbadnaansho</b> <i>m.ll/db ld afbadnaan.</i>
<b>afarsuulle</b> <i>m.l</i> Muruq afar madax leh oo ku yaal bowdada dhinaceeda sare.	<b>abfar</b> <i>f.g1 (-ray, -rtay)</i> Ilmo yar sida loo hadlo barid.
<b>afartamaad</b> <i>m.ll/db.t,j ld afartanaad.</i>	<b>abfarad</b> <i>m.l (-dyo, m.db)</i> Ilmo yar oo ku jira marxaladdii hadal barashada.
<b>afartambax<sup>1</sup></b> <i>m.l ld afartanbixid.</i>	<b>abbarasho</b> <i>m.f.db eeg abbaro.</i>
<b>afartambax<sup>2</sup></b> <i>f.mg1 (-xay, -xday; -bixi)</i> <i>ld afartanbax<sup>2</sup>.</i>	<b>abbarid</b> <i>m.f.db eeg afbar.</i>
<b>afartambixi</b> <i>f.g2 (-iyay, -isay)</i> <i>ld afartanbixi.</i>	<b>abbaro</b> <i>f.mg3 (-rtay, -ratay)</i> Ilmo yar, sida loo hadlo barasho.
<b>afartambixid</b> <i>m.db ld afartanbixid.</i>	<b>afbax<sup>1</sup></b> <i>m.l ld afbixid.</i>
<b>afartambixin</b> <i>m.db ld afartanbixin.</i>	<b>afbax<sup>2</sup></b> <i>f.mg1 (-xay, xday; -bixi)</i> U a.: qof wax sirtooda si daacadnimo ah ugu sheegid.
<b>afartameeye</b> <i>m.l.t ld afartaneeye.</i>	<b>afbeel<sup>1</sup></b> <i>m.l ld afbeelid.</i>
<b>afartameeyo</b> <i>m.db.t ld afartaneeye.</i>	<b>afbeel<sup>2</sup></b> <i>f.mg1 (-eelay, -eeshay)</i> Wax aan wax goyn karin noqosho (qalab af leh).
<b>afartan</b> <i>m.l.t</i> Tiro ka kooban afar meelood oo min tobani ah; "40".	<b>afbeelid</b> <i>m.f.db eeg afbeel<sup>2</sup>.</i> <i>ld afbeel<sup>1</sup>.</i>
	<b>abilaabasho</b> <i>m.f.db eeg abilaabo.</i>
	<b>abilaabo</b> <i>f.mg3 (-lawday, -laabatay)</i> Qof abilaw cunid.
	<b>abfilaw</b> <i>m.l</i> Cuntada ugu horreysa ee subaxdii la cuno; quraac.
	<b>afbixid</b> <i>m.f.db eeg afbax<sup>2</sup>.</i> <i>ld afbax<sup>1</sup>.</i>

## afbuur<sup>1</sup>

---

**afbuur<sup>1</sup>** *m.f.dh ld afbuurid.*

**afbuur<sup>2</sup>** *f.mg1 (-ray, -rtay)* Caro ama isla weyni la aamusid; afuur.

**afbuurid** *m.f.dh eeg afbuur<sup>2</sup>. ld afbuur<sup>1</sup>.*

**afcaal** *m.dh.w eeg fici<sup>2</sup>.*

**afcaan** *m.l (afaf-caan, m.l) (c.af)* Luqadda caadiga ah oo looga hadlo ama laga fahmo dhul ballaaran, dadyow kala duwanna ay ku hadli karaan ama fahmi karaan inkasta oo uusan ahayn afka waddaniga ah. Af Inqiriisku waa af-caamka ugu muhiimsan, oo ay ku hadlaan fahmaanna in ka badan dunida nuskeed.

**afcadle** *m.l Wan weyn oo jabsaday.*

**afceli** *f.mg2 (-iyay, -isay)* 1. Ka a.: cid cid kale oo aaney af garanayn uga turjumid. 2. Qof xurmad kaa mudan si uusan jaclaysan ugu warcelin; afnaq.

**afcelin** *m.f.dh eeg afceli. ld afcelis.*

**afcelis** *m.l ld afcelin.*

**afceliso** *m.dh (-ooeyin, m.l)* 1. Naag turjubaanad ah. 2. Naag dadka ku afnaqdo.

**afceliye** *m.l (-yayaal, m.l/dh)* 1. Nin turjubaan ah. 2. Nin dadka ku afnaqo.

**afcuug** *m.l/dh (-gyo, m.dh)* Dhul beereed aan weli si wacan loo geed qaadin.

**afdabayl** *m.l (-lo, m.l)* Buntuq aan booba ahayn, dheer, oo kow iyo tobant xabbadood qadaa.

**afdaran** *f.mg4 (-ruraa, -rnayd)* Wax aan af lahayn ahaansho (qalab wax gooya).

**afdarnaan** *m.f.dh eeg afdaran. ld afdarnaansho, afdarraan, afdarraansho, afdarro.*

**afdarnaansho** *m.l/dh ld afdarnaan.*

**afdarraan** *m.dh ld afdarnaan.*

**afdarraansho** *m.l/dh ld afdarnaan.*

**afdarro** *m.f.dh ld afdarnaan.*

**afdhafaf** *f.g1 (-fay, -ftay)* Is-afgaranwaa.

**afdhafafid** *m.f.dh eeg afdhafaf.*

**afdhabaandhab<sup>1</sup>** *m.l* 1. Baaq si aayar ah afka gacanta loogu garaaco si cid hadlaysa loo aammusiiyo. 2. *ld afdhabaandhabid.*

**afdhabaandhab<sup>2</sup>** *f.g1 (-bay, -btay)* Si cid hadlaysa loo aammusiiyo afka aayar gacanta ugu garaacid.

**afdhabaandhabid** *m.f.dh eeg afdhabaandhab<sup>2</sup>. ld afdhabaandhab<sup>1</sup>, afdhabaandhaw.*

**afdhabaandhaw** *m.l ld afdhabaandhabid.*

**afdhallow** *m.l* Cudur afka dadka iyo xoolaha ku dhaca oo bushimaha nabarro u yeela. *ld afgorofow.*

**afdheere** *m.l* Nooc suuska aan duulin ka mid ah, madow oo af dheer leh.

**afdhhuub** *m.l (-bab/-byo, m.l)* Labada tiir ee aqal irridiisa ku mudan midkood.

**afdhubyaaaly** *m.f.dh eeg afdhubyalee.*

**afdhubyaaale** *m.l* Hab geela aarankiisu u ordo isago luqunta hore u dhiibanya gafuurkana dhuubaya. *ld afdhubyaaaly.*

**afdhubyaaalee** *f.mg2 (-leeyay, -laysay)* Afdhubyaaale samayn.

**afdoolin** *m.dh ld aftoolin.*

**afduub<sup>1</sup>** *m.l* 1. Xoog iyo khasab cid lagu kaxaysto si wax loogu madax furto ama dan gaar ah loogu fushado. 2. Afsaab. 3. *ld afduubid.*

**afduub<sup>2</sup>** *f.g1 (-bay, -btay)* 1. Xoog ama khasab cid ku kaxaysasho si wax loogu madax furto ama dan gaar ah loogu fushado. 2. Af (dad ama xoolo) wax ugu duubid.

**afduuban** *f.mg4 (-bnaa, -bnayd)* Wax la afduubay ahaansho.

**afduube** *m.l (-bayaal. m.l/dh)* Qof afduub sameeya.

**afduubid** *m.f.dh eeg afduub<sup>2</sup>. ld afduub<sup>1</sup> (2).*

**afduubnaan** *m.l eeg afduuban. ld afduubnaansho.*

**afduubnaansho** *m.l/dh ld afduubnaan.*

**afee** *f.g2 (-feeyay, -faysay)* Qalab wax lagu gooyo af u yeelid.

**afeef** *m.f.dh Hadal, kolka la doodayo la hormarsado, og waxyalo la oran doono marmarsiinyo looga dhigo, ama waxyalo laga baqayo soo qaadkood lagu gudbo.*

**afeefad** *m.l ld afeefasho.*

**afeefasho** *m.f.dh eeg afeefo. ld afeefad.*

**afeefo** *f.g3 (-ftay, -fatay)* Ka a.: cid arrin khuseysa afeef ka yeelasho.

**afeeftamid** *m.f.dh eeg afeeftan.*

**afeeftan** *f.mg1 (-amay, -antay; -ami)* Ka a.: arrin afeef ka samayn.

**affur<sup>1</sup>** *m.l* 1. Cunnada la cuno kolka qorraxdu dhacdoo bisha soonqaad. 2. *ld affurid.*

**affur<sup>2</sup>** *f.mg1 (-ray, -rtay)* 1. Soonka jebin. 2. Cunnada affurka cunid.

**affuran** *f.mg4 (-ruraa, -rnayd)* Aan soommanayn. *ld afuran, afursan.*

**affuri** *f.g2 (-iyay, -isay)* 1. Dad ama qof soomman affuro siin. 2. Soon ka jebin. *ld affursii.*

**affurid** *m.f.dh eeg affur<sup>2</sup>. ld affur<sup>1</sup> (2), afur<sup>1</sup>, afurid.*

**affurin** *m.f.dh eeg affuri. ld affursii.*

**affurnaan** *m.f.dh eeg affuran. ld affurnaansho,*

**affurnaan** *m.l/dh ld affurnaan.*

**affursii** *f.g2 (-iiyay, -iisay)* *ld affuri.*

**affursii** *m.dh ld affurin.*

afgaab <i>m.l</i> Cudur dadka ku dhaca oo oogada sida furuqa nabarro biyo leh u yeela.	afgaro <i>f.g3 (-rtay, -ratay)</i> Cid ujeeddadeeda fahmid.
afgammuur <sup>1</sup> <i>m.l</i> 1. Qalab af fiican oo wax lagu mudo ama lagu gooyo leh laakiin af beelay. 2. <i>ld</i> afgammuurid.	afgarooc <i>m.l (-cyo, m.db)</i> Qof aan hadalka si fiican u jeedin karin; afaawe.
afgammuur <sup>2</sup> <i>f.g1 (-ray, -rtay)</i> Wax af beelay ka dhigid. <i>ld</i> afgammuuux <sup>2</sup> , afgamuur <sup>2</sup> , afgamuux <sup>2</sup> .	afgaroocnimo <i>m.db</i> Afgarooc ahaansho.
afgammuuran <sup>1</sup> <i>f.mg1 (-rmay, -rantay)</i> Wax af beelay noqosho (qalab af fiiqan). <i>ld</i> afgammuuxan <sup>1</sup> , afgamuuran <sup>1</sup> , afgamuuxan <sup>1</sup> .	afgembipi <sup>1</sup> <i>m.l</i> 1. Hab aan sharci ahayn oo dowlad dhisan lagu beddelo; inqilaab. 2. Hoosmaridda, wax afkooda sare uu hoos maro. 3. <i>ld</i> afgembiyid.
afgammuuran <sup>2</sup> <i>f.mg4 (-rnaa, -rnayd)</i> Wax af beelaay ahaansho (qalab af fiiqan). <i>ld</i> afgammuuxan <sup>2</sup> , afgamuuran <sup>2</sup> , afgamuuxan <sup>2</sup> .	afgembipi <sup>2</sup> <i>f.g1/2 (-iyay, -iday/-isay; -iyi)</i> 1. Hab aan sharci ahayn dowlad dhisan ku beddelid. 2. Wax afkooda sare hoos marin.
afgammuurid <i>m.f.db eeg</i> afgammuur <sup>2</sup> . <i>ld</i> afgammuur <sup>1</sup> (2), afgammuuux <sup>1</sup> , afgammuuuxid.	afgembin <i>m.db ld</i> afgembiyid.
afgammuurmid <i>m.f.db eeg</i> afgammuuran <sup>1</sup> . <i>ld</i> afgammuuuxmid, afgamuurmids, afgamuuxmid.	afgembiyid <i>m.f.db eeg</i> afgembipi <sup>2</sup> . <i>ld</i> afgembipi <sup>1</sup> (3), afgembin.
afgammuurnaan <i>m.f.db eeg</i> afgammuuran <sup>2</sup> . <i>ld</i> afgammuurnaansho, afgammuuxnaan, afgammuuxnaansho,	afgobaadsad <i>m.l ld</i> afgobaadsasho.
afgammuurnaansho <i>m.l/db</i> afgammuurnaan.	afgobaadsasho <i>m.f.db eeg</i> afgobaadso. <i>ld</i> afgobaadsad, afgobaadsi.
afgammuux <sup>1</sup> <i>m.l ld</i> afgammuurid.	afgobaadsi <i>m.l ld</i> afgobaadsasho.
afgammuux <sup>2</sup> <i>f.g1 (-xay, -xday)</i> <i>ld</i> afgammuur <sup>2</sup> .	afgobaadso <i>f.mg3 (-saday, -satay)</i> 1. Hadal macaan oo hufan oo eed ka carar darteeda keliya u dhihid. 2. Si asluub leh arrin uga xogwarramid (qof).
afgammuuxan <sup>1</sup> <i>f.mg1 (-xmay, -xantay)</i> <i>ld</i> afgamuuran <sup>1</sup> .	afgorofow <i>m.l ld</i> afdhalow.
afgammuuxan <sup>2</sup> <i>f.mg4 (-xnaa, -xnayd)</i> <i>ld</i> afgammuuran <sup>2</sup> .	afgoys <i>m.l/db (-syo, m.l)</i> A. ah: ceel muddo dhow la qoday.
afgammuuxmid <i>m.db ld</i> afgamuurmids.	afguri <i>m.l (-iyo, m.db)</i> Af gaar ah oo looga hadlo degaan ka mid ah waddan, kana yara duwan afkiisa rasmiga ahi; lahjad.
afgammuuxnaan <i>m.db ld</i> afgammuurnaan.	afhaye <i>m.l (-yaaal, m.l/db)</i> 1. Turjubaan; afceliye. 2. Qof ku hadla magaca koox, dad, ummad iwm. <i>ld</i> afhayeen.
afgammuuxnaansho <i>m.l/db</i> afgammuurnaan.	afhayeen <i>m.l ld</i> afhaye.
afgamuuran <sup>1</sup> <i>f.mg1 (-rmay, -rantay)</i> <i>ld</i> afgammuuran <sup>1</sup> .	afjaaq <sup>1</sup> <i>m.l</i> Baaq.
afgamuuran <sup>2</sup> <i>f.mg4 (-rnaa, -rnayd)</i> <i>ld</i> afgammuuran <sup>2</sup> .	afjaaq <sup>2</sup> <i>f.mg1 (-qay, -qday)</i> Cid u baaqid.
afgamuurmids <i>m.db ld</i> afgammuurmid.	afjaaqid <i>m.f.db eeg</i> afjaaq <sup>2</sup> .
afgammuurnaan <i>m.db ld</i> afgammuurnaan.	afjig <i>f.g1 (-gay, -gtay)</i> Qof hadlaya, iyadoo loo diidayo inuu sheego sir ama wax aan habboonay hadal ka joojin.
afgammuurnaansho <i>m.l/db ld</i> afgammuurnaan.	afjigid <i>m.f.db eeg</i> afjig.
afgammuuxan <sup>1</sup> <i>f.mg1 (-xmay, -xantay)</i> <i>ld</i> afgammuuran <sup>1</sup> .	afjuxuunsad <i>m.l ld</i> afjuxuunsasho.
afgammuuxan <sup>2</sup> <i>f.mg4 (-xnaa, -xnayd)</i> <i>ld</i> afgammuuran <sup>2</sup> .	afjuxuunsasho <i>m.f.db eeg</i> afjuxuunso. <i>ld</i> afjuxuunsad, afjuxuunsi.
afgammuuxmid <i>m.db ld</i> afgammuurmid.	afjuxuunsi <i>m.l ld</i> afjuxuunsasho.
afgammuuxnaan <i>m.db ld</i> afgammuurnaan.	afjuxuunso <i>f.g3 (-saday, -satay)</i> Xag aqooneed, astahannimo iwm cid dood kaga badin.
afgammuuxnaansho <i>m.l/db</i> afgammuurnaan.	afkaar <i>m.db.w eeg</i> feker <sup>1</sup> .
afgarad <i>m.l ld</i> afgarasho.	afkalahayn <i>m.db</i> Yaab aad u badan; amakaag. <i>ld</i> afkalahays.
afgarasho <i>m.f.db eeg</i> afgaro. <i>ld</i> afgarad.	afkalahays <i>m.l ld</i> afkalahayn.
	afkalaqaad <i>m.l ld</i> afkalaqaadid.
	afkalaqaadid <i>m.db</i> 1. Afkalaqaad. 2. Afka oo la kala qaado; hadlid.
	afkatoob <i>m.l</i> Nooc kallunka ka mid ah.

**afkulleeble** *m.l* A. ah: qof habaarkiisu kaco.

**afkullibaaxle** *m.l* Nooc kalluunka ka mid ah.

**afkuxaarre** *m.l* (-rrayaal, *m.l/dh*) Qof cay badan oo aan hadalka u miidaandeyin.

**afkuxuuble** *m.l* (-layaal, *m.l/dh*) Ilmo geel oo isaga oo aan dhammays ahayn nolol ku dhashay.

**afla'** *m.dh* 1. Ciyaarta jarta marka qof god bannaan oo uu xoolihiisa u raro waayo.  
2. Middi a.: midda aan wax goynayn.

**afla'aan** *m.dh* Afgaroocnimo. *ld* **afla'aansho**.

**afla'aansho** *m.l/dh ld* **afla'aan**.

**aflaam** *m.dh.w* eeg filin. *ld*.**aflaan**

**aflaan** *m.dh.w* eeg filin. *ld*. **aflaam**

**aflaawe** *m.l* (-wayaal, *m.l/dh*) Afgarooc.

**aflaggaaddee** *fg2* (-ddeeyay, -ddeysay) Hadal aflaggaaddo ah cid u jeedin.

**aflaggaaddeyn** *m.f.dh* eeg aflaggaaddee.

**aflaggaaddo** *m.dh* (-ooeyin, *m.l*) Hadal qadaf ah oo cid lagu yiraahdo.

**aflaw** *m.l* (-wyo, *m.dh*) Qof ilkaha qaar ka maqanyihiin.

**aflax<sup>1</sup>** *m.l ld* **aflixid**.

**aflax<sup>2</sup>** *f.mg1* (-xay, -xday; -lxi) 1. Qalinjebin (dugsi quraan). 2. Waxbarasho heer wacan ka gaarid.

**aflexaad** *m.dh ld* **aflixid**.

**aflixi** *fg2* (-iyay, -isay) Cid, wax barasho heer wacan ka gaarsiin.

**aflixid** *m.f.dh* eeg aflax<sup>2</sup>. *ld* **aflax<sup>1</sup>, aflixaad**.

**aflixin** *m.f.dh* eeg afluxi. *ld* **afluxis**.

**afluxis** *m.l ld* **afluxin**.

**afmaal** *m.l* (-llo, *m.dh*) 1. A. ah: maansayahan.  
2. A. ah: qof codkar ah.

**afmaalnimo** *m.l* Afmaal ahaansho.

**afmaldah** *m.l* Hadal daboolan oo duluc ama ujeeddo kale ku dhex qarsoontahay.

**afmaldahid** *m.dh* Af maldahan ku hadlid. *ld* **afmaldihid**.

**afmeer<sup>1</sup>** *m.l* 1. (-rro, *m.dh*) Af wareegsan; wareeg. 2. *ld* **afmeerid**.

**afmeer<sup>2</sup>**

**afmiinshaaree** *f.mg2* (-reeyay, -raysay) Qof wuxuu doona codkarnimo iyo karti dhagari ku jirto ku meel marin. *ld* **afmiishaaree**.

**afmiinshaarnimo** *m.dh* Afmiinshaar ahaansho. *ld* **afmiishaarnimo**.

**afmiishaar** *m.l ld* **afmiinshaar**.

**afmiishaarayn** *m.dh ld* **afmiinshaarayn**.

**afmiishaaree** *f.mg2* (-reeyay, -raysay) *ld* **afmiinshaaree**.

**afmiishaarnimo** *m.dh ld* **afmiinshaarnimo**.

**afnaq<sup>1</sup>** *m.l ld* **afnaqid**.

**afnaq<sup>2</sup>** *f.mg1* (-qay, -qday) 1. Magac qof kale ku hadlid; afhayn. 2. Ku a.: qof, qof kale xurmad ka mudan si uusan jecleysan ugu warcelin; afceli.

**afnaqid** *m.f.dh* eeg afnaq<sup>2</sup>. *ld* **afnaq<sup>1</sup>**.

**afyo** *m.dh* (-ooyin, *m.l*) Haweenay la qabo; oori.

**afqab** *f.mg1* (-bay, -btay) Aan weli waxba cunin ahaansho (qof).

**afqabid** *m.f.dh* eeg afqab.

**afqays** *m.dh* Xiddigaha naafaha middooda seddexaad. *ld* **afqoys**.

**afqoys** *m.dh ld* **afqays**.

**afraad** *m.l/dh.t.j ld* **afaraad**.

**afrid** *m.l* Mayrax, derin iwm oo daaha looga dhigo aqal-Soomaaliqa.

**afrog<sup>1</sup>** *m.l ld* **afrogid**.

**afrog<sup>2</sup>** *fg1* (-gay, -gtay) 1. Weel afkiisa sare hoos marin. 2. Weel waxa ku jira ka wadaddaadin.

**afrogan** *f.mg4* (-gnaa, -gnayd) Weel la afrogay ahaansho.

**afrogid** *m.f.dh* eeg afrog<sup>2</sup>. *ld* **afrog<sup>1</sup>**.

**afrognaan** *m.f.dh* eeg afrogan. *ld* **afrognaansho**.

**afrognaansho** *m.l/dh ld* **afrognaan**.

**afruug<sup>1</sup>** *m.l ld* **afruugid**.

**afruug<sup>2</sup>**

**afti** *m.db (-iyo, m.l)* Arrin ama qaynuun, in la oggolaado ama la diiddo darteed, ay dowladi shabigeeda u bandhigto.

**aftin** *m.db (-nno, m.db)* Meesha ay banka iyo aydu iska galaan. 2. Meel dihin oo aan la daaqin.

**aftir<sup>1</sup>** *m.l (-rro, m.db)* Cad maro ah ama warqad afka lagu tирто.

**aftir<sup>2</sup>** *f/g/mg1 (-ray, -rtay)* 1. (*f/g*) Wax af la' ka dhigid (qalab wax gooya). 2. (*f.mg*) Qof af u tirid.

**aftirasho** *m.f.db eeg aftiro.*

**aftirid** *m.f.db eeg aftir<sup>2</sup>.*

**aftiro** *f.mg3 (-rtay, -ratay)* Qof, wax sida dufan, caano iwm oo afkiisa ku yaal iska bi'in.

**aftixid** *m.f.db eeg aftax<sup>2</sup>.*

**aftoolin** *m.db* Meel cabsi leh. *ld afdoolin.*

**aftuur<sup>1</sup>** *m.l ld afxir<sup>1</sup>.*

**aftuur<sup>2</sup>** *f.g1 (-ray, -rtay) ld afxir<sup>2</sup>.*

**aftuurid** *m.db ld afxirid.*

**afur<sup>1</sup>** *m.l ld affurid.*

**afur<sup>2</sup>** *f.mg1 (-ray, -rtay) ld affur<sup>2</sup>.*

**afuran** *f.mg4 (-rnaa, -rnayd) ld affuran.*

**afuri** *f.g2 (-iyay, -isay)* 1. Qof soomanaa afur siin. 2. Qof soon ka jebin. *ld afursii.*

**afurid** *m.f.db ld affurid.*

**afurin** *m.f.db eeg afuri. ld afursiin.*

**afurnaan** *m.f.db ld affurnaan.*

**afurnaansho** *m.l/dh ld affurnaan.*

**afursan** *f.mg4 (-naa, -nayd) ld affuran.*

**afursanaan** *m.db ld affurnaan.*

**afursanaansho** *m.l/dh ld affurnaan.*

**afursii** *f.g2 (-iyay, -isay) ld afuri.*

**afursiin** *m.f.db eeg afursii. ld afurin.*

**afuufl** *m.l 1. ld afuufid.* 2. Soor a. ah: soor aan iidaan lahayn. 3. Xirsi yar oo ummulaha iyo carruurta loo xiro.

**afuufl<sup>2</sup>** *f.g1 (-fay, -ftay)* Neef afka ka soo baxday wax ku sii deyn.

**afuufan<sup>1</sup>** *f.mg1 (-fmay, -fantay; -fmi)* Wax la afuuufay noqosho.

**afuufan<sup>2</sup>** *f.mg4 (-fnaa, -fnayd)* Wax la afuuufay ahaansho.

**afuufid** *m.f.db eeg afuufl<sup>2</sup>. ld afuufl<sup>1</sup> (1).*

**afuufid** *m.f.db eeg afuufan<sup>1</sup>.*

**afuufnaan** *m.f.db eeg afuufan<sup>2</sup>. ld afuufnansho.*

**afuufnansho** *m.l/dh ld afuufnaan.*

**afuufo** *m.db* Neef afka, ama wax kale, laga sii daayo.

**afuu<sup>1</sup>** *m.l* Caws ka jaridda beer la geed qaaday. *ld afuugid.*

**afuu<sup>2</sup>** *f.g1 (-gay, -gtay)* Beer la geed qaaday caws ka jarid. *ld afuug<sup>2</sup>.*

**afuugid** *m.f.db eeg afuug<sup>2</sup>. ld afruug<sup>1</sup>, afuugid, afuug<sup>1</sup>.*

**afuujin** *m.db* Burburinta beer carradeeda lagu sameeyo si loo carrageddiyo.

**afwaaji** *f.g2 (-iyay, -isay)* Hadal qof laga filayo in uu sheego, hadal kale oo buriya sheegid.

**afwaajin** *m.f.db eeg afwaaji.*

**afwebi** *m.l (-afwebi, m.l)* (*juqr.*) Halka webiga iyo baddu iska galaan, halkaas oo saamaynta mawjaddu ay ka muuqato, isla markaasna ah halka biyaha webiga ee macaan iyo biyaha baddu iskaga darsoomaan.

**afweyn** *m.db* Riciraha tunka tan ugu sareysa ee madaxa ku fadhiyo.

**afweyn-holac** *m.l (daaw.)* Halaamacood lafta afweynta ee ka muuqata dhegta dabadeeda oo saameeya gododka laftaas (air space)la xiriiriya godka dhegta dhexe.

**afxhaar** *m.l (-rro, m.db)* Qof cay badan oo aan xishoon.

**afxir<sup>1</sup>** *m.l* Asraar loo akhriyo xoolo lumay si uusan dugaag u cunin. *ld aftuur<sup>1</sup>.*

**afxir<sup>2</sup>** *f.g1 (-ray, -rtay)* Xoolo lumay quraan u akhrin si aan dugaag u cunin. *ld aftuur<sup>2</sup>.*

**afxiran** *f.mg4 (-rnaa, -rnayd)* 1. Qof soon niyaystay ahaansho. 2. Dugaag si uusan xoolo lumay u cunin wax la afxiray ahaansho.

**afxirasho** *m.f.db eeg afxiro.*

**afxirid** *m.f.db eeg afxir<sup>2</sup>. ld aftuurid.*

**afxirnaan** *m.f.db eeg afxiran. ld afxirnaansho.*

**afxirnaansho** *m.l/dh ld afxirnaan.*

**afxiro** *f.mg3 (-rtay, -ratay)* Soon niyaysasho.

**afxumaan** *m.f.db eeg afxun. ld afxumaansho, afxumi, afxumo.*

**afxumaansho** *m.l/dh eeg afxumow. ld afxumaan.*

**afxumayn** *m.f.db eeg afxumee.*

**afxumee** *f.g2 (-meeyay, -maysay)* Qof hadallo aan munasaab u ahayn ku dhihid.

**afxumi** *m.db ld afxumaan.*

**afxumo** *m.db ld afxumaan.*

**afxumow** *f.mg3 (-maaday, -maatay)* Wax afxun noqosho (qof).

**afxun** *f.mg4 (-umaa, -umayd)* Wax cay badan ahaansho.

**afyaal** *m.l* 1. Hoggaamiye; horyaal. 2. Qof cid u qaabbilsan soo dhoweynta. 3. Aftahan. 4. Oodaf. 5. Mir ka duwan iniiinaha tusbaxa, dheer, oo soo ooda taxa tusbaxa.

**afyaqaan** *m.l (-nno, m.db)* 1. Qof cilmiga afafka aqoon u leh. 2. Qof codkar ah.

**afyar** *m.db* Nooc kalluunka ka mid ah.

- afyuub** *m.l (-bab, m.l)* Bayd faal, oo madaxa iyo tan manjaha ka sarreysa min hal ka ah, manjaha iyo tan madaxa ka hooseysana min labo.
- afyuun** *m.l* Geed-ubax oo dhacaankiisa laga sameeyo mukhaaddaraad.
- ag** *m.db (-go, m.l)* Meel inta u dhow ama hareerka kaga xeeran.
- agaag** *m.l* Fagaag. *ld agag.*
- agaagse** *m.l ld agagse.*
- agaallii** *m.db* Nuguushi (xiddigo).
- agaasiman** *f.mg4 (-innaa, -innayd)* Wax la agaasimay ahaansho.
- agaasime** *m.l (-mayaal, m.l)* 1. Qof madax ka ah waax wasaaradeed, wakaaladeed, hay'adeed iwm. 2. A. guud: qof dhown agaasime madax u ah.
- agaasimid** *m.f.db eeg agaasin<sup>2</sup>.* *ld agaasin<sup>1</sup> (2).*
- agaasin<sup>1</sup>** *m.l* 1. Xafiis laga maamulo waax wasaaradeed, wakaaladeed iwm. 2. *ld agaasimid.* Habeynta iyo isku dubbarididda hawsha. 3. A. guud: xafiis laga maamulo dhown waaxood.
- agaasin<sup>2</sup>** *f.g1 (-imay, -intay; -imi)* Habeyn iyo isku dubbaridid (hawl).
- agaasinnaan** *m.f.db eeg agaasiman.* *ld agaasinnaansho.*
- agaasinnaansho** *m.ll/dh ld agaasinnaan.*
- agab<sup>1</sup>** *m.l* 1. Faa'idada iyo waxtarka ay cidi leedahay. 2. Ciirsi; miciin.
- agab<sup>2</sup>** *m.db.u* Qalabka guri, makhaayad iwm looga adeegto.
- agabbar<sup>1</sup>** *m.l ld agabbarid.*
- agabbar<sup>2</sup>** *f.g1 (-ray, -rtay)* Nafley leyliyid.
- agabbarid** *m.f.db eeg agabbar<sup>2</sup>.* *ld agabbarid<sup>1</sup>.*
- agabsad** *m.l ld agabsasho.*
- agabsasho** *m.f.db eeg agabso.* *ld agabsad.*
- agabso** *f.g3 (-saday, -satay)* Cid ciirsi ka dhigasho.
- agag** *m.l ld agag.*
- agagaar** *m.l* Wax meelaha ku dhow ee hareeraha kaga xeeran. *ld agaggaar.*
- agagas** *m.l* Qof aan ka xishoon waxyaabo bulshada uu la noolyahay ceeb ula muuqda.
- agaggaar** *m.l ld agagaar.*
- agagse** *m.l* 1. Wuxa laga baxsho ama laga qasho xoolo la soo dhaco inta aan la qeybsan. 2. Wax yar oo kororsiimo ahaan loo siiyo qof xoola la soo dhacay oo la qaybsaday wax yar ka helay. *ld agagse.*
- agagsi** *f.g1 (-iyay, -iday; -iyi)* Cid agagse siin.
- agagsiyid** *m.f.db eeg agagsi.*
- agan** *m.l* 1. Ceel biyo badan leh; naq badan. 2. A. ah: xoolo, ceel, dhul iwm oo aan intifaac lahayn.
- agas** *m.l* Cunto la siiyo dadka aasaya qof dhintay oo qabriga lagu dul cuno.
- agjoog** *f.g1 (-gay, -gtay)* Wax meel u dhow ku suaan.
- agjoogid** *m.f.db eeg agjoog.*
- agjooji** *f.g2 (-iyay, -isay)* Wax, wax kale oo taagan meel u dhow istaajin.
- agjoojin** *m.f.db eeg agjooji.*
- aglil** *m.db (-lo, m.db)* Cuntada la siiyo arooska toddoboda beri ee ugu horreysa.
- agloon<sup>1</sup>** *m.l/db* 1. Xoolaynta weel gocaya la xooleeyo. 2. Jaangooyada hore ee wax la dhisayo ama la samaynayo. 3. *ld agloonlid.*
- agloon<sup>2</sup>** *f.g1 (-oolay, -ooshay)* 1. Weel gocaya ah xoolayn. 2. Guri dhisid.
- agloonlan** *f.mg4 (-lnaa, -lnayd)* Wax la agloonlaly ahaansho (aqal, weel, gocaya ah iwm).
- agloonlid** *m.f.db eeg agloon<sup>2</sup>.* *ld agloon<sup>1</sup> (3).*
- agloonnaan** *m.f.db eeg agloonlan.* *ld agloonnaansho.*
- agloonnaansho** *m.l/db ld agloonnaan.*
- agmar<sup>1</sup>** *m.l* Shiifow.
- agmar<sup>2</sup>** *f.g1 (-ray, -rtay)* Wax, meel u dhow socod ku dhaafid.
- agmari** *f.lg2 (-iyay, -isay)* Wax, wax kale meel u dhow socod ku dhaafin.
- agmarid** *m.f.db eeg agmar<sup>2</sup>.*
- agmarin** *m.f.db eeg agmari.*
- agool** *m.l* Qolof cad oo madaxa yeesho marka uu basaaso.
- agoomayn** *m.f.db eeg agoomee.*
- agoomee** *f.g2 (-meeay, -maysay)* Ilmo agoon ka dhigid.
- agoomoobid** *m.f.db eeg agoomow.* *ld agoonoobid, agoontoobid.*
- agoomow** *f.mg1 (-oobay, -owday; -oobi)* Wax agoon ah noqosho (ilmo). *ld agoomow, agoontow.*
- agoon<sup>1</sup>** *m.l (agoon/-nno, m.db)* Wiil yar oo aabihii dhintay.
- agoon<sup>2</sup>** *m.db (-omo, m.l)* Gabar yar oo aabbeheed dhintay. 2. *(m.u)* Carruur aabbahood dhintay.
- agoonnimo** *m.db* Agoon ahaansho.
- agoonobid** *m.db ld agoomoobid.*
- agoonow** *f.mg1 (-oobay, -owday; -oobi)* *ld agoomow.*
- agoontoobid** *m.db ld agoomoobid.*
- agoontow** *f.mg1 (-oobay, -owday; -oobi)* *ld agoomow.*
- agoor** *m.db* Neef irmaan oo muddo badan la maalayey; dhaqayo.
- agoornimo** *m.db* Agoor ahaansho.
- agoosto** *m.db* Bisha siddeedaad ee sannadka miilaadiga ah.

**agow** *e.d* Hadday u yaraato; xataa. Tus. “Agow ii ahaateenaal”; “Agow roob di'i lahaaya.”

**agtag** *f.g1* (-gay, -gtay; -tegi) Wax meel jooga u dhowaansho.

**agtegid** *m.f.dh eeg agtag*.

**aguug<sup>1</sup>** *m.l ld aguugid*.

**aguug<sup>2</sup>** *f.g1* (-gay, -gtay) 1. Cid, ceel, god iwm duudig. 2. Isku a.: dad yoobsan ahaansho.

**aguugan<sup>1</sup>** *f.mg1* (-gmay, -gantay; -gmi) Wax la aguugay noqosho.

**aguugan<sup>2</sup>** *f.mg4* (-gnaa, -gnayd) Wax la aguugay ahaansho.

**aguugid** *m.f.dh eeg aguug<sup>2</sup>*. *ld aguug<sup>1</sup>*.

**aguugmid** *m.f.dh eeg aguugan<sup>1</sup>*.

**aguugnaan** *m.f.dh eeg aguugan<sup>2</sup>*. *ld aguugnaansho*.

**aguugnaansho** *m.l/dh ld aguugnaan*.

**ah<sup>1</sup>** *f.g4* (yahay, tahay; ahaa, ahayd) Wax xalaad ku sugnaansho.

**ah<sup>2</sup>** *e.d ld aah*.

**ahaan** *m.f.dh eeg ah*. *ld ahaansho*.

**ahaansho** *m.l/dh eeg ahow*. *ld ahaan*.

**ahaateenaa** *fk*. “Ma wasiir baad noqotay” “A.! Fiiqnaan lahaydaa!”

**ahal** *m.l ld ehel*.

**ahalo** *m.dh ld ehel*.

**ahalunnaar** *m.l ld ahlunaar*.

**ahamiyad** *m.dh ld ahmiyad*.

**ahaw** *f.mg3* (-aaday, -aatay) Wax xalaad ku sugar noqosho. *ld ohow*.

**ahaysii** *f.g2* (-iiyay, -iisay) Wax xalaad gaar ah ku sugid.

**ahaysiin** *m.f.dh eeg ahaysii*.

**ahbal** *m.l (-llo, m.dh)* Nin aad u garasho yar; doqon; dabbaal.

**ahbalad** *m.dh* Haweenay aad u garasho yar, doqon; dabbaalad.

**ahbalnimo** *m.dh* Ahbal ahaansho.

**ahbi** *f.g2* (-iyay, -isay) *ld abhi*.

**ahbin** *m.dh ld abhin*.

**ahbis** *m.l ld abhin*.

**ahdaaf** *m.dh.w eeg hadaf*.

**ahlan** *e.d* Nabaday!

**ahlunaar** *m.l* Qof cadaab mutaystay. *ld ahalunnaar, ehelunnaar*.

**ahmi** *m.l eeg ahmin*.

**ahmin** *m.l.u* 1. Ariga intiisa shilis oo la suuq geyn karo. 2. Orgida iyo wananka dhufaan ee beeca ama hilib loogu talagalay. *ld ahmi*.

**ahmiyad** *m.dh* Ujeeddo; qasdi; muhiimmad.

**ahraam<sup>1</sup>** *m.dh* Dhisma soo yaal ah oo Masaaridii hore dhistay oo leh shagli saddex-geesooke.

**ahraam<sup>2</sup>** *m.dh* (*xis*) Adke salkiisu yahay geesooke iyo dhammaan wejiyada kalena ay yihiin saddex-xagallo wadaaga gees.

**ajal<sup>1</sup>** *m.dh* 1. *ld ajalo*. Dhammaadka nolosha qof. 2. *ld ajalid*.

**ajal<sup>2</sup>** *f.g1* (-alay, -ashay) Cid dhimashadeeda sabab u noqosho.

**ajalid** *m.f.dh eeg ajal<sup>2</sup>*. *ld ajal<sup>1</sup>* (2).

**ajalo** *m.dh* Geeri. *ld ajal<sup>1</sup>* (1).

**ajar<sup>1</sup>** *m.l* 1. *ld ajar, ari*. Abaalgud Eebbe siyyo qof camal wanaagsan sameeyey. 2. *ld ajarid*.

**ajar<sup>2</sup>** *m.dh* (-ro, *m.dh*) Khayaano; qayaano.

**ajar<sup>3</sup>** *f.g1* (-ray, -rtay) Cid si qarsoodi ah u dhibaatayn.

**ajaran<sup>1</sup>** *f.mg1* (-rmay, -rantay: -rmi) Cid, wax ku qatalmid.

**ajaran<sup>2</sup>** *f.mg4* (-naa, -nayd) Cid wax ku qataltay ahaansho.

**ajaraysasho** *m.dh ld ajarsasho*.

**ajarayso** *f.mg3* (-stay, -satay) *ld ajarso*.

**ajarid** *m.f.dh eeg ajar<sup>3</sup>*. *ld ajar<sup>1</sup>* (2).

**ajarmid** *m.f.dh eeg ajaran<sup>1</sup>*.

**ajarnaan** *m.f.dh eeg ajaran<sup>2</sup>*. *ld ajarnaansho*.

**ajarnaansho** *m.l/dh ld ajarnaan*.

**ajarro** *m.dh* Cudur qanjirrada geela barariya.

**ajarsad** *m.l ld ajarsasho*.

**ajarsasho** *m.f.dh eeg ajarso*. *ld ajaraysasho*, *ajarsad, ajarsi, ajirsad, ajirsasho*.

**ajarsi** *m.l ld ajarsasho*.

**ajarso** *f.mg3* (-saday, -satay) Ka a.: cid si ajar looga kasbado wax ay u baahantahay siin. *ld ajarayso, ajirso*.

**ajee** *f.g2* (ajeeyay, ajaysay) Biyo ajo ka dhigid.

**ajeendo** *m.dh* (-ooyin, *m.l*) 1. Xusuusqor. 2. Arrin duluc gaar ah ka hadlaysa oo looga doodo shir iwm.

**ajeyn** *m.f.dh eeg ajee*.

**aji** *m.l.u* (aji, *m.dh*) 1. Qof nasab wanaagsan ka soo jeeda. 2. Soomaali.

**ajiib<sup>1</sup>** *m.l* 1. Aqbal. 2. *ld ajiibid*.

**ajiib<sup>2</sup>** *f.g1* (-bay, -btay) Cid wax ay rabto ka aqbalid.

**ajiibid** *m.f.dh eeg ajiib<sup>2</sup>*. *ld ajiib<sup>1</sup>* (2).

**ajir** *m.l ld ajar<sup>1</sup>* (1).

**ajirsad** *m.l ld ajarsasho*.

**ajirsasho** *m.dh ld ajarsasho*.

**ajirso** *f.mg3* (-saday, -satay) *ld ajarso*.

**ajili** *m.l* 1. Sabab; daraad. 2. A.gay, a.gaa iwm: daraadday, daraaddaa.

**ajnebi** *m.l* Nin aan u dhalan dalka uu joogo; shisheeye.

**ajnebiyad** *m.dh* Dumar aan u dhalan dalka ay joogto.

**ajo** *m.dh* Biyo meel ku raagay oo midabkoodii, dhadhankoodii iyo urtoodii isbeddelay.

**ajoo** *f.mg3 (-ooday, -ootay)* Ka a.: qof, wax sharaftiisa wax u dhimi karo ka fogaan.

**ajood** *m.fl eeg ajoo.*

**ajri** *m.l ld ajar<sup>1</sup> (1).*

**ajuuro** *m.dh ld ijaar<sup>1</sup>.*

**akademkiye** *m.l* 1. Maamul ka kooban aqooniyahanno oo loo xilsaary kor u qaadiida aqoonta, fanka iyo dhaqanka bulshada. 2. Dugsi sare oo qaabilسان carbiska ciidamada. *ld akademkiye.*

**akademyo** *m.dh ld akademkiye.*

**akeekamid** *m.f.dh eeg akeekan<sup>2</sup>. ld akeekan<sup>1</sup> (2).*

**akeekan<sup>1</sup>** *m.l* 1. Muran hagag ku jiro; cilaaq. 2. *ld akeekamid.*

**akeekan<sup>2</sup>** *fg1 (-amay, -antay; -ami)* Muran hagag ku jiro samayn.

**akhas** *e.d* Erey la yiraahdo markii la arko ama la maqlo wax xun. *ld aqas.*

**akhdar** *m.l* Cagaar. *ld akhtar.*

**akhir** *f.mg1 (-ray, -rtay)* Waqtii la rabay dib uga dhicid.

**akhiran<sup>1</sup>** *f.mg1 (-rmay, -rantay; -rmi)* Wax waqtii la rabay dib uga dhacay noqosho.

**akhiran<sup>2</sup>** *f.mg4 (-rmaa, -rnayd)* Wax waqtii la rabay dib uga dhacay ahaansho.

**akhiri** *fg2 (-iyay, -isay)* Wax waqtigisa dib u dhigid.

**akhirid** *m.f.dh eeg akhir.*

**akhirin** *m.f.dh eeg akhiri.*

**akhirmid** *m.f.dh eeg akhiran<sup>1</sup>.*

**akhirnaan** *m.f.dh eeg akhiran<sup>2</sup>. ld akhirnaansho.*

**akhirnaansho** *m.l/dh ld akhirnaan.*

**akhlaaq** *m.dh* Dabeecad, dhaqan.

**akhri** *fg1/2 (-iyay, -iday/-isay; -iyi)* Erayo ama weedho qoran daalacasho ama kor ugu dhawaqid.

**akhrin** *m.dh ld akhriyid.*

**akhris** *m.l ld akhriyid.*

**akhrisasho** *m.f.dh eeg akhriso<sup>2</sup>.*

**akhriso<sup>1</sup>** *m.dh (-ooyin, m.l)* Haweenay raadiyaha, telefishinka iwm warka ka sheegta.

**akhriso<sup>2</sup>** *fg3 (-stay, -satay)* Wax qoran daalacasho.

**akhriye** *m.l (-yayaal, m.l/dh)* Nin raadiyaha, telefishinka iwm war ka sii daaya.

**akhriyid** *m.f.dh eeg akhri. ld akhrin, akhris.*

**akhtar** *m.l ld akhdar.*

**akhyaar** *m.l* Nin wax garad ah. *ld ikhyaar.*

**akid** *fg1 (-day, -dday)* 1. Cid ra'yigeeda ku raacid. 2. War hore loo sheegay xogtiisa sugid.

**akidid** *m.f.dh eeg akid. ld akidis.*

**akidis** *m.l ld akidid.*

**akrobalus** *m.l* (*taar.*) Qalcadihii ku yiil

magaalooyinkii Giriiggii ee waqtiyadii hore.

**akson** *m.l (-no, m.dh) (c.nafl.)* Qaybta dheer ee miiqan ee unugga dareen wadka. Waxay ka soo qaaddaa unugyo dareen wade, dareen wadaha unugga jidhka, iyada oo u gudbinaysa organka dhaqdhaqaqaama maskaxda.

**alaab** *m.dh.u* 1. Qalabka guriga looga adeegto.

2. Waxyaabaha qofka u gaarka ah sida sanduuqa, dhar, miis, sariir iwm. *ld alaab.*

**alaab caydhiin** *m.dh.u* (*-bo ..., m.l*) 1. Walax ama shay dabiici ah oo aan gelin weli warshado ama aan la farsamayn. 2. Alaab ay isticmaalaan warshaduhu si ay u farsamotumaan uguna beddelaan alaab la isticmaali karo; alaabta caydhiin waxaa qayb ahaan ka mid ah alaab farsamotuman, oo ay ka mid yihiin looxa jarjaran, burka qamadiga, kuwaas oo sii mara farsamotumid dheeraad ah. *ld alaab ceyriin.*

**alaab ceyriin** *m.dh.u* *ld alaab caydhiin.*

**alaabayn** *m.f.dh eeg alaab.*

**alaabee** *f.g2 (-beeyay, -baysay)* Guri, xafis iwm alaabu dhigid.

**alaabo** *m.dh.u* *ld alaab.*

**alaah** *m.l (-hyo, m.dh)* Qof baryo badan oo aan xishnoon.

**alaakood** *m.l* Maawelo iyo sasabidda carruur lagu aamusiiyo.

**alaakoodi** *fg2 (-iyay, -isay)* Alaakood sameyn.

**alaakoodin** *m.f.dh eeg* alaakoodi. *ld alaakoodis.*

**alaakoodis** *m.l ld alaakoodin.*

**alaal** *m.l* Qof si sahlan ula qabsan karo dad iyo dal uusan aqoon; qof galgal badan oo dhiir.

**alaalabbaq<sup>1</sup>** *m.l* 1. Baqdi aan aqoon ku dhisnay; baqdin qalo keento. 2. *ld alaabbiqid.*

**alaalabbaq<sup>2</sup>** *f.mg1 (-qay, -qday; -biqi)* Cabsi kaddaray ah dareemid.

**alaalabbiqid** *m.f.dh eeg* alaalabbaq<sup>2</sup>. *ld alaabbaq<sup>1</sup> (2).*

**alaalax<sup>1</sup>** *m.l* 1. Socod lala dhacdhaçayo tabar darro awgeed; 2. A. ah: qof sakhraansan.

**alaalax<sup>2</sup>** *f.mg1 (-xay, -xdøy)* Tabar darro awgeed la dhacdhaçid.

**alaale** *m.l (-layaal, m.l/dh)* Qof dhallinyar, waayo aragnimo lahayn, oo isla weyn.

**alaallenimo** *m.dh* Alaale ahaansho.

**alaalixid** *m.f.dh eeg* alaalax<sup>2</sup>.

**alaalnimo** *m.dh* Alaal ahaansho.

alaalo <i>m.dh</i> Nooc caws ka mid ah oo dhaadheer.	albaab <sup>2</sup> <i>f.g1 (-bay, -btay)</i> 1. Irrid, albaab u yeelid. 2. Albaab furan xirid.
alab <i>m.l</i> Ged; caado; dabci.	albaaban <i>f.mg4 (-bnaa, -bnayd)</i> Wax la albaabay noqosho (irrid).
alabbas <sup>1</sup> <i>m.l</i> 1. Orod aan caadi ahayn oo baqdini ku jirto. 2. <i>ld alabbasid</i> .	albaabid <i>m.f.dh eeg albaab<sup>2</sup></i> .
alabbas <sup>2</sup> <i>f.mg1 (-say, -stay)</i> Orod aan caadi ahayn oo baqdin ku jirto samayn.	albaabjooge <i>m.l (-gayaal, m.l/dh)</i> Qof guri weyn, xafiis iwm ilaaliya oo iridda laga soo galo jooga.
alabbasid <i>m.f.dh eeg alabbas<sup>2</sup></i> . <i>ld alabbas<sup>1</sup></i> (2).	albaabnaan <i>m.f.dh eeg albaaban. ld albaabnaansho</i> .
alabbaslays <i>m.l ld alabbasleyn</i> .	albaabnaansho <i>m.l/dh ld albaabnaan</i> .
alabbaslee <i>f.mg2 (-leeyey, -laysay)</i> Alabbas sameyn (nafley).	alcood <i>m.l (-dyo, m.dh)</i> Noocyada shiraaca doonyada kan ugu weyn.
alabbasleyn <i>m.f.dh eeg alabbaslee. ld alabbaslays, alabbasmays, alabbasmeyn</i> .	aldhhiaydh <i>m.l (-dyo, m.dh) (kiim.)</i> Qayb ka mid ah iskudhisyada oorgaanikada ah ee noocoodu yahay -C-H; halkaas oo R ay tahay koox alkayl ama arayl ah.
alabbasmays <i>m.l ld alabbasleyn</i> .	aleeggrad <sup>1</sup> <i>m.l Luuq macaanoo haweenku hees hawleedka ku qaadaan</i> .
alabbasmeyn <i>m.f.dh ld alabbasleyn</i> .	aleeggrad <sup>2</sup> <i>f.mg1 (-day, -dday)</i> Hees hawleed luuq macaan ku qaadid (haween).
alal <i>f.mg1 (-alay, -ashay)</i> Xanuun la taahid.	aleeeggadid <i>m.f.dh eeg aleegad<sup>2</sup></i> .
alalaas <sup>1</sup> <i>m.l 1.</i> Mashxarad. 2. <i>ld alalaasid</i> .	aleel <i>m.dh.u (-lo, m.l)</i> Bocol yaryar oo xeebaha badaha laga helo oo weelasha lagu qurxiyo; laji.
alalaas <sup>2</sup> <i>f.mg1 (-say, -stay)</i> Mashxarad samayn.	aleelaale <i>m.l (-layaal, m.l/dh)</i> Nooc dibqallooca ka mid ah oo aad u weyn oo dabada midabbo kala duwan ku leh, waabaayo halis ahna leh.
alalaasid <i>m.f.dh eeg alalaas<sup>2</sup></i> . <i>ld alalaas<sup>1</sup></i> (2).	aleelatuur <sup>1</sup> <i>m.l</i> Nooc faalka ay haweenku dhigaan ka mid ah oo ay aleesha ku faaliyaan.
alalad <sup>1</sup> <i>m.l 1.</i> Riyo; dhadhab. 2. Qaraw. 3. <i>ld alaladid</i> .	aleelatuur <sup>2</sup> <i>f.g1 (-ray, -rtay)</i> Aleel ku faalin (haween).
alalad <sup>2</sup> <i>f.mg1 (-day, -dday)</i> Qarwid; dhadhabid.	aleelatuurid <i>m.f.dh eeg aleelatuur<sup>2</sup></i> .
alaladi <i>f.mg2 (-iyay, -isay)</i> Ka a.: cid alal ka keenid. <i>ld alaladisi</i> .	aleelayn <i>m.f.dh eeg aleeleee</i> .
alaladid <i>m.f.dh eeg alalad<sup>2</sup></i> . <i>ld alalad<sup>1</sup></i> (3).	aleelaysan <i>f.mg4 (-snaa, -snayd)</i> Wax aleel loo yeelay ahaansho.
alaladin <i>m.f.dh eeg alaladi</i> . <i>ld alaladisi</i> .	aleelaysnaan <i>m.f.dh eeg aleelaysan. ld aleelaysnaansho</i> .
alaladisi <i>f.mg2 (-iiyay, -iisay)</i> <i>ld alaladi</i> .	aleelaysnaansho <i>m.l/dh ld aleelaysnaan</i> .
alaladisi <i>m.f.dh ld alaladin</i> .	aleelee <i>f.g2 (-leeyay, -laysay)</i> Wax aleel ku qurxin.
alalaxi <i>m.dh</i> Nafley yar oo biyaha ku nool, bocool ku dhex jirta oo kaadi-dhiigga noolihiisa korisa.	aleemi <i>f.g2 (-iyay, -isay)</i> Aleen ka dhawaajin (geel).
alalid <i>m.f.dh eeg alalid</i> .	aleemin <i>m.f.dh eeg aleemi. ld aleemis</i> .
alamsho <i>m.f.dh eeg alamso. ld alamsi</i> .	aleemis <i>m.l ld aleemin</i> .
alamsi <i>m.l ld alamsasho</i> .	aleen <i>m.l/dh (-eemo, m.dh)</i> Koor yar oo geela loo xiro.
alamso <i>f.g3 (-saday, -satay)</i> Si degdeg ah wax u liquid.	alfaan <i>m.dh.w eeg alif (4)</i> .
alan <sup>1</sup> <i>m.l (almo/-nno, m.dh)</i> Xubnaha geedka qasabka middood.	alfiyoole <i>m.l (-layaalyo, m.l/dh) (c.nafl)</i> Kiish yar oo ka samaysan xuub khafiif ah, oo ay ku daboolanyihii tintaafyo wada shaqaynaya oo ku yaalla dhammaadka faracyaraha hunguriga oo neefsashada sambabadu ka
alan <sup>2</sup> <i>m.l (almo/-nno, m.dh) (nax.)</i> Erey waxaa loo qaybin karaa xubno tiradooda la mid ah inta shaqal uu leeyahay ereygaas (sida madax -> ma-dax); xubin waliba waxaa lagu magacaabaa alan; erey wuxuu noqon karaa hal alanle (cir), laba alanle (ma-dax), saddex alanle (dib-ka-be), iwm; xusuusnaada in shaqalka dheer lagu tiriyo hal shaqal ama hal cod (ii, aa iwm) sida shibanayaashan oo kale - dh, sh, kh, oo aan la kala qaybin karin.	
alawaad <i>m.dh (-do, m.l)</i> Meel wax lagu karsado; jiko.	
albaabi <sup>1</sup> <i>m.l (-bbo/-byo m.dh)</i> Bir, loox iwm oo hab gaar ah loo sameeyey oo guryaha irdahooda lagu awdo.	

dhaacdo dushiisa. Sambabku waxa uu leeyahay alfiyoolo fara badan. Alfiyoolaasha ku jira sambabka aadanaha waxa bedkiisa lagu qiyasay inuu yahay 100 mm.

**algoordan** *m.l (-amo, m.dh) (xis.)* Urur qaunuunno ah oo hagaag u qeexan, loona adeegsado furfirista mas alad iyada oo la qaadayo tallaaboojin tiradoodu koobantahay.

**alhuumo** *m.dh* Dhibaato weyn; belo.

**alif** *m.l (-fyo, m.dh)* 1. Xarafka ugu horreya farta Carabiga. 2. Alifba'. 3. Astaan alifka u eg oo xoolaha lagu sunto. 4. (*alfaan, m.dh*) Darajo la siiyo sarkaalxigeenka.

**alifaatig** *m.l (-gyo, m.dh) (kiim.)* Iskudhis orgaanig ah oo ah alkeyn, alkiiin, ama alkayn iyo faracooda. Iskudhis yada alifaaligga ah badidoodu waxay leeyihiin dhis silsilad furan, hasayeeshe qaarkood, sida saykalohigseyn iyo sukurows, waxay leeyihiin giraamo.

**alifba'** *m.dh* Xuruuf af lagu qoro oo ka kooban shaqallo iyo Shibbanayaal; alif. *ld alif*.

**alifle** *m.l (-layaal, m.l/dh)* Qof ciidanka qalbka sida ka mid ah oo darajadiisu hal alif tahay.

**alifley** *m.dh.u* 1. Carruur dugsi ku jirta oo alifka dhigata. 2. Ciidamada inta alif sidata.

**aliil** *m.l (-lo, m.dh) (baay)* Mid ka mid ah muuqaallada talantaalliga ah ee hiddo side. Noolayaasha badankoodu waxay leeyihiin laba aliil oo midba hiddoside ka yimid (midba waalid ka yimid), kaas oo ku jira koromosoomyo iskumid ah. Hal aliil badanaa waxa uu shiiqiya ka kale oo loo yaqaan shiiqsane, kaas oo ay ka baxaan astaamaha u gaarka ah noolaahas.

**aliindi** *m.l* Dhar gacanta lagu sameeyo, adag, midabbo iyo noocyoo badan leh, oo Soomaaliya lagu sameeyo. *ld iliindi*.

**algebra** *m.l (xis.)* Laan ka mid ah xisaabta oo lagu barto habdhisyada tirooyinka iyo astamahooda guud ahaan. Waxa la adeegsadaa xuruufo ama summado u taagan xaddiyada, iyo astooyin u taagan iskuxiridda xaddiyada ama tirooyinka.

**alji** *m.l.u (-yo, m.dh) (baay.)* Qayb badan oo ka duwan dhirta yar yar, hase yeeshree cagaariye leh (footoosintasis) cuntadiisa ku samaysan kara, kuna nool sabo biyood iyo dhulka saxansaxada leh. Geedkani waxa uu noqon karaa hal unugley ama unugyo badane. Isaga oo yeelan kara qaababkan: miijaq, wareegsan ama saxon u eg. Aljiga hadda looma aqoonsana koox abla-

blayneed, inkastao maraka qaarkood la raaciyo noolayaasha hoose ee boqortooyada borotista. Inta badan haddaba, kooxaha boqortooyadan waxa loo aqoonsanyahay qaybaha abla-ablayneed.

**alkaali** *m.l (-iyo, m.dh) (kiim.)* Beys xooggan oo biyaha ku milma. Ereygani wuxuu tilmaamayaay haydarogsaydhada biraha alkali (ururka I) oo keliya, hasayeeshee sida caamka ah waxaa loo isticmaala beys kasta oo milma.

**alkahool** *m.l (-lo, m.dh) (kiim.)* Iskudhis orgaanig ah oo ka kooban hal ama in ka badan oo haydarroogsayl (-OH). Alkahollandu waa haydarroogsi laga soo dhirandhiriyye alkeynnada. Waxay sameeyaan taxane isku mid ah C H n+1. H. Alkahollandada waxa lagu kala sooci karaa dabeeccadda kaarboon atamka ay ku dhegsanyihiin.

**alkayn** *m.l (-no, m.dh) (kiim.)* Koox ka tirsan haydarokaarboonnada aan dheregisanay; loona yaqaan sitayliinno. Waxay wadaagaan naanaysta guud ee C H-na waa abyooone.

**alkeyn** *m.dh (-no, m.dh) (kiim.)* Nooc haydarokarboon ah oo leh naaneysta guud ee C H . Alkeynadu waa iskudhisyo baahan.

**alkiin** *m.l (-no, m.dh) (kiim.)* Nooc haydarokarboon ah oo leh naaneysta guud ee C H . Alkiinada (oo hore loo oran jiray olifiino) waa iskudhisyo aan dheregisaneyn oo leh dabar lammaan oo kaarboon-kaarboon ah.

**alkohooliisam** *m.l (daaw.)* Xaalad bukaansho ka timid u barashada aalkohoolka ee qofka, taas oo haddii si kadis ah looga joojiyo keeni karta calaamado: sida gariir, xasillooni'aan, halluuqineeshinis iyo qalbi jab.

**alkuman<sup>1</sup>** *f.mg1 (-unnay, -unnantay; -unni)* Wax la alkumay noqosho (gabar).

**alkuman<sup>2</sup>** *f.mg4 (-unnaa, -unnayd)* Wax la alkumay ahaansho (gabar).

**alkumasho** *m.f.dh eeg alkumo.*

**alkume** *m.l (-mayaal, m.l/dh)* 1. Abuure ah, wax uuma. 2. Iilaah.

**alkumid** *m.f.dh eeg alkun<sup>3</sup>.*

**alkumo** *f.g3 (-untay, -umatay)* Gabadh guur laga doonayo reerkooda weyddiisasho.

**alkun<sup>1</sup>** *m.l (-nno, m.dh)* Nin ay gabadh u doonantahay.

**alkun<sup>2</sup>** *m.dh (-mo, m.l)* Gabadh nin u doonan.

**alkun<sup>3</sup>** *f.g1 (-umay, -untay; -umi)* 1. Wax aan horee u jirin abuurid. 2. Ka a.: wax kale ka soo saarid.

<b>alkunmid</b> <i>m.f.dh eeg alkuman<sup>1</sup>.</i>	Way la falgashaa asiidhada iyo alkaliyadaba sababta oo ah waa laba-eefle.
<b>alkunnaan</b> <i>m.f.dh eeg alkuman<sup>2</sup>. ld alkunnaansho.</i>	<b>alma-almay</b> <i>m.dh</i> Cucub ama lucbad ay ilmuu ku cayaaraan oo qaab aroosad leh.
<b>alkunnaansho</b> <i>m.l/dh ld alkunnaan.</i>	<b>alma-almay</b> <i>m.f.dh eeg alma-almee.</i>
<b>alla</b> <i>s.</i> Kasta, walba. Mar alla markii: mar kasta. <i>ld allaale.</i>	<b>alma-almee</b> <i>f.mg2 (-meeyay, -maysay)</i> Alma-almee ciyaarid.
<b>allaale</b> <i>s. ld alla.</i>	<b>almaas</b> <i>m.l</i> Nooc ka mid ah dhagxaanta qaaliga ah. <i>ld dheeman.</i>
<b>allabbari<sup>1</sup></b> <i>m.l</i> 1. Alle wax ka bari; ducaysi. 2. Cunto ay samayso cid ducaysanaysa. 3. allabbaryiyd.	<b>almadar</b> <i>m.dh.u</i> Arday waxbarashada dugsiga hoose ku jirta.
<b>allabbari<sup>2</sup></b> <i>f.mg1 (-ryay, -riday, -ryi)</i> 1. Rabbi baryid; Ilaah wax ka tuugid. 2. Cunto lagu ducaysanayo samayn.	<b>almi</b> <i>f.g2 (-iyay, -isay)</i> Kuul, silis iwm qoor ku xirid (qof).
<b>allabbariyid</b> <i>m.f.dh eeg allabbari<sup>2</sup>. ld allabbari<sup>1</sup> (3).</i>	<b>almin</b> <i>m.f.dh eeg almi.</i>
<b>allacaabud</b> <i>m.l ld ilaahcaabud.</i>	<b>aloog</b> <i>f.g1 (-gay, -gtay)</i> 1. Rabsho, dagaal iwm abuurid. 2. Wax kor u qadiid, taagid.
<b>allacaabudid</b> <i>m.dh ld ilaahcaabudid.</i>	<b>aloogan</b> <i>f.mg1 (-gmay, -gantay; -gmi)</i> Wax la aloogay noqosho (rabsho, dagaal iwm).
<b>alladiidnimo</b> <i>m.dh (taar.)</i> Rumeyn in uusan Ilaah jirin.	<b>aloogan</b> <i>f.mg4 (-gnaa, -gnayd)</i> Wax la aloogay ahaansho (rabsho, dagaal iwm).
<b>allaqabey</b> <i>m.l (-bayaal, m.l/dh; -bayo, m.dh)</i> Qof aan khayr badanlahayn.	<b>aloogid</b> <i>m.f.dh eeg aloog.</i>
<b>alla-uxiir</b> <i>m.l</i> Qof sidii loo dhalay aan timo u soo bixin.	<b>aloogmid</b> <i>m.f.dh eeg aloogan<sup>1</sup>.</i>
<b>allaylee</b> <i>e.d ld allaylehe.</i>	<b>aloognaan</b> <i>m.f.dh eeg aloogan<sup>2</sup>. ld aloognaansho.</i>
<b>allaylehe</b> <i>e.d</i> Erey la yiraahdo marka wax dhacay ay sidii loo filayat noqdaan; akkidid in wax dhacay ay sidaas noqonayaan. Wuxuu ka koobanyahay "Alle", "i" iyo "lehe". <i>ld allaylee.</i>	<b>aloognaansho</b> <i>m.l/dh ld aloognaan.</i>
<b>Alle</b> <i>m.l (dii.)</i> Ka aan dhimman ee adduun, aakhriyo iyo inta uuman sameeyay ee iska leh, Eebbe, Ilaah, Waaq.	<b>aloogsasho</b> <i>m.f.dh eeg aloogso.</i>
<b>allebadane</b> <i>m.l (dii.)</i> Rumeyn, ama caabudid in ka badan hal ilaah; shirki.	<b>aloogso</b> <i>f.mg3 (-saday, -satay)</i> Si didmo iyo degganaan la'aan leh u kidid (nafley).
<b>alleyl</b> <i>m.l</i> Habeen bar, saqdhexe.	<b>alool</b> <i>m.l (-llo, m.dh)</i> Nooc dadabta aqalka ka mid ah oo laga sameeyo ulaha geed-duuruka oo lagu seendo ama guryaha lagu ilxiro.
<b>allif<sup>1</sup></b> <i>m.l ld allifid.</i>	<b>aloos</b> <i>f.g1 (-say, -stay)</i> Rabsho, dagaal iwm abuurid.
<b>allif<sup>2</sup></b> <i>f.g1 (-fay, -ftay)</i> Maanso, muusiko, figrad cilmiyeed iwm curin.	<b>aloosan</b> <i>f.mg1 (-smay, santay; -smi)</i> Wax la aloosay noqosho (rabsho, dagaal iwm).
<b>allifaad</b> <i>m.dh</i> Awoodda qof u leeyahay wax curinta. <i>ld allifid.</i>	<b>aloosan</b> <i>f.mg4 (-snaa, -snaday)</i> Wax la aloosay ahaansho (rabsho, dagaal iwm).
<b>allife</b> <i>m.l (-fayaal, m.l/dh)</i> Qof maanso, muusiko, figrad iwm curiya.	<b>aloosid</b> <i>m.f.dh eeg aloos.</i>
<b>allifid</b> <i>m.f.dh eeg allif<sup>2</sup>. ld allif<sup>1</sup>, allifaad (2).</i>	<b>aloosmid</b> <i>m.f.dh eeg aloosan<sup>1</sup>.</i>
<b>alluumiiniyam</b> <i>m.dh (kiim.)</i> Bir firfircoon oo jilicsan, waana curiyaha labaad ee ururka (III) ee tusaha kalgalka curiyayaasha. Wuxuu leeyahay ratibaadda elektaroonnada ee niyuun iyo saddex elektaroon oo dheeraad ah oo ku jira heertamarka ugu sarreya. Alluumiiniyantu waxay ku jirtaa macadanno badan; waa curiyaha ugu caansan biraha ku jira oogada dhulka, waana ka saddexaad xagga badnaanta.	<b>aloosnaan</b> <i>m.f.dh eeg aloosan<sup>2</sup>. ld aloosnaansho.</i>
<b>alluumiiniyam ogsaydh</b> <i>m.l (-dhyo, m.dh)</i> <i>(kiim.)</i> Budo cad oo aan biyaha ku milmin.	<b>aloosnaansho</b> <i>m.l/dh ld aloosnaan.</i>
	<b>alotarobi</b> <i>m.l (-iyo, m.dh)</i> <i>(kiim.)</i> Qaababka kala duwan ee curiye yeelan karo; kuwaas oo ku kala geddisan astaamaha duleed; inkasto ay sameeyaan iskudhiyo kiimikaad oo isku mid ah. Tusaale ahaan, salfarto waxay leedahay dhawr jinsi oo qaab ahaan kala duwan.
	<b>alwaax</b> <i>m.l/dh.u</i> Qoryo xallefsan oo si gaar ah loo qoro oo laga sameeyo qalabka guryaha sida, sariiraha, kuraasta, albaabyada, miisaska iwm.
	<b>alwasho</b> <i>m.f.dh eeg alwo.</i>

**alwo** *f.mg3 (-waday, -watay)* Kuleyl badan dareemid (qof).

**alxaman<sup>1</sup>** *f.mg1 (-anmay, -amantay; -anmi)* Wax alxan ku kaabmay noqosh. *ld alxanan<sup>1</sup>*.

**alxaman<sup>2</sup>** *f.mg4 (-xannaa, -xannayd)* Wax la alxamay ahaansho. *ld alxanan<sup>2</sup>*.

**alxamdulillaysad** *m.l ld alxamdulillaysasho*.

**alxamdulillaysasho** *m.f.db eeg alxamdulillayso. ld alxamdulillaysad, alxamdulillaysi.*

**alxamdulillaysi** *m.l ld alxamdulillaysasho.*

**alxamdulillaryso** *f.mg3 (-stay, -satay)* Ilaa u mahadnaqid.

**alxame** *m.l (-mayaal, m.l/db)* Qof wax alxama.

**alxamid** *m.f.db eeg alxan<sup>2</sup>. ld alxan<sup>1</sup> (2)*.

**alxan<sup>1</sup>** *m.l* 1. Macdan si sahlan dabku u dhalaaliyo oo wax lagu kabi karo. 2. *ld alxamid*.

**alxan<sup>2</sup>** *fg1 (-amay, -antay; -ami)* Bir iwm alxan ku kabid.

**alxanan<sup>1</sup>** *f.mg1 (-amay, -antay)* *ld alxaman<sup>1</sup>*.

**alxanan<sup>2</sup>** *f.mg4 (-nnaa, -nnayd)* *ld alxaman<sup>2</sup>*.

**alxanmid** *m.f.db eeg alxaman<sup>1</sup>.*

**alxannaan** *m.f.db eeg alxaman<sup>2</sup>. ld alxannaansho.*

**alxannaansho** *m.l/db ld alxannaan.*

**ama** *xi.* Erey kala xiriifura laba magac ama laba weeroed. Tus. "Baasto ama bariis ii keen", "Ama tag ama joog". *ld amba<sup>2</sup>, amma.*

**amaa** *fk. ld armaa.*

**amaag** *fg1 (-gay, gtay)* *ld ammaag.*

**amaagan<sup>1</sup>** *f.mg1 (-gmay, -gantay)* *ld ammaagan.*

**amaagan<sup>2</sup>** *f.mg4 (-naa, -nayd)* *ld ammaagan<sup>2</sup>.*

**amaagid** *m.db ld ammaagid.*

**amaagnaan** *m.db ld ammaagnaan.*

**amaagnaansho** *m.l/db ld ammaagnaan.*

**amaah** *m.db (-hyo, m.l)* Xoolo qof laga qaato oo mar lagu heshiiyay loo soo celiyo.

**amaahasho** *m.f.db eeg amaaho.*

**amaahbx<sup>1</sup>** *m.l Deynbax.*

**amaahbx<sup>2</sup>** *f.mg1 (-xay, -xday; -bixi)* Qof amaah lagu lahaa iska bixin.

**amaahi** *f.g2 (-iyay, -isay)* Qof amaah siin.

**amaahin** *m.f.db eeg amaahi. ld amaahis.*

**amaahis** *m.l ld amaahin.*

**amaahye** *m.l (-yayaal, m.l/db)* Cid amaah bixisa.

**amaaho** *f.g3 (-hday, -hatay)* Amaah qaadasho.

**amaamud<sup>1</sup>** *m.l* 1. Alkun; abuur. 2. A. ah: hanti, aqal iwm oo aan badnayn oo la soo ururiyey. 3. amaamudid.

**amaamud<sup>2</sup>** *fg1 (-day, -dday)* Hanti, aqal iwm unkideeda bilaabid; alkumid; unkid.

**amaamudan** *f.mg4 (-dnaa, -dnayd)* Wax la amaamuday ahaansho (hanti, aqal iwm); unkaman; alkuman.

**amaamude** *m.l* Qof amaamud sameeya; abuure, uume (Ilaah).

**amaamudid** *m.f.db eeg amaamud<sup>2</sup>. ld amaamud<sup>1</sup> (3).*

**amaamudnaan** *m.f.db eeg amaamudan. ld amaamudnaansho.*

**amaamudnaansho** *m.l/db ld amaamudnaan.*

**amad** *m.dh* Dalagga ka soo go'a beeraha; fasal.

**amag** *m.l* 1. A. ah: qof indhaha la' oo aan waxba arkeyn. 2. *ld hamag.*

**amakaag<sup>1</sup>** *m.l* 1. Yaab weyn; ashqaraar. 2. amakaagid.

**amakaag<sup>2</sup>** *f.mg1 (-gay, -gtay)* Si aad ah u yaabid. *ld amankaag<sup>2</sup>.*

**amakaagid** *m.f.db eeg amakaag<sup>2</sup>. ld amakaag<sup>1</sup> (2), amankaag<sup>1</sup>, amankaagid.*

**amakaagsan** *f.mg4 (-naa, -nayd)* Wax amankaag hayo ahaansho. *ld amankaagsan.*

**amakaagsanaan** *m.db ld amakaagsanaansho, amankaagsanaan, amankaagsanaansh*

**amakaagsanaansho** *m.l/db ld amakaagsanaan.*

**amankaag<sup>1</sup>** *m.l ld amakaagid.*

**amankaag<sup>2</sup>** *f.mg1 (-gay, -gtay)* *ld amakaag<sup>2</sup>.*

**amankaagid** *m.f.db ld amakaagid.*

**amankaagsan** *f.mg4 ld amakaagsan.*

**amankaagsanaan** *m.f.db ld amakagsanaan.*

**amankaagsanaansho** *m.l/db ld amakaagsanaan.*

**amar<sup>1</sup>** *m.l (-rro/awaamiir, m.db)* 1. Erey ama weer cid lagu farayo inay hawl fuliso. 2. Dhibaato weyn. 3. Kibir iyo qab weyni wadajira. 4. A. Alle: maqaadir Alle.

**amar<sup>2</sup>** *fg1 (-mray, -martay; -mri)* Qof hawl inuu fuliyo farid.

**amarbixin** *m.db* Amar farid; idmid; amarsiin.

**amardiiddo** *m.db* U hogaansanaan la'aanta amar la is faray. *ld amardiidmo.*

**amardiidmo** *m.db ld amardiiddo.*

**amarkutaaglayn** *m.f.db eeg amarkutaagle.*

**amarkutaagle** *m.l* Awood maammul oo si aan sharci ahayn loo adeegsado. *ld amarkutaagleeye.*

**amarkutaaglee** *f.g2 (-leeyay, -laysay)* Amarkutaagle samayn.

**amarkutaagleeye** *m.l/ld amarkutaagle.*

**amarti** *m.db* Isla weyni iyo kibir wadajira.

**amarweynaan** *m.db* Kibir iyo isla weeyni badan. *ld amarweyni.*

**amarweyni** *m.db ld amarweynaan.*

**amayn** *m.db (kiim.)* Iskudhisyo organig ah oo sameysma marka hal ama in ka badan oo

<p>atamyada haydarojiin ee amooniyada lagu beddelo koox orgaanig ah.</p> <p><b>amba<sup>1</sup></b> <i>mu.eb</i> Magacuyaalka qofka kowaad oo ka kooban “ani” iyo “ba”.</p> <p><b>amba<sup>2</sup></b> <i>xi. ld ama</i>.</p> <p><b>ambaal</b> <i>m.l</i> Raro awrka dushiisa la saaro si rarku aanan wax u yeelin awrka.</p> <p><b>ambabbax<sup>1</sup></b> <i>m.l</i> 1. <i>ld ambabbixid</i>. Billowga socdaalka. 2. Lacag jidmar ah. 3. A. ah: qof markaa socdaal bilaabaya.</p> <p><b>ambabbax<sup>2</sup></b> <i>f.mg1 (-xay, -xday; -bixi)</i> Qof socdaal billaabid.</p> <p><b>ambabbaxsan</b> <i>f.mg4 (-naa, -nayd)</i> Wax ambabbaxay ahaansho (cid).</p> <p><b>ambabbaxsanaan</b> <i>m.f.dh eeg ambabbaxsan. ld ambabbaxsanaansho.</i></p> <p><b>ambabbaxsanaansho</b> <i>m.l/dh ld ambabbaxsanaan.</i></p> <p><b>ambabbixi</b> <i>fg2 (-iyay, -isay)</i> 1. Qof socdaal gelaya waxa uu u baahanyahay siin. 2. Cid safrysa sagootiyid. 3. Xoolo foofaya agaasimid.</p> <p><b>ambabbixid</b> <i>m.f.dh eeg ambabbax<sup>2</sup>. ld ambabbax<sup>1</sup> (1).</i></p> <p><b>ambabbixin</b> <i>m.f.dh eeg ambabbixi. ld ambabbixis.</i></p> <p><b>ambabbixis</b> <i>m.l ld ambabbixin.</i></p> <p><b>ambad</b> <i>m.l ld ambasho.</i></p> <p><b>ambalaas</b> <i>m.l (-syo, m.dh)</i> Baabuur gaar ah oo loogu tala galay in si degdeg ah cid aad u jirran ama dhaawac ah loogu gaarsiiyo isbitaal.</p> <p><b>ambaqaad<sup>1</sup></b> <i>m.l</i> Billowga arrin ama dood taagan; meel ka qaadir, ka bilaabit. <i>ld ambaqaadid.</i></p> <p><b>ambaqaad<sup>2</sup></b> <i>f.mg1 (-day, -dday)</i> Ka a: arrin ama dood taagneyd meel bilaabit; ka wadid.</p> <p><b>ambaqaadid</b> <i>m.f.dh eeg ambaqaad<sup>2</sup>. ld ambaqaad<sup>1</sup>.</i></p> <p><b>ambasho</b> <i>m.f.dh eeg ambo<sup>2</sup>. ld ambad.</i></p> <p><b>ambi</b> <i>fg2 (-iyay, -isay)</i> 1. Cid jahada toosan ka lumin. 2. Nafley meel fog oo aanay si sahan uga soo noqon karin geyn.</p> <p><b>ambiiro</b> <i>m.dh ld bambiiro.</i></p> <p><b>amin</b> <i>m.f.dh eeg ambi.</i></p> <p><b>ambiyeer</b> <i>m.l (-ro, m.dh) (fis.)</i> Summad A. Waa halbeegga caalamiga (HC) ah ee qulqulka danabka. Hal ambiyeer waa xaddiga qulqulka danab ee dhexmaraya laba gudbiye oo dherer-dhaaf ah, ahna barbaro, iskuna jira hal mitir ee dulalaati madhan, ka dhex dhaliya xoog le'eg 2x10 (N/Nm). Niyutan halkii mitir ee dhererka gudbiyaha.</p>	<p><b>ambiyeer-beege</b> <i>m.l (-gayaal, m.l/dh) (fis.)</i> Qalab lagu cabbiro xaddiga qulqulka danabka ee mareeg danab. Ambiyeer beeggaa waxa mareecta loogu xidhaa si taxane ah.</p> <p><b>ambo<sup>1</sup></b> <i>m.dh (-ooyin, m.l)</i> Meel, jaho.</p> <p><b>ambo<sup>2</sup></b> <i>f.mg3 (-baday, -batay)</i> Cid waddada habboon ka lumid.</p> <p><b>ambuul</b> <i>m.l/dh cambuul<sup>1</sup>.</i></p> <p><b>ameer</b> <i>m.dh.u ld aber.</i></p> <p><b>amiiba</b> <i>m.dh (-booyin, m.l) (baay.)</i> Duul ka tirsan borotosowa, jidhkooduna leeyahay soo baxyo aan joogto ahayn oo loo yaqaanno addimobeenaadyo. Kuwaas oo ay u isticmaalaan socodka iyo quudashada taas oo keenta in qaabka jidhkoodu si joogto ah isku beddolo. Sinjiyada amiibada badankoodu waxay si xor ah ugu dhex noolyihiin carrada, dhooqada ama biyaha halkaas oo ay ka quutaan borotosowaha yaryar iyo dhirta kale ee unugleyda ah, laakiin tiro yar ayaa dulin ah.</p> <p><b>amiino</b> <i>m.dh (-ooyin, m.l) (kiim.)</i> Koox iskudhisyo organig ah oo biyaha ku milma, lehna kooxaha kaarbogsayl (-COOH) iyo amiino (-NH) oo ku dhegan kaarboonka alfa.</p> <p><b>amiino asiidh</b> <i>m.l (-dhyo, m.dh) (baay.)</i> Koox ka mid ah iskudhisaya orgaanikada ah ee biyaha ku milma ee wada leh koox kaarbogsayl (-COOH) iyo amino (-NH2) oo ku dhegan alfa kaarboonatam. Dhirta iyo noolayaal ili-ma-aragtagtay ah oo badan ayaa amino asiidhyada ka samayn kara iskudhisyo sahan oo aan orgaanig ahayn, laakiin xayaanka waxay ka helaan in ku filan oo quudkooda ah.</p> <p><b>amiir</b> <i>m.l</i> 1. Waxaruhu marka ay ka go'aan naaska hooyadood oo ay gooni u daaqaan; aaran. 2. <i>ld ammiir.</i></p> <p><b>amiirnimo</b> <i>m.dh ld ammiirnimo.</i></p> <p><b>amley</b> <i>m.dh ld abley.</i></p> <p><b>amma</b> <i>xi. ld ama.</i></p> <p><b>ammaa</b> <i>fk.</i> Mindhaa.</p> <p><b>ammaag</b> <i>fg1 (-gay, -gtay)</i> Ciid ku aasid (god, dab iwm). <i>ld ammaag.</i></p> <p><b>ammaagan<sup>1</sup></b> <i>f.mg1 (-gmay, -gantay)</i> Wax la ammaagay noqosho (god, dab iwm). <i>ld ammaagan<sup>1</sup>.</i></p> <p><b>ammaagan<sup>2</sup></b> <i>f.mg4 (-gnaa, -gnayd)</i> Wax la ammaagay ahaansho. <i>ld ammaagan<sup>2</sup>.</i></p> <p><b>ammaagid</b> <i>m.f.dh eeg ammaag<sup>2</sup>. ld ammaagid.</i></p> <p><b>ammaagnaan</b> <i>m.f.dh eeg ammaagan<sup>2</sup>.</i> <b>amaagnaan,</b> <b>amaagnaansho,</b> <b>ammaagnaansho.</b></p> <p><b>ammaagnaansho</b> <i>m.l/dh ld ammaagnaan.</i></p>
---	--

**ammaan<sup>1</sup>** *m.l* 1. Nabadgelyo. 2. Qodob yar oo ku yaal buntukha, bistooladda, hubka qarxa iwm oo marka la xiro qaraxa ka ilaaliya rasaasta ama hubka kale. 3. Cad kala bara kuruska geela oo sida badan ceeriinka laga cuno.

**ammaan<sup>2</sup>** *m.db* Wax wanaagsan oo cid laga sheego. 2. Xoolo hadiyad ahaan loo siyo madaxda ama boqorrada.

**ammaan<sup>3</sup>** *f.g1 (-nay, -ntay)* Wax wanaagsan cid ka sheegid.

**ammaana-allah** *e.d* Nabadgelyo.

**ammaanan** *f.mg4 (-aannaa, -aannayd)* Wax la ammaanay ahaansho.

**ammaanayn** *m.f.db eeg* ammaanee.

**ammaanaysan** *f.mg4 (-snaa, -snayd)* Wax la ammaanaystay ahaansho.

**ammaanaysasho** *m.f.db eeg* ammaanayso.

**ammaanaysii** *f.g2 (-iiyay, -iisay)* Qof ammaano u dhiibid.

**ammaanaysnaan** *m.f.db eeg* aammaanaysan. *ld ammannaysnaansho.*

**ammaanaysnaansho** *m.l/db ld* ammaanaysnaan.

**ammaanayso** *f.mg3 (-stay, -satay)* 1. Ka a.: wax ammaano ahaan cid uga qaadasho. 2. Ku a.: cid ammaano u dhiibasho.

**ammaanduul** *m.l (-llo, m.db) ld abbaanduul.*

**ammaanduule** *m.l ld abbaanduule.*

**ammaanee** *f.g2 (-neeyay, -naysay)* Qof ama shay ammaan siin; nabadgelyo siin.

**ammaangeli** *f.g2 (-iyay, -isay)* Wax nabadgelyo siin.

**ammaangelin** *m.f.db eeg* ammaangeli.

**ammaanid** *m.f.db eeg* ammaan<sup>3</sup>.

**ammaannaan** *m.f.db eeg* ammaanan. *ld ammaannaansho.*

**ammaannaansho** *m.l/db ld ammaannaan.*

**ammaano** *m.db* 1. Wax cid loo dhiibto si ay u xafiddo. 2. Kalsooni cid lagu qabo; aamminaad.

**ammaansasho** *m.f.db eeg* ammaanso. *ld ammaansi.*

**ammaansi** *m.l ld ammaansasho.*

**ammaanso** *f.mg3 (-saday, -satay)* Ku a.: cid ammaano u dhiibasho.

**ammiir** *m.l (-rro, m.db)* Taliye; madax qoon; suldaan. *ld ammir<sup>2</sup> (2).*

**ammiirnimo** *m.db* Ammiir ahaansho. *ld ammirnimo.*

**ammin<sup>1</sup>** *m.l/db* Goor; waqt. *ld immin.*

**ammin<sup>2</sup>** *m.l/db (nax.)* Qaab faleedyo gaar ah oo waafaqsan amminka falqa la sameeynayo sida "timaaddo", "tagto" iyo "joogto" iyadoo

laga ambaqaadayo waqtiga la soo saarayo hawraarta.

**amminka** *m.db, fk* Hadda; eegga. *ld imminka.*

**amminla'** *m.db* 1. Xilliga xagaaga dabadiisa.

2. Roobka ugu horreeya dayrrta.

**ammooniya** *m.db (-mo, m.db) (kiim.)* Neef midab laawe ah oo ur sindhiidha leh. Ammooniyadu aad ayay ugu milantaa biyaha (milanka dheregan ee ammooniyada ah waxa ku jira 36.9 % oo ammooniyah markuu heerkulku yahay 0° C.); milanbiyoodka ammooniyaa waal beys waxaana ku jira saami ammooniyaa ah oo madaxbannaano.

**ammuur<sup>1</sup>** *m.l* Nooc xamaaratada ka mid ah oo muluca u eg kase weyn oo leh midab bunni ah. *ld amuur.*

**ammuur<sup>2</sup>** *m.db (-ro, m.l)* 1. Arrin; mushkilo. 2. Allabari. *ld ummuur.*

**ammuurayn** *m.f.db eeg* ammuuree.

**ammuuraysan** *f.mg4 (-snaa, -snayd)* Wax mushkilo hayso ahaansho.

**ammuuraysnaan** *f.mg4 ld ammuraysnaansho.*

**ammuuraysnaansho** *m.l/db ld* ammuuraysnaan.

**ammuuree** *f.mg2 (-reeyay, -raysay)* Wax mushkilo hayso ahaansho.

**amnac** *m.l A. ah:* waqtii aad u kulul oo baadka iyo biyuuhuba yaryihiin; abaar xun.

**amni** *m.l* Nabad, nabadgelyo.

**amran** *f.mg4 (-naa, -nayd)* 1. Wax amar la siiyay ahaansho (cid). 2. La khaliifay ahaansho (qof).

**amranaan** *m.f.db eeg* amran. *ld amranaansho.*

**amranaansho** *m.l/db ld amranaan.*

**amrid** *m.f.db eeg* amar<sup>2</sup>.

**amuur** *m.l ld ammuur<sup>1</sup>.*

**an qr.diid ld aan<sup>2</sup>.**

**ana** *qr.* Hadday u yaraato; haddaan wax kale jirin; agow; xataa. Tus. "Ana ii ahaateenaal"; "Ana roob di'i lahaayaal" *ld ana<sup>2</sup>.*

**anaa<sup>1</sup>** *mu.eb* Magacuyaalka qofka kowaad oo ka kooban 'ani' iyo aa 1'.

**anaa<sup>2</sup>** *qr. ld ana.*

**anaakici** *m.db* Koox ciidan ah oo si gaar ah u tababbaran oo cadow lala dagaallamayo dhulkiisa loo diro si uu u fadqalalleeyo.

**anaani** *m.l (-yiin, m.db)* Qof naftiisa keliya wax la raba.

**anaaninnimo** *m.db* Anaani ahaansho; nafjeclaysi. *ld anaaniyad, anaaniyo.*

**anaaniyad** *m.db ld anaaninnimo.*

**anaaniyo** *m.db* Wax la jeclaysiga qof naftiisa keliya wax la rabo. *ld anaaninnimo.*

**anaanuf<sup>1</sup>** *m.l ld unuunuf<sup>1</sup>.*

anaanuf <sup>2</sup> f.mg1 (-fay, -ftay) <i>ld unuuunuf<sup>2</sup>.</i>	angaran <sup>2</sup> f.mg4 (-ruraa, -rnayd) Wax la angaray ahaansho.
anaanufid m.dh <i>ld unuuunufid.</i>	angularid m.f.dh eeg angar <sup>2</sup> . <i>ld angar<sup>1</sup>.</i>
anafee f.g2 (-feeyay, -feysay) Cid anafo u geysasho.	angarmid m.f.dh eeg angar <sup>1</sup> .
anafeyn m.f.dh eeg anafee.	angarnaan m.f.dh eeg angaran <sup>2</sup> . <i>ld angarnaansho.</i>
anafo m.dh Dhibaato af iyo addin lagu geysto.	angarnaansho m.l/dh <i>ld angarnaan.</i>
anafoo f.mg3 (-ooday, -ootay) Ku a.: arrin ku eedoobid (cid).	anguubyo m.dh <i>ld anguubyo.</i>
anafood m.f.l eeg anafoo.	anguugyo m.dh Dareen murugo gocosho ku dheehan tahay leh. <i>ld anguugyo.</i>
anatomi m.l (-yo, m.dh) ( <i>baay</i> ) Barashada dhismaha noolayaasha, gaar ahaan xubnahooda gudaha iyada oo la adeegsanayo jeebis iyo baadhitaa weyneyo leh.	anhaydaraydh m.l (-dhyo, m.dh) ( <i>kiim</i> ) Iskudhiska sameysma marka biyo laga saaro mid kale. Ogsaydho bir-ma-ahayaal ah oo badan ayaa ah asiidho anhaydaraydh ah: tusaale ahaan CO waa anhaydaraydhka H CO ; SO waa anhaydaraydhka H SO.
andaco m.dh Waxaan la hubin sheegashadooda ama ku doodiddoda.	ani mu.eb <i>ld aniga.</i>
andacoo f.mg3 (-ooday, -ootay) Ku a.: war aan xaqiqadiisa la hubin ku doodid (cid).	aniga mu.eb Magacuyaal tilmaamaya qofka kowaad ee kelida ah oo ebyoon ah (hadlaha ama qoraha). <i>ld ani.</i>
andacood m.f.l eeg andacoo.	animoomitir m.l (-rro, m.dh) ( <i>fis</i> ) Qalab lagu cabbiro xawaaraha iyo jihada dabaysha iyada oo halbeeggu yahay intaaS oo mayl saacaddiba ama intaaS oo mitir ilbiriqsigiba.
andaqaad <sup>1</sup> m.l Dammiiin; eedqaad. <i>ld andaqaadid.</i>	aniyo mu.eb Macacuyaalka qofka kowaad oo ka kooban 'ani' iyo 'iyo'.
andaqaad <sup>2</sup> f.g1 (-day, -dday) Wax dammiinasho.	anjiina-bektore m.l ( <i>daaw</i> ) Xanuun naaska bidix hoostiisa oo ku fida garabka, gacanta bidix iyo surka. Badanaa wuxuu ka yimaadaa shaqo badan oo jirku sameeyo, nasashadana waa lagu nafisaa.
andaqaadid m.f.dh eeg andaqaad <sup>2</sup> . <i>ld andaqaadid.</i>	anna <sup>1</sup> mu.eb Magacuyaal qofka kowaad oo ka kooban 'ani' iyo 'na'.
anexxo m.dh.u ( <i>bot</i> ) Geed nagaar faalala oo leh caleemo yaryar oo xanaf leh iyo miro kulkulucusan oo la cuno. <i>ld uneexo.</i>	anna <sup>2</sup> mu.eb <i>ld annaga.</i>
anemoomitir m.l (-rro, m.dh) <i>ld animoomitir.</i>	annaaniyad m.dh (-do, m.dh) ( <i>c.naf</i> ) Mowqifka ama dabecadda ku tusaysa in aad adiga is muujisid naftaada keliya, ama aad aaminsantahay in aad ka muhimsantahay dadka kale, adigoo aan xaqiqisan, mudnaan gaar ahna aad is siisid.
anfac <sup>1</sup> m.l 1. Wuxtarka cuntadu jirka u leedadah; dheef; nafaqo. 2. Anfaco: cunto. 3. <i>ld anficid.</i>	annaga mu.eb magacuyaal tilmaamaya qofka kowaad ee wadarta ah oo ka baxsan kuwa lala hadlayo ama wax loo qorayo. <i>ld anna<sup>2</sup>.</i>
anfac <sup>2</sup> f.g1 (-cay, -cday; -fici) Cid faa'iido u yeelasho (wax).	annilliida m.l (-ooyin, m.l) ( <i>baazy</i> ) Faylam ka mid ah laf dhabarla'da oo ka kooban goryaanno maraaraysan, tusale: dirxi dhuleed. Anniliiduhu wuxu leeyayah jidh jilicsan oo dhululubaysan kaas oo ay ka muuqdaan maraaro. Maraaraahaasi waxay aad uga muuqdaan dhinaca dusha iyaga oo u taxan sida fargallada ama kaatun. Dhinaca gudaha maraar kasta waxa tan kale u dhexeeya xuub iyo xaad dag.
anfaco m.dh.w eeg anfac (2).	anoo mu.eb Magacuyaalka qofka kowaad oo ka kooban 'ani' iyo 'oo'.
anfariir <sup>1</sup> m.l 1. Dareen kulminaya yaab weyn iyo cabsi; argaggax. 2. <i>ld anfariirid.</i>	
anfariir <sup>2</sup> f.mg1 (-ray, -rtay) Yaab weyn iyo cabsi dareemid.	
anfariiri f.g2 (-iyay, -isay) Cid anfariir ku ridid.	
anfariirid m.f.dh eeg anfariir <sup>2</sup> . <i>ld anfariir<sup>1</sup>.</i>	
anfariirin m.f.dh eeg anfariiri.	
anfariirsan f.mg4 (-naa, -nayd) Wax anfariir hayo ahaansho. <i>ld hanfariirsan.</i>	
anfariirsanaan m.f.dh eeg anfariirsan. <i>ld anfariirsanaansho.</i>	
anfariirsanaansho m.l/dh <i>ld anfariirsanaan.</i>	
anficid m.f.dh eeg anfac <sup>2</sup> . <i>ld anfac<sup>1</sup> (3).</i>	
angar <sup>1</sup> m.l <i>ld angarid.</i>	
angar <sup>2</sup> f.g1 (-ray, -rtay) 1. Qof meel cidla ah uga tegid. 2. Qof dhibaato ku dhaafid.	
angaran <sup>1</sup> f.mg1 (-rmay, -rantay; -rmi) Wax la angaray noqosho.	

**anoofeles** *m.l (-syo, m.db) (baay.)* Kaneecada dheddig oo qaadda noolaha duumada keena, dadkuna qaniinyadeeda aaya duumada u keena.

**anqaas** *m.db* Hoore madow oo ka samaysan dhuxul, xabag, caano ama biyo isku riiqan oo aradda dugsiga quraanka wax ku qortaan. *ld inqaas.*

**anqalyo** *m.db* Nafaqada laga helo caanaha naasleyda.

**anqari** *f.g2 (-iyay, -isay)* Ilmo markaa dhashay caano ama biyo siin. *ld canqari.*

**anqarin** *m.f.db eeg* anqari. *ld anqaris, canqarin.*

**anqaris** *m.l ld anqarin.*

**anqarsasho** *m.f.db eeg* anqarso. *ld canqarsasho.*

**anqarso** *f.mg3 (-saday, -satay)* Ilmo markaa dhashay caano ama biyo qaadasho. *ld canqarso.*

**anqaw** *m.l ld canqow.*

**ansaar** *m.db.u* Muslinkii hore oo reer Madiina oo Nebi Maxamed (nnk) iyo Muhaajiriintii soo dhoweyey oo taageerada weyn u fidiyay.

**ansaaraax<sup>1</sup>** *m.l ld insaaraax<sup>1</sup>.*

**ansaaraax<sup>2</sup>** *f.mg1 (-xay, -xday)* *ld banaaxi<sup>2</sup>, insaaraax<sup>2</sup>.*

**ansaarixit** *m.f.db ld banaaxiyid, insaarixit.*

**ansaarixin** *m.db ld banaaxiyid, insaarixin.*

**ansaleel** *m.l.kh* A. ah: barax biyuhu ku badanyihii. *ld ansareer.*

**ansaleeli** *f.g2 (-iyay, -isay)* Caano ansaleel ka dhigid. *ld ansareeri.*

**ansaleelin** *m.f.db eeg* ansaleeli. *ld ansareerin.*

**ansareer** *m.l ld ansaleel.*

**ansareeri** *f.g2 (-iyay, -isay)* *ld ansaleeli.*

**ansareerin** *m.db ld ansaleelin.*

**ansax<sup>1</sup>** *m.l* 1. A. ah: wax diinta ama sharciga waafaqsan. 2. *ld ansixid.*

**ansax<sup>2</sup>** *f.mg1 (-xay, -xday; -sixi)* Wax diinta iyo sharciga waafaqsan noqsho.

**ansaxin** *m.db (qaan.)* Ansixin heshiis qoraal ah ama dukumenti oo la siinayo caddeyn saxiixid ah, oo aad sameysay mid rasmi ah.

**anse** *mu.eb* Magacuyaalka qofka kowaad oo ka kooban 'ani' iyo 'se'.

**anshax** *m.l (-xo, m.l) (etno.)* Habka iyo hanaanka qof bulshada uu la noolyahay la dhaqmo; asluub.

**anshaxdaran** *f.mg4 (-rnaa, -rnayd)* Qof aan anshax wakan lahayn ahaansho.

**anshaxdarnaan** *m.f.db eeg* anshaxdaran. *ld anshaxdarnaansho, anshaxdarro.*

**anshaxdarnaansho** *m.l/dh ld anshaxdarnaan.*

**anshaxdarro** *m.db* Hab xun oo bulshada loola dhaqmo. *ld anshaxdarnaan.*

**anshaxdarroo** *f.mg3 (-ooday, -ootay)* Ku a.: cid anshaxdarro kula kicid.

**anshaxdarrood** *m.f.eeg* anshaxdarroo.

**anshaxdarroow** *f.mg1 (-ooday, -ootay)* *ld anshaxdarroo.*

**anshax-xumaan** *m.f.db eeg* anshax-xun. *ld anshax-xumaansho, anshaax-xumi, anshax-xumo.*

**anshax-xumaansho** *m.l/dh eeg* anshax-xumow. *ld anshax-xumaan.*

**anshax-xumi** *m.db ld anshax-xumaan.*

**anshax-xumo** *m.db* 1. Hab xun oo bulshada loola dhaqmo. 2. *ld ansax-xumaan.*

**anshax-xumow** *f.mg3 (-maaday, -maatay)* Qof anshax-xun noqsho.

**anshax-xun** *f.mg4 (-umaa, -umayd)* Qof aan anshax wakan lahayn ahaansho.

**anshi** *m.l* Anshax; asluub.

**ansixi** *f.g2 (-iyay, -isay)* Wax ansax ka dhigid.

**ansixid** *m.f.db eeg* ansax<sup>2</sup>. *ld ansax<sup>1</sup> (2).*

**ansixin** *m.f.db eeg* ansixi. *ld ansixis.*

**ansixis** *m.l ld ansixin.*

**antaradhaaf<sup>1</sup>** *m.l* 1. Wax xadkoodi caadiga ahaa ka batay. 2. *ld antaradhaafid.*

**antaradhaaf<sup>2</sup>** *f.mg1 (-fay, -ftay)* Wax xadkoodi caadiga ahaa dhaafid.

**antaradhaafi** *f.g2 (-iyay, -isay)* Wax xadkoodi caadiga ahaa ka badin.

**antaradhaafid** *m.f.db eeg* antaradhaaf<sup>2</sup>. *ld antaradhaaf<sup>1</sup> (2).*

**antaradhaafin** *m.f.db eeg* antaradhaafi.

**antarasayt** *m.l (-yo, m.db) (jool.)* Dhuxul-dhagaxeed adag oo madow oo dhalaala oo ah dhuxusha ugu heerka sarraya oo ay ku jiraan qyaasta ugu yar ee biyo iyo maatarka aan xasilloonayn, iyo heerka xaddidan ee u sarreya ee urkaarboonka.

**antaro** *m.db (-ooyin, m.l)* Xad; seere; sohdin.

**antaweeri** *f.g2 (-iyay, -isay)* Cid si danteeda loo dhaafiyi in muddo ah warwareejin.

**antaweerin** *m.f.db eeg* antaweeri. *ld antaweiris.*

**antaweeris** *m.l ld antaweerin.*

**anuu** *mu.eb* Magacuyaalka qofka kowaad oo ka kooban 'ani', 'aa' iyo 'uu'.

**anuug** *m.db* Wax alla wixii sarreya (cir).

**anuun** *mu.eb* Magacuyaalka qofka kowaad oo ka kooban 'ani' iyo 'uun 3'.

**anyakow** *m.l* Ciyaar dhaqameed si gaar ah looga yaqaan degmada Jilib.

**aq** *m.db* A. ah: qof biyo iyo cunto la'aan darteed u liita. *ld caq.*

**aqab** *m.l (aqab, m.db)* Qurac.

- aqal** *m.l (-llo, m.dh)* Dhis dadku dhexdiisa degoo ku noolaado; guri; hooy; min.
- aqalgal<sup>1</sup>** *m.l* Marka ugu horraysa ee laba qof oo isguursaday oo si rasmi ah guri u wada degay. *ld aqalgelid.*
- aqalgal<sup>2</sup>** *f.mg1 (-elay, -ashay; -geli)* Laba qof oo isguursaday markii ugu horraysay si rasmi ah guri u wada gelid. *ld aroosgal<sup>2</sup>.*
- aqalgeli** *fg2 (-iyay, -isay)* *ld aroosi.*
- aqalgelid** *m.f.dh eeg aqalgal<sup>1</sup>. ld aqalgal<sup>1</sup>, aroosgal<sup>1</sup>, aroosgelid.*
- aqalgelin** *m.dh ld aroosin.*
- aqalsoomaali** *m.l* Aqal gembis ah, rarma, oo ka kooban raro, dhigo udbo, saamo iyo xargo oo miyiga Soomaaliya laga dhistro.
- aqas** *e.d ld akhas.*
- aqasho** *m.f.dh eeg aqo. ld caqasho.*
- aqbal<sup>1</sup>** *m.l* Oggolaanshaha cidi yeesho wax la weyddiistay. *ld aqbalid.*
- aqbal<sup>2</sup>** *fg1 (-elay, -ashay)* Cid wax la weyddiistay yeelid.
- aqbalid** *m.f.dh eeg aqbaal<sup>2</sup>. ld aqbal<sup>1</sup>.*
- aqbalsii** *f.lg2 (-iiyay, -iisay)* Cid inay wax oggolaato ku khasbid.
- aqbalsiin** *m.f.dh eeg aqbalsii.*
- aqbo** *m.dh ld abqo.*
- aqi** *f.g2 (-iyay, -isay)* Nafley gaajo iyo harraad badan badid. *ld caqi.*
- aqin** *m.f.dh eeg aqi. ld caqin.*
- aqlabiyyad** *m.dh* Tirada dadka ee ka badan nuskooda.
- aqli** *m.l ld caqli.*
- aqo** *f.mg3 (-qday, -qatay)* Nafley cunto iyo biyo la'aan dartood u wax yeelloobid. *ld caqo.*
- aqoo** *f.g3 (yaqaan, taqaan; yiqaan, tiiqin/aqooday, aqootay)* Wax hore loo kasayey muddo dambe dib u garasho. Tus. "Hashi iga luntay ayaan geel ka aqooday".
- aqood** *m.f.dh eeg aqoo. ld aqoonsho.*
- aqool<sup>1</sup>** *m.l (-llo, m.dh)* 1. Waqtiga hawlmaalmeedka la dhammeeyo ee guryaha loo noqdo. 2. Sida cuntada loo qaybiyo.
- aqool<sup>2</sup>** *m.dh* 1. (*-lo, m.dh*) Gooraha wax la cuno middood. 2. *ld aqoolid.*
- aqool<sup>3</sup>** *f.gmg1 (-oolay, -ooshay)* 1.(f.g) Dad badan cunto u qaybin. 2.(f.g) Wax dad badan ka dhexeeya maamulid. 3. (*f.mg*) Iyadoo hawl maalmeed la soo dhammeeyay guri u soo noqosho.
- aqoolan** *f.mg4 (-lnaa, -lnayd)* Wax la aqoolay ahaansho.
- aqoolid** *m.f.dh eeg aqool<sup>3</sup>. ld aqool<sup>2</sup> (2).*
- aqoolnaan** *m.f.dh eeg aqoolan. ld aqoolnaanshoo.*
- aqoolnaansho** *m.l/dh ld aqoolnaan.*
- aqoolxumaan** *m.f.dh eeg aqoolxun. ld aqoolxumaansho.*
- aqoolxumaansho** *m.l/dh ld aqoolxumaan.*
- aqoolxumi** *m.dh ld aqoolxumo.*
- aqoolxumo** *m.dh* Hab aan wanaagsanayn oo wax loo qaybiyo. *ld aqoolxumi.*
- aqoolxun<sup>4</sup>** *f.mg4 (-umaa, -umayd)* Wax aan aqool wanaagsan lahayn ahaansho.
- aqoon** *m.dh* 1. Cilmii. 2. Garasho dheerad ah oo wax loo leeyahay. Tus. "Jaamac Xamar aqoon buu u leeyahay".
- aqoon farsamo** *m.dh* 1. (*qaan.*) Ficil ama xaalad sharchieesan uu sharcigu oggolaaday ama ansixiyey. 2. Hab aqooneed, ama xeelad wax lagu sameeyo hawl, farsamo, gaar ahaan dhinaca cilmiga ama farsamada.
- aqoonbaaris** *m.dh* Cilmibaaris.
- aqoon-beereed** *m.dh* (*c.beer.*) Sayniska beeridda dalagyada oo ay ka mid yihiin mashaakilla dalagyada soo go'a, ka hortagga cudurrada, horumarinta noocyoo dalag oo kala duwan iyo maamulka, xanaanaynta, iyo bacrinta carrada.
- aqoondaran** *f.mg4 (-rnaa, -rnayd)* Qof aan aqoon lahayn ahaansho.
- aqoondarnaan** *m.dh* 1. Xaaladda qof aan cilmi barani ku suganyahay. 2. Xaaladda uu ku suganyahay qof aan wax qori karin waxna akhriyi karin; jaahilnimo; aqoon la'ahaansho. 3. *eeg* aqoondaran. *ld aqoondarnaansho, aqoondarri, aqoondarro.*
- aqoondarnaansho** *m.l/dh ld aqoondarnaan.*
- aqoondarri** *m.dh ld aqoondarnaan.*
- aqoondarro** *m.dh ld aqoondarnaan.*
- aqoondhaaf** *m.l* Qof aqoon badan.
- aqoon-isweydaarsi** *m.l (-iyo, m.dh)* 1. Dood dad badani ka qaybqaataan si xal loogu helo arrin taagan. 2. Tababbar gaabanoo loo furo dad gaar ah, si aqoontada kor loogu qaado.
- aqoonla'aan** *m.dh* Xaaladda qof aan cilmi barani ku suganyahay. *ld aqoonli'i.*
- aqoonli'i** *m.dh ld aqoonla'aan.*
- aqoonni** *m.l/dh* Qof aqoon loo leeyahay; la yaqaan; indhagarad. *ld aqoonnin.*
- aqoonnin** *m.l/dh ld aqoonnii.*
- aqoonsad** *m.l ld aqoonsasho.*
- aqoonsan** *f.mg4 (-naa, -nayd)* Cid wax kale u citiraftay ahaansho.
- aqoonsanaan** *m.f.dh eeg aqoonsan. ld aqoonsanaanshoo.*
- aqoonsanaansho** *m.l/dh ld aqoonsanaan.*
- aqoonsasho** *m.f.dh eeg aqoonso. ld aqoonsad, aqoensi.*

**aqoonsi** *m.l* 1. Warqadda a.ga: dokumenti rasmii ah oo ay ku yaalliiin magac dhan,sawir iyo wixii kale oo caddaynaya qof sugiddiisa.  
2. Warqadda citiraafka. 3. *ld aqoonsasho.*

**aqoonsii** *f.g2 (-iiyay, -iisay)* Cid wax si dhab ah uga dhaadhaciin.

**aqoonsiin** *m.f.dh eeg aqoonsii.*

**aqoonso** *f.g3 (-saday, -satay)* 1. Wax citiraafid. 2. Wax hore loo kasayey muddo dambe dib u garasho.

**aqonta cudurrada** *m.dh eeg baatoloji.*

**aqonta kansarka** *m.l (daaw.) eeg onkooloji.*

**aqonta ummulinta** *m.dh (daaw.)* Qayb ka mid ah cilmi takhtareedka oo ku saabsan xanaaneynta dumarka inta ay uurka leeyihiin, marka ay dhalayaan iyo lix toddobaad oo ku xigta xilliga dhalmada marka xubnaha taranku ay dhibaato baxayaan.

**aqoonxumaan** *m.f.dh eeg aqoonxun. ld aqoonxumaansho, aqoonxumi, aqoonxumo.*

**aqoonxumaansho** *m.l/dh ld aqoonxumaan.*

**aqoonxumi** *m.dh ld aqoonxumaan.*

**aqoonxumo** *m.dh ld aqoonxumaan.*

**aqoonxun** *f.mg4 (-umaa, -umayd)* Qof aan cilmi badan hayan ahaansho.

**aqonyahan** *m.l (-nno, m.dh)* Qof aqoontiisa cilmiyeed sarraya.

**aqonyahannimo** *m.dh* Aqonyahan ahaansho.

**aqsayn** *m.f.dh eeg aqsee. ld asqayn.*

**aqsaysan** *f.mg4 (-snaa, -snayd)* *ld asqaysan.*

**aqsaysii** *f.g2 (-iiyay, -iisay)* *ld asqaysii.*

**aqsaysiin** *m.f.dh ld asqaysiin.*

**aqsaysnaan** *m.f.dh ld asqaysnaan.*

**aqsaysnaansho** *m.l/dh ld aqsaysnaan.*

**aqsee** *f.g2 (-seeyay, -saysay)* *ld asqee.*

**aqso** *m.dh ld asqo.*

**aqsoo** *f.mg3 (-ooday, -ootay)* *ld asqoo.*

**aqsoobid** *m.dh ld asqood.*

**aqsood** *m.l ld asqood.*

**aq sow** *f.mg1 (-oobay, -owday; -oobi)* *ld asqoo.*

**aqyaar<sup>1</sup>** *m.l ld ikhyaar<sup>1</sup>.*

**aqyaar<sup>2</sup>** *m.dh ld ikhyaar<sup>2</sup>.*

**aqyaarayn** *m.dh ld ikhyaarayn.*

**aqyaaree** *f.mg2 (-reeyay, -reysay)* *ld ikhyaaree.*

**aqyaarnimo** *m.dh ld ikhyaarnimo.*

**ar u.j** *ld waryaa.*

**araaji** *m.dh.w eeg arji.*

**araanje** *m.dh (-ooyin, m.l)* Liimo-xaali.

**araarayn** *m.f.dh eeg aqaree.*

**araare** *m.l* 1. Kala joojinta iyo maslixidda dad dagaalamaya. *ld araari.*

**araaree** *f.g2 (-reeyay, -raysay)* Dad dagaalamaya kala joojin.

**araari** *m.dh* Wadiiqo yar oo u dhhexysa laba dhisme, laba beerood, ama laba xero iwm.

**araasi<sup>1</sup>** *m.l* Orod iyo ci' uu sameeyo sac dhalay marka uu u soo socdo dhashiisa. *ld insaarax<sup>1</sup>.*

**araasi<sup>2</sup>** *f.mg2 (-iyay, -isay)* Sac markaa dhalay meeshi uu dhashiisa ku ogaa aadid isagoo orod iyo ci' sameynaya. *ld insaarax<sup>2</sup>.*

**araasiyid** *m.dh eeg aqasii<sup>2</sup>.* *ld insarixid.*

**arabbikhi** *m.dh* Galley.

**arad<sup>1</sup>** *m.l* Dhul; arlo.

**arad<sup>2</sup>** *m.dh* Haweenay la qabo; naag; afo.

**arag<sup>1</sup>** *m.l* 1. Hawsha indhuuhu jirka u qabtaan ee ugu tebiyaan walxaha ka hor imaanaya waxa ay yihiin. 2. Muuqaal.

**arag<sup>2</sup>** *f.g1 (-rkay, -ragtay; -rki)* 1. Indho muuqaal qabasho. 2. Fiirin. 3. U a.: arrin si gaar ah cid ula muuqasho.

**aragbeel<sup>1</sup>** *m.l ld indhabbeelid.*

**aragbeel<sup>2</sup>** *f.mg1 (-eelay, -eeshay)* *ld indhabbeel<sup>2</sup>.*

**aragbeelid** *m.f.dh ld indhabbeelid.*

**arag-dhowaadka** *m.l (-rgo ..., m.l)* *(daaw.)* Xaalad arag oo ay fallaaraaha ifku ku dhacayaan meel ka horreysa xuubka araggaa (reetina); wixii yaal meel ka fog lix mitir si fiican looma arko, isha oo la khasbana laguma sixi karo. Waa in la qaato murayadaha indhaha oo takhtarku u qoray.

**arag-qumin** *m.dh (daaw.)* Awooddha ishu ay ku qumiso dhererka kulmiska bikaacadeeda, ayna u tusto hummaagyo bayaan ah ee walxo yaala fogaanno kala duwan.

**aragti** *m.dh (-iyo, m.l)* 1. Sida arrin cid ugu muuqato. 2. Awooddha waxgarashada dadka. 3. Arag. Tus. "Nin iyo baadidii aragti baa ka dhexseysa". 4. Fikrad, mabda' iwm oo cidi rumaysantahay kuna salaysan xeerar iyo qawaaniin gaar ah.

**aragtida Darwin** *m.dh (-iyaha ..., m.l)* *(baay.)* Aragtida tadawurka ee ahayd isirka sinjiyada oo Charles Darwin soo saaray 1859, taas oo ilaa hadda dadka qaarkood rumaysanyahay sinjiyadu inay ka soo jeedaan noocydada abnaqyada hoose, marka loo eego dariiqadda xulashada dabeecciga.

**aragtida kuwaantam** *m.dh (-iyada ..., m.dh)* *(fis.)* Aragti ugu horeyntii u soo saaray Maks Blank (1858-1947) oo sharaxysa kaaha walax madow, wuxuuna soo bandhigay afeef ah in tamarta birlabdanabeedku ku baxdo

kuna qaadanto qaybo joogto ahayn oo ku dhufsanyaal abyoon ah. Tusaale ahaan, tamartu waxa ay u baxdaa baakidho yar yar oo isdabajoog ah. Rakaad kasta oo birlabdabeeed waxa la xiriira baakidho yaryar oo tamar ah, ma jirto tamar la helo oo ka yar baakidhadan, kuwaas oo loo yaqaano kuwaantaam ama footoon.

**aragtida** Leewis *m.dh (-iyada ..., m.dh) (kiim.) eeg asiidha Lewis.*

**aragti-haraa** *m.dh (-iyo ..., m.dh) (xis.)* Aragtida loo tibaaxo isle'egta  $f(x) = (x-a)gx+f(a)$  taas oo micnaheedu yahay haddii tibxaale  $f(x)$  ee doorsoome  $x$ , loo qaybiyo ( $x-a$ ), oo a ay tahay madoorosome; tibixda haraaga waxa ay le'eg tahay qiimaha tibxaalahaa marka  $x = a$ . Tibxaalahaa sare  $f(1) = 2+3-1-4= 0$ , sidaa daraadeed ( $x-1$ ) waa isir.

**aragiinka asaasiga ah ee aljebra** *m.l (xis.)* Isle'eq tibxaale kasta oo leh sansaanka  $a z + a, z + a z \dots + a z + a = 0$ , taas oo a , a , a , ... iwm ay yihiin tirooyin murakab ah oo leh ugu yaraan hal xidid oo murakab ah.

**aragiinka asaasiga ee kalkulaska abynan** *m.l (xis.)* Aragiin tibaaxaysa xiriirkka ka dhhexeeya abyany iyo xigsinayn, taas oo ah, haddii abyanka  $f(x)dx$  uu jiro, iyo urliba fansarka  $f(x) uu jiro f(x) = f(x)$  marka  $a x b$ ; marka  $f(x)dx = F(b) - F(a)$ .

**aragti-isir** *m.dh (-iyo ..., m.dh) (xis.)* Xaaladda ay ( $x-a$ ) ku noqonayo isirka tibxaalahaa  $f(x)$  ee doorsoome  $x$ , haddii iyo haddii oo keliya  $f(a) = 0$ . Tusale ahaan, haddii  $f(x) = x + x - 6 = 0$   $f(-3) = 9 - 3 - 6 = 0$ ;  $f(2) = 4 + 2 - 6 = 0$ . Sidaa daraadeed isirrada  $f(x)$  waa ( $x-2$ ) iyo ( $x+3$ ). Aragtida isirka waxa laga soo diiray aragtida haraaga.

**aragxumaan** *m.f.dh eeg aragxun. ld aragxumaansho, aragxumi, aragxumo.*

**aragxumaansho** *m.l/dh ld aragxumaan.*

**aragxumi** *m.dh ld aragxumaan.*

**aragxumo** *m.dh ld aragxumaan.*

**aragxun** *f.mg4 (-umaa, -umayd)* 1. Nafley ay jirro, macluul iwm ka muuqdaan ahaansho. 2. Nafley aan indhaha si fiican wax uga arkeyn ahaansho.

**arah<sup>1</sup>** *m.l* 1. A. ah: tiro dad ah oo u safray in ay soo gurtaan miro, xabag, caws iwm. 2. *ld arahid. ld arahid.*

**arah<sup>2</sup>** *f.mg1 (-rhay, -rahday; -rhi)* Dad in ay soo gurtaan qaraab miro, xabag, caws iwm u safriid; arahdoon. *ld arahdoon<sup>2</sup>.*

**arahdoon<sup>1</sup>** *m.l* 1. A. ah: *ld arah<sup>1</sup>.* 2. *ld arahdoonid. ld arahdoonid.*

**arahdoon<sup>2</sup>** *f.mg1 (-nay, -ntay) ld arah<sup>2</sup>.*

**arahdoonad** *m.l ld arahdoonasho.*

**arahdoonasho** *m.f.dh eeg arahdoono. ld arahdoonad.*

**arahdoonid** *m.dh ld arahid.*

**arahdoono** *f.mg3 (-ntay, -natay)* Dad miro, xabag, caws, iwm. raadsasho.

**aram** *m.dh* Diirdiir yar oo caleenta digirta cunta.

**arammi** *m.l/dh* Xanuun ka dhasha nabar hore oo aan si dhab ah u biskoon; doog(ta).

**aranjaato** *m.dh* Cabbitaan laga sameeyo liinxiali, biyo iyo sonkor oo midab hurdi ah leh.

**arar** *m.dh* 1. Dhulka u dhow ee ku heeran ceel ama degaan. 2. Gogoldhigga loo sameeyo hadal ama qoraal. 3. Daaqidda ay xoolo la waraabshey soo daaqaan inta ayan rakaadan.

**ararad** *m.l ld ararasho.*

**ararasho** *m.f.dh eeg araro. ld ararad.*

**arari** *f.g2 (-iyay, -iday, -isay)* Xoolo cabbay oo la rabo in la rakaadiyo caws geyn.

**ararin** *m.f.dh eeg arari.*

**araro** *f.mg3 (-rtay, -ratay)* 1. Hadal ama qoraal gogoldhig u samaysasho. 2. Ka sii a.: wax in ay dhacayaan la filayo ka afeefsasho. 3. Xoola la waraabiyey inta aanay rakaadan daaq tegid.

**arax** *m.dh (-raxyo /-rxaan, m.l)* 1. Xiriirta lafdhabarta qaybteeda sare oo ay feerahay istaystaan. 2. Xubin hilib ah oo ka kooban dhowr ricirood iyo cadkooda. 3. Sac, saddex da'ood ama ka badan dhalay.

**araxdaaco** *m.dh* Deri.

**araxnimo** *m.dh* Arax ahaansho (sac).

**araye** *m.l* Maroodiga lab oo raxanta hoggaamiy; arbe.

**aryl** *m.l (-llo, m.dh) (kiim.)* Koox orgaanig ah samaysanta marka atam haydaroojiin ah laga saaro haydarokaarboon aroomaatig ah ama mid ka farcamay.

**arbaco** *m.dh* Maalinta afraad ee toddobaadka, una dhexseysa talaadada iyo khamiista.

**arbe** *m.l (-bayaal m.l/dh)* 1. Araye. 2. Shabeelka lab.

**arbucuun<sup>1</sup>** *m.l* Quraan ama duco loo akhriyo xoolo lumay si Eebbe bahal iyo tuug uga badbaadiyo.

**arbucuun<sup>2</sup>** *f.g1 (-nay, -ntay)* Xoolo lumay si Eebbe bahal iyo tuug uga badbaadiyo quraan ama duco u akhrin.

**arbucuunaan** *m.f.dh eeg arbucuunan. ld arbucuunaansho.*

**arbucuunaansho** *m.l/dh ld arbucuunaan.*

**arbucuunan** *f.mg<sup>4</sup>* (-anaa, -anayd) Wax arbucuun loo akhriyey ahaansho (xoolo lumay).

**arbucuunid** *m.f.db eeg* arbucuun<sup>2</sup>. *ld arbucuunis*

**arbucuunis** *m.db ld arbucuunid*.

**arbush<sup>1</sup>** *m.l* 1. Xaalad xasillooni la'aaneed ee cidi ku sugantahay; qas; lab; rabsho. 2. *ld arbushid*.

**arbush<sup>2</sup>** *fg<sup>1</sup>* (-shay, -shtay) Cid xasillooni la'aan badid.

**arbushaad** *m.db ld arbushid*.

**arbushan<sup>1</sup>** *f.mg<sup>1</sup>* (-shmay, -shantay; -shmi) Wax la arbushay noqoshoo.

**arbushan<sup>2</sup>** *f.mg<sup>4</sup>* (-shnaa, -shnayd) Wax la arbushay ahaansho.

**arbushid** *m.f.db eeg* arbush<sup>2</sup>. *ld arbush<sup>1</sup>* (2), arbushaad.

**arbushmid** *m.f.db eeg* arbushan<sup>1</sup>.

**arbushnaan** *m.f.db eeg* arbushan<sup>2</sup>. *ld arbushnaansho*.

**arbushnaansho** *m.l/db ld arbushnaan*.

**ardaa** *m.l* (-aayo, *m.db*) Duggaal kor ka furan, ood ka samaysan, aqallada hortooda laga dhisoo habeenkii lagu caweeyo ama la seexdo.

**ardaadhig<sup>1</sup>** *m.l ld ardaaggal<sup>1</sup>*.

**ardaadhig<sup>2</sup>** *f.mg<sup>1</sup>* (-gay; -gtay) *ld ardaaggal<sup>2</sup>*.

**ardaadhigid** *m.db ld ardaaggelid*.

**ardaaggal<sup>1</sup>** *m.l* 1. Marti u noqoshada reer gabar laga doonayo. 2. A. ah: nin reer uu gabar ka doonayo darteed marti ugu ah. *ld ardaadhig<sup>1</sup>*.

**ardaaggal<sup>2</sup>** *f.mg<sup>1</sup>* (-alay, -ashay; -geli) U a.: nin reer uu gabar ka doonaayo darteed marti ugu noqoshoo. *ld ardaadhig<sup>2</sup>*.

**ardaaggelid** *m.f.db eeg* ardaaggal<sup>2</sup>. *ld ardaadhigid*.

**ardaal** *m.l* (-llo, *m.db*) Qof aan ceebta ka xishoon.

**ardaalnimo** *m.db* Ardaal ahaansho.

**arday** *m.l* (**arday/ardo**, *m.db*) 1. Qof tacliin nidaamsan oo sanado go'an iyo heerar kala duwan leh ku hawlan. 2. (*db.*) Ilmo duqsii quraan dhigata.

**ardayad** *m.db* 1. Gabar tacliin nidaamsan oo sanado go'an iyo heerar kala duwan leh ku hawlan. 2. Gabar dugsi quraan dhigata.

**ardiyad** *m.db* 1. Cashuur ay dawladdu ka qaaddo qof leh dhul bannaan ama dhismo. 2. Caddaynta lahaanshaha guryaha; mulkiyad.

**ardooyin** *m.l.w* Duulal la rumaysan yahay in ay dadka ku ridaan cudur lagu daaweeeyo udug iyo raashin; fiqiburaale; wadaaddo.

**areebo** *m.db* (-ooyin, *m.l*) Naag karti xun oo aan nadifin karin jirkeeda, gurigeeda iwm; basari; baali; arraajo.

**areerin** *m.l.kh* A. ah: hilib jiir ah oo daliiigo dhaadheer oo dhuudhuuban laga dhigay.

**argag<sup>1</sup>** *m.l ld irkig<sup>1</sup>*.

**argag<sup>2</sup>** *f.mg<sup>1</sup>* (-gmay, -gantay) *ld irkig<sup>2</sup>*.

**argaggax<sup>1</sup>** *m.l* 1. Naxdin iyo cabsi weyn oo qofka degganaanta ka lumisa. 2. *ld argaggixid*.

**argaggax<sup>2</sup>** *f.mg<sup>1</sup>* (-xay, -xday; -gixi) Naxdin iyo cabsi weyn oo qofka degganaanta ka lumiya la kulmid (qof).

**argaggaxsan** *f.mg<sup>4</sup>* (-naa, -nayd) Wax argaggaxay ahaansho (qof).

**argaggaxsanaan** *m.f.db eeg* argaggaxsan. *ld argaggaxsanaansho*.

**argaggaxsanaansho** *m.l/db ld argaggaxsanaan*.

**argaggixi** *fg<sup>2</sup>* (-iyay, -isay) Qof argaggax ku ridid.

**argaggixid** *m.f.db eeg* argaggax<sup>2</sup>. *ld argaggax<sup>1</sup>* (2).

**argaggixin** *m.f.db eeg* argaggixi. *ld argaggixis*.

**argaggixis** *m.l ld argaggixin*.

**argaggixisanimo** *m.db* Iisticmaalid rabash, dil, afduub iyo dhac si loo gaaro ujeeddo siyasadeed ama si loogu qasbo dawlad in xukunkeedu wax ka beddesho.

**argaggixiso** *m.db.u* 1. Dad hubaysan oo argaggax dadka ku rida ama dila. 2. Naxdin iyo cabsi weyn oo qofka degganaanta ka lumisa.

**argagid** *m.db ld irkigid*.

**argagsan** *f.mg<sup>4</sup>* (-naa, -nayd) *ld irkigsan*.

**argagsanaan** *m.db ld irkigsanaan*.

**argagsanaansho** *m.l/db ld irkigsanaan*.

**argeeg** *m.l/db* Geed nagaar aan qodax lahayn, oo leh laamo dhuudhuuban, caleemo yaryar iyo xiddido dhaadheer oo weelbiyoodka laga tolo.

**arhasho** *m.f.db eeg* arho.

**arhid** *m.f.db eeg* arah<sup>2</sup>. *ld arah<sup>1</sup>* (2), *arahdoonid* (2).

**arho** *f.mg<sup>3</sup>* (-haday, -hatay) Arah aadid.

**ari** *m.l* Nooc ka mid ah meesiyada la dhaqdo, ku dhala shan bilood, had iyo jeer la nool xaaska oo ka kooban riyo iyo ido. *ld eri<sup>1</sup>* (1).

**aricad** *m.l.u* Riyo.

**arifadh** *m.db* (-dho, *m.l*) Mindi yar oo ariga lagu qasho.

**arijir** *m.l/db* A. ah: qof mehereddiisu tahay ari raacid.

**aritmatig** *m.l* (xis.) Barashada xirfadaha la xiriira xisaabinta, iyadaao la adeegsanayo tirooyin iyo xisaabfallo, sida; isugeyn, kala

goyn, iskudhufasho iyo isuqaybin. Waxa kale oo ay la xiriirtaa barashada dhismaha habdhiska tirooyinka, iyo sida tiro sansaankeedu loogu beddelo sansaan kale, sida; jajabyada oo loo beddelo jajab tobanle, boqolley oo loo beddelo jajab.

**arjantam** *m.l (-mmo, m.dh) (kiim.)* Bir ka tirsan curiyeysaasha kalaguurka ah oo u jiri kartaa asal ahaan iyo weliba salfaydh (AgS) iyo kolorayd (AgCl) ahaanba. Summaddeedu waa: Ag. Bar dhalaalkeeduna (b.dh.) 960 C. Bar karkeeduna (b.k.) 2180 C. Cufnaan beeggeeduna waa 10.5, tiroborooto 47, cuf atammeed 107.87.

**arji** *m.l (araaji /-iyo, m.dh)* Qoraal loo diro dawlad, shirkad, hay'ad iwm oo wax lagu weyddiisanayo ama lagaga cabanayo.

**arjibilaago** *m.dh (-ooyin, m.l) (juqr.)* Koox jasiirado ah.

**arjiqore** *m.l (-rayaal, m.l/dh)* Qof araaji qora.

**arjumid** *m.f.dh eeg arjun.*

**arjun** *f.g1 (-umay, -untay; -umi)* Qof dhagax ku dilid.

**arkaan** *m.dh.w* A.ta islaamka: shanta tiir ee diinta islaanka ku taagan tahay. *ld arkaanu-islaan.*

**arkaanu-islaan** *m.l ld arkaan.*

**arkaniida** *m.l (baay.)* Dir ka tirsan artaraboodhaha berriga ku nool kana kooban ilaa 5.000 oo sinji oo ay ka mid yihiin caarada, dabqaallooca, shilinta iyo aboorka. Jidhka arkaniidduhu wuxuu u qaybsamaa qayb hore oo loo yaqaanno madax saabley iyo qayb dambe oo loo yaqaan ubuc.

**arkid** *m.f.dh eeg arag<sup>2</sup>.*

**arkifiyo** *m.l (-iyaal, m.l)* Ururin ama keydin macluumaad, qoraal, dukumentooyin, sawirro, iwm. Kaasoo xambaarsan macluumaad ku saabsan waddan taariikhdiis, meel, urur, qaab sawir, iwm.

**arkijreddoon** *m.l* Qof dano gaar ah oo uu hore u heli jiray darteed aan isbeddel cusub oggolayn.

**arkoo** *f.mg3 (-ooday, -ootay)* Cid wax ay daneyneso la kulmid; doorasho.

**arkood** *m.f.l eeg arkoo.*

**arkoon** *f.mg4 (-naa, -nayd)* Wax la arkooday ahaansho.

**arkoonaan** *m.f.dh eeg arkoon.* *ld arkoonaansho.*

**arkoonaansho** *m.l/dh ld arkonaan.*

**arlaa'i** *m.l ld arlo.*

**arli** *m.l ld arlo.*

**arlo** *m.dh* 1. Dhul ballaaran. 2. Dal; waddan. *ld arlaa'i, arli.*

**armaa** *fk.* Erey lagu muujiyo waxa loo maleeyo in ay dhacayaan; ma laga yaabaa in, billaa. Tus. "Armuu Cali ii imaan doonaa". *ld amaa.*

**armaadyo** *m.dh ld armaajo.*

**armaajo** *m.dh (-ooyin, m.l)* Qalab qori ama bir ka samaysan oo guryaha iyo xafisiyada la dhigto, leh qaabab kala duwan iyo khaanado dharka, dukumentiga, maacuunta iwm lagu rito. *ld armaadyo.*

**armac** *m.l* A. ah: dhagxaanta nooca ugu adag, dhalaala, midabbo kala duwan leh oo aan burburin.

**aroomaatig** *m.l (-gyo, m.dh) (kiim.)* Iskudhis orgaanig ah oo dhiskiisu ka koobanyahay giraamo bensiin ah.

**aroor** *m.dh* Waqtiga u dhexeya marka waagu dillaaco ilaa marka qorraxdu soo baxdo. *ld arooryo.*

**aroor<sup>1</sup>** *m.l 1. ld aroorid.* Doonashada nafley oommanii ay meel biyo ka doonato. 2.(-rro mdh.) Dhudhub yar oo biyo dhulka ka jeexien. 3. Sheexo. 4. A. ah: xoolo ooman oo biya doonad ah.

**aroor<sup>2</sup>** *f.mg1 (-ray, -rtay)* 1. Nafley biyo doonasho. 2. Nafley meel sare ka soo degid.

**aroore** *m.l (-rayaal, m.l/dh) (baay.)* Dhuun dhiig oo dhiigga ku shubta wadnaha.

**aroore-holac** *m.l (-cyo, m.dh) (daaw.)* Halaamacoodka xididdada dhiigga ku cesha (aroore), sida badan waxaa lagu arkaa lugaha wuxuuna ku dhaca aroore ballaartay oo laalaaban (varicose veins). Arooruhu xanuun badan ayuu yeelanaya waana adkaanaya maqaarka korkiisa ahna waa kululaanaya waana casaanaya. Xinjir xirikareysa xididdada ayaa inta badan sameysmata.

**aroore-qaade** *m.l (-dayaal, m.l/dh) (daaw.)* Aroore kasta oo dhiig ka soo qaada tintaafyo dhiig oo wada shaqeeya oo toos ugu soo gudbiya tintaafyo kale oo wada shaqeeya una yaalla qayb kale oo jidhka ka mid ah, isaga oo aan ku celinayn wadnaha.

**arqorhoroaad** *m.dh (-ddo, m.dh)* *ld arqoryohoroaad.*

**aroori** *f.mg2 (-iyay, -isay)* 1. Xoolo oomman meel biyo leh u kaxayn. 2. Hoos u dhigid. 3. Qof hurda riyo wax ku tusid; qof seexin. 4. Wax wax kale ku libdhin.

**aroorid** *m.f.dh eeg aroor<sup>2</sup>.* *ld aroor<sup>1</sup> (1).*

**aroorin** *m.f.dh eeg aroori.* *ld arooris.*

**arooris** *m.l ld aroorin.*

**aroornimo** *m.dh* Waqtii aroor ah.

**aroorsan** *f.mg4 (-naa, -nayd)* Wax, meel aad ugu libdhay ahaansho.

aroorsanaan <i>m.f.dh eeg</i> aroorsan. <i>ld</i> aroorsanaansho.	arradnaan <i>m.f.dh eeg</i> arradan. <i>ld</i> arradnaansho.
aroorsanaansho <i>m./dh ld</i> aroorsanaan.	arradnaansho <i>m./dh ld</i> arradnaan.
arqoryo <i>m.dh ld aroo(g)o.r.</i>	arradsan <i>f.mg4 (-naa, -nayd)</i> Wax arrad hayo ahaansho.
arooryohoraad <i>m.dh (-ddo, m.dh)</i> Marka ooga waaberililaaco. <i>ld</i> aroorhoraad.	arradsanaan <i>m.f.dh eeg</i> arradsan. <i>ld</i> arradsanaansho.
aroos <sup>1</sup> <i>m.l (-syo, m.dh)</i> 1. <i>ld</i> aroosid. Ciyaaro iyo damaashaad loo sameeyo laba qof oo isguursaday. 2. Toddabada beri ee ugu horreysa aqal-galka. 3. A. ah: qof ku jira toddobaadkii ugu horreeyey aqalgalkiisa.	arradsnaansho <i>m./dh ld</i> arradsanaan.
aroos <sup>2</sup> <i>f.g/mg1 (-say, -stay)</i> 1. ( <i>f.g</i> ) Laba qof oo isguursaday xaflad iyo damaashaad samayn. 2. ( <i>f.mg</i> ) Nin, naag guursasho.	arrad-tir <sup>1</sup> <i>m.l ld</i> arratir <sup>1</sup> , arratirid.
aroosad <i>m.dh</i> Haweenay ku jiirta toddobaadkii ugu horreeyey aqalgalkeeda. <i>ld</i> caruuasad.	arrad-tir <sup>2</sup> <i>f.mg1 (-ray, -rtay)</i> <i>ld</i> arratir <sup>2</sup> .
aroosgal <sup>1</sup> <i>m.l ld</i> aqalgelid.	arrad-tiran <i>f.mg4 (-naa, -nayd)</i> <i>ld</i> arratiran.
aroosgal <sup>2</sup> <i>f.mg1 (-alay, -ashay; -geli)</i> <i>ld</i> aqalgal <sup>2</sup> .	arrad-tirasho <i>m.dh ld</i> arratirasho.
aroosgeli <i>f.g2 (-iyay, -isay)</i> <i>ld</i> aroosi.	arrad-tirid <i>m.dh ld</i> arratirid.
aroosgelid <i>m.dh ld</i> aqalgelid.	arrad-tirnaan <i>m.dh ld</i> arratirnaan.
aroosgelin <i>m.f.dh ld</i> aroosin.	arrad-tirnaansho <i>m./dh ld</i> arratirnaan.
aroosi <i>f.mg2 (-iyay, -isay)</i> U a.: qof guurkiisa tabaabushayn. <i>ld</i> aqalgeli, aroosgeli.	arrad-tiro <i>f.mg3 (-rtay, -ratay)</i> <i>ld</i> arratiro.
aroosid <i>m.f.dh eeg</i> aroos <sup>2</sup> . <i>ld</i> aroos <sup>1</sup> (1), aroosgal <sup>1</sup> , aroosgelid.	arrafa <i>m.dh</i> Bilaha sannadka soomaaliga ee dayaxa tan ugu dambeysa oo xajka la guto. <i>ld</i> carrafo.
aroosin <i>m.f.dh eeg</i> aroosi. <i>ld</i> aqalgelin, arooselin.	arratir <sup>1</sup> <i>m.l</i> 1. Dhar arradka looga baxo. 2. <i>ld</i> arratirid. <i>ld</i> arrad-tir <sup>1</sup> .
arraajo <i>m.dh (-ooyin, m.l)</i> Areebo; basari.	arratir <sup>2</sup> <i>f.mg1 (-ray, -rtay)</i> U a.: qof arradan arratirsii. <i>ld</i> arrad-tir <sup>2</sup> .
arrad <sup>1</sup> <i>m.l</i> 1. Xaaladda uu ku suganyahay qof dharkisu duugoobay ama jeexjeexmay. 2. <i>ld</i> arradid.	arratiran <i>f.mg4 (-rmaa, -rnayd)</i> Wax la arratiray ahaansho (qof). <i>ld</i> arrad-tiran.
arrad <sup>2</sup> <i>f.mg1 (-day, -dday)</i> Qof, xaalad dharki uu xirnaa duugoobay ama jeexjeexmay ku sugnaan.	arratirasho <i>m.f.dh eeg</i> arratiro. <i>ld</i> arrad- tirasho.
arradan <i>f.mg4 (-dnaa, -dnayd)</i> Wax arrad hayo ahaansho.	arratirid <i>m.f.dh eeg</i> arratir <sup>2</sup> . <i>ld</i> arrad-tir <sup>1</sup> , arrad-tirid, arratir <sup>1</sup> (2).
arradbax <sup>1</sup> <i>m.l</i> 1. Helidda dhar arrad looga baxo. 2. <i>ld</i> arradbixid. Dhar arradka looga baxo.	arratirnaan <i>m.f.dh eeg</i> arratiran. <i>ld</i> arrad- tirnaan, arrad-tirnaansho, arratirnaan-sho.
arradbax <sup>2</sup> <i>f.mg1 (-xay, -xday; -bixi)</i> Dhar arradka looga baxo helid.	arratirnaansho <i>m./dh ld</i> arratirnaan.
arradbaxsan <i>f.mg4 (-naa, -nayd)</i> Wax arradbaxay ahaansho (qof).	arratiro <i>f.mg3 (-rtay, -ratay)</i> Arratir iibsasho (qof). <i>ld</i> arrad-tiro.
arradbaxsanaan <i>m.f.dh eeg</i> arradbaxsan. <i>ld</i> arradbaxsanaansho.	arrimi <i>f.mg2 (-iyay, -isay)</i> 1. Ka a.: arrin, talo ka dhiibid. 2. U. a.: cid u talin.
arradbaxsanaansho <i>m./dh ld</i> arradbaxsanaan.	arrimin <i>m.f.dh eeg</i> arrimi. <i>ld</i> arrimis.
arradbixi <i>f.g2 (-iyay, -isay)</i> Qof arradbax siin.	arrimis <i>m.l ld</i> arrimin.
arradbixid <i>m.f.dh eeg</i> arradbax <sup>2</sup> . <i>ld</i> arradbax <sup>1</sup> (2).	arrin <i>m.l/dh (-imo, m.l)</i> Talo, hadal iyo in wax laga qabto u baahan; xaajo.
arradbixin <i>m.f.dh eeg</i> arradbixi.	arrinsad <i>m.l ld</i> arrinsasho.
arradi <i>f.g2 (-iyay, -isay)</i> Qof arrad badid.	arrinsasho <i>m.f.dh eeg</i> arrinso. <i>ld</i> arrinsad, arrinsi.
arradid <i>m.f.dh eeg</i> arrad <sup>2</sup> . <i>ld</i> arrad <sup>1</sup> (2).	arrinsi <i>m.l ld</i> arrinsasho.
arradin <i>m.f.dh eeg</i> arradi.	arrinso <i>f.mg3 (-saday, -satay)</i> Ka a.: arrin, xal u raadsasho; arrin ka talabixid.
	arruman <i>f.mg4 (-mnaa, -mnayd)</i> Wax la arrumay ahaansho (geel).
	arrumasho <i>m.f.dh eeg</i> arrumo.
	arrumid <i>m.f.dh eeg</i> arrun <sup>2</sup> .
	arrumnaan <i>m.f.dh eeg</i> arruman. <i>ld</i> arrumnaansho, arrunnaan, arrunnaan- sho.
	arrumnaansho <i>m./dh ld</i> arrumnaan.

- arrumo** *f.mg3 (-untay, -umatay)* Neef geel ah oo taagan fariisisasho.
- arrun<sup>1</sup>** *m.l* Fariisisinta neef geel ah oo taagan la fariisiyo. *ld arrumid.*
- arrun<sup>2</sup>** *f.g1 (-umay, -untay; -umi)* Neef geel ah oo taagan fariisin.
- arrunnaan** *m.f.db ld arrumnaan.*
- arrunnansho** *m.lldh ld arrumnaan.*
- arruug** *m.l* Ubad labaraafle oo lix bilood jira.
- arruugnimo** *m.l* Arruug ahaansho.
- arsaaq<sup>1</sup>** *m.db ld irsaaq<sup>1</sup>.*
- arsaaq<sup>2</sup>** *f.g1 (-qay, -qday)* *ld irsaaq<sup>2</sup>.*
- arsaaqad** *m.db ld irsaaqad.*
- artaraboodha** *m.l (-ooyin, m.l) (baay.)* Faylam ka tirsan xayawaanka laf dhabarla'da oo ka kooban in ka badan hal milyan oo sinji. Waa faylamka ugu ballaadhan ee boqortooyada xayawaanka. Artaraboodhuhu waxay ku noolyihiin biyaha macaan, badaha iyo dhulalka kala duwan. Astaan ahaan artaraboodhuhu waxay leeyihiin dub sare oo loo yaqaanno toxob, kaas oo dabool adag u ah qalfoop dueledka. Koritaankooduna waxa uu suurtaggal yahay oo keliya xilliga xuub siibashada.
- aruundi** *m.l* Geed nagaar leh qodax, caleen yaryar iyo miro casuura ah oo anqaasta laga samaysto.
- aruur<sup>1</sup>** *m.l* Caano a. ah: caano yar oo dhigaal ah oo hadba in lagu daro si ay u bataan.
- aruur<sup>2</sup>** *f.mg1 (-ray, -rtay)* 1. Wax kala firirsan meel isugu tegid. *ld urur<sup>3</sup>, uruar.*
- aruuri** *f.g2 (-iyay, -isay)* 1. Wax kala firirsan meel isugu geyn. 2. Ku a.: wax, wax kale ee ugu geli karo ku libdhin. *ld ururi, ururi.*
- aruurid** *m.f.db eeg aruur.* *ld ururid, ururid.*
- aruurin<sup>1</sup>** *m.f.db eeg aruuri.* *ld aruuris, ururi, ururi.*
- aruurin<sup>2</sup>** *m.db* Maanso, shekooyin dhaqan, taariikh nololeed iwm oo dad kala duwan laga soo xigtay oo meel ku wada qoran.
- aruuris** *m.db ld aruurin.*
- aruursan** *f.mg4 (-naa, -nayd)* 1. Wax kala firirsanaa oo meel isugu yimid ahaansho. 2. Ku a.: wax, wax kale ee uu geli karo ku libirsan ahaansho. *ld urursan.*
- aruursanaan** *m.f.db eeg aruursan.* *ld aruursanaansho, urursanaan,*  
*urursanaansho, uruursa*
- aruursanaansho** *m.lldh ld aruursanaan.*
- aruursasho** *m.f.db eeg aruursos.* *ld urursasho, uruursasho.*
- aruurso** *f.g3 (-saday, -satay)* 1. Wax kala firisan meel isugu geysasho. 2. Wax meel yaal wada qaadasho. *ld ururso, uruurso.*
- arwaax<sup>1</sup>** *m.l* Farax.
- arwaax<sup>2</sup>** *m.db.w* Ruux.
- arwaax<sup>3</sup>** *f.mg1 (-xay, -xday)* Farax dareemid.
- arwaaxi** *f.g2 (-iyay, -isay)* Cid ka farxin.
- arwaaxid** *m.f.db eeg arwaax<sup>3</sup>.*
- arwaaxin** *m.f.db eeg arwaaxi.*
- arwaaxsan** *f.mg4 (-naa, -nayd)* Wax arwaaxay ahaansho (qof).
- arwaaxsanaan** *m.f.db eeg arwaaxsan.* *ld arwaaxsanaansho.*
- arwaaxsanaansho** *m.lldh ld arwaxsanaan.*
- arxaan** *m.l.w eeg arax.*
- arxamid** *m.f.db eeg arxan<sup>1</sup>.*
- arxan<sup>1</sup>** *m.lldh ld arax (1).*
- arxan<sup>2</sup>** *m.l* 1. Waxtar weyn oo cid dhibaateysan loo geysto. 2. Dad xigtanimo ka dhexeysa; chel.
- arxan<sup>3</sup>** *f.mg1 (-amay, -antay; -ami)* U a.: cid dhibaateysan waxtar weyn u gelid.
- aryaa u.j (aryaadha)** *ld waryaa.*
- aryaadha u.j.w eeg aryaa.**
- asaabboon** *f.mg4 (-naa, -nayd)* Wax aan dembi ama xurmaan samayn ahaansho (qof).
- asaabboonaan** *m.f.db eeg asaabboon.* *ld asaabboonaansho.*
- asaabboonaansho** *m.lldh ld asaabboonaan.*
- asaag** *m.l.u* Dadka inta isku da'da ah ama isku darajada ah; fac.
- asaagsad** *m.l ld asaagsasho.*
- asaagsasho** *m.f.db eeg asaagso.* *ld asaagsad, asaagsi.*
- asaagsi** *m.l ld asaagsasho.*
- asaago** *f.g3 (-saday, -satay)* Qof, qof kale oo ka heer sarreya wax la darajo ah iska dhigid.
- asaa<sup>1</sup>** *m.l (-syo, m.db)* 1. Bilowga wax la samaynayo ama la dhisayo; sal. 2. Marka dhagaxa, ama bulkeetiga, iyo wixi la mid ah dhulka lagu aaso si ay u xajjiyan ama u taageeraan dhismaha derbiga. 3. Wax walxaha taageera ama xejiya ama mid ay ku aasaasmeen.
- asaa<sup>2</sup>** *f.g1 (-say, -stay)* Wax cusub oo la sameynayo bilaabid. *ld aasaas<sup>2</sup>.*
- asaasan<sup>1</sup>** *f.mg1 (-smay, -santay; -smi)* Wax asaasan noqosh. Tus. "Dhismihii dugsiga cusub welii ma asaasmin". *ld aasaasan<sup>1</sup>.*
- asaasan<sup>2</sup>** *f.mg4 (-snaa, -snayd)* Wax la asaasay ahaansho. *ld aasaasan<sup>2</sup>.*
- asaasi** *m.l.kh* A. ah: wax cusub oo bilow ah; wax saldhig ah. *ld aasaasi.*
- asaasid** *m.f.db eeg asaas<sup>2</sup>.* *ld aasaasid.*
- asaasmid** *m.f.db eeg asaasan<sup>1</sup>.* *ld aasaasmid.*
- asaasnaan** *m.f.db eeg asaasan<sup>2</sup>.* *ld aasaansnaan, aasaasnansho, aasaasnansho.*
- asaasnansho** *m.lldh ld asaasnansho.*

**asaay** *m.db* Dhar midab cad ama madow leh oo afadu qaadato marka ninkeedu dhinto; weer. *ld asay.*

**asaaye** *m.l* Ciqaab ka dhasha waxyeello horey la isu gaarsiiyey; godob. *ld asaayo.*

**asaayo** *m.l ld asaaye.*

**asaaysaar<sup>1</sup>** *m.l* Afo ninkeedii dhintay oo asaay loo saaro.

**asaaysaar<sup>2</sup>** *fg1 (-ray, -rtay)* Afo ninkeedu dhintay asaay u saarid.

**asaaysaarid** *m.f.db eeg asaaysaar<sup>2</sup>.*

**asaddah<sup>1</sup>** *m.l* 1. Wax kala-garanwaa uu kibir keeno. 2. *ld asaddihid.*

**asaddah<sup>2</sup>** *f.mg1 (-dahay, -dahday; -dihi)* Kibir awgii wax la kala-garanwaayid.

**asaddihi** *f.mg2 (-iyay, -isay)* Cid asaddah ku ridid.

**asaddihid** *m.f.db eeg asaddah<sup>2</sup>. ld asaddah<sup>1</sup> (2).*

**asaddihin** *m.f.db eeg asaddihi.*

**asal<sup>1</sup>** *m.l* 1. Halka ay wax ka soo unkamaan; isir. 2. *ld asali.*

**asal<sup>2</sup>** *m.l/db* Qolofta ama xididdada dhirta qaarkood oo dhacaankeeda wax lagu magdeeyo ama lagu xooleeyo.

**asal<sup>3</sup>** *fg1 (-slay, -sashay; -sli)* Wax midab u yeelid.

**asali** *m.l (-iyo, m.db)* Wax, wixii hore ka jooga oo aan la dhalan rogin. *ld asili* (1), *asli* (1).

**asalmadoorshe** *m.l (-shayaal, m.l/db) (xis.)* Kutirsane urur oo marka lagu xiro ku tirsane kale ee kasta ee ku jira ururka aan isbeddelin. Asalmadoorshaha waxa uu ku xiranyahay kutirsanyaasha ururka iyo xisaabfalka la adeegsado. Tusaale ahaan, eber waa asalmadoorshaha isugeynta:  $0+3=3+0$ . Hal waa asalmadoorshaha iskudhufashada:  $1\times3=3\times1$ .

**asaraar<sup>1</sup>** *m.l* 1. Muran wax jira lagu diidayo. 2. *ld araarid.*

**asaraar<sup>2</sup>** *fg1 (-ray, -rtay)* Muran runta lagu diidayo samayn.

**asaraarid** *m.f.db eeg asaraar<sup>2</sup>. ld asaraar<sup>1</sup>.*

**asaraartamid** *m.f.db eeg asaraartan<sup>2</sup>. ld asaraartan<sup>1</sup> (2).*

**asaraartan<sup>1</sup>** *m.l* 1. Asaraar dhexmara laba qof ama ka badan. 2. *ld asaartamid.*

**asaraartan<sup>2</sup>** *f.mg1 (-amay, -antay; -ami)* La a.: cid, cid kale oo muran wadda asaraar kala hortagid.

**asaruur<sup>1</sup>** *m.l ld asaruurid.*

**asaruur<sup>2</sup>** *fg1 (-ray, -rtay)* Ceel, god iwm ciid ku xabaalid; aasid; duugid.

**asaruuran<sup>1</sup>** *f.mg1 (-rmay, -rantay; -rmi)* Ceel, god iwm wax la xabaalmid.

**asaruuran<sup>2</sup>** *f.mg4 (-rnaa, rnayd)* Ceel, god iwm wax la xabaalay ahaansho.

**asaruurid** *m.f.db eeg asaruur<sup>2</sup>. ld asaruur<sup>1</sup>.*

**asaruurmild** *m.f.db eeg asaruuran<sup>1</sup>.*

**asaruurnaan** *m.f.db eeg asaruuran<sup>2</sup>. ld asaruurnaansho.*

**asaruurnaansho** *m.l/db ld asaruurnaan.*

**asaw** *m.l (-ooyin, m.l)* (*baay*) Dhammaan dhaqdhaqaqyada muuqan kara ee ay sameeyaan xayawaanku iyaga oo u jawaabay degaankooda gudaha iyo dibadda.

**asay** *m.db ld asaay.*

**asbaab** *m.db.w eeg sabab<sup>1</sup>.*

**asbax<sup>1</sup>** *m.l/A. ah:* qof aan nasiib wacan lahayn.

**asbax<sup>2</sup>** *f.mg1 (-xay, xday; -bixi)* Ku a.: cid dhibaato kula kallihid.

**asbiriin** *m.l (daaw.)* Dawo aad loo isticmaalo oo xanuunka, halaamacoodka iyo qandhada bi'isa.

**asbixi** *fg2 (-iyay, -isay)* Ku a.: cid meel, ama wax ku kallihin.

**asbixid** *m.f.db eeg asbax<sup>2</sup>.*

**asbixin** *m.f.db eeg asbixi.*

**ascaar** *m.db.w eeg sicir.*

**asduurad** *m.db ld usduuro.*

**aseeb** *fg1 (-bay, -btay) ld asiib.*

**aseebe** *m.l* Nooc kalluunka ka mid ah oo jurmi weyn iyo xoog badan.

**aseebid** *m.db ld asibid.*

**aseendo** *m.db (-ooyin, m.l)* Beer weyn oo geed mirood ku abuuranyahay; awno.

**ash** *fk.* A. ma aha: ma fiicna.

**ashaamid** *m.l* Busta madowga badan ee sabuulka maseggada ku dhalata, badarkana madowga ka dhigta.

**ashahaadasho** *m.f.db eeg ashahaado<sup>2</sup>.*

**ashahaado<sup>1</sup>** *m.db* Qiritaanka in Ilah mooye, Ilah kale uusan jirin, Maxamedna (n.n.k.) nebigii uu soo direy yahay.

**ashahaado<sup>2</sup>** *fg3 (-aatay, -aadatay)* In Ilah mooye, Ilah kale uusan jirin, Maxamedna (n.n.k.) nebigii uu soo diray yahay qirid.

**ash-ash<sup>1</sup>** *m.l/Yaqyaqsi.*

**ash-ash<sup>2</sup>** *fg.mg1 (-shay, -shtay)* Ka a.: wax dhadhankooda, urtooda ama muuqalkooda ka yaqyaqsho.

**asha-shid** *m.f.db eeg ash-ash<sup>2</sup>.*

**asheer** *f.mg1 (-rtay, -ratay)* Ka a.: roob da'aya meel dedan oo aan darooreyn ka gelid. *ld asheero.*

**asheerasho** *m.db ld asheerid.*

**asheeri** *fg2 (-iyay, -isay)* Roob da'aya, wax, meel dedan oo aan darooreyn ka gelin.

**asheerid** *m.f.db eeg asheer.* *ld asheerasho.*

**asheerin** *m.f.db eeg asheeri.*

**asheero** *f.mg3 (-rtay, -ratay) ld asheer.*  
**ashkatayn** *m.db ld ashtakayn.*  
**ashkatee** *f.g2 (-keeyay, -kaysay) ld ashtakee.*  
**ashkato** *m.db ld ashtako.*  
**ashkatoo** *f.mg3 (-ooday, -ootay) ld ashtakoo.*  
**ashkatood** *m.l ld ashtakood.*  
**ashkir** *m.l Midab fardood ka kooban caddaan iyo casaan khafif ah.*  
**ashqaraar<sup>1</sup>** *m.l 1. Yaab weyn; amakaag. 2. ld ashqaraarid.*  
**ashqaraar<sup>2</sup>** *f.mg1 (-ray, -rtay) Yaab weyn iyo fajac la kulmid.*  
**ashqaraari** *f.g2 (-iyay, -isay) Cid ashqaraar ku ridid.*  
**ashqaraarid** *m.f.db eeg ashqaraar<sup>2</sup>. ld ashqaraar<sup>1</sup> (2).*  
**ashqaraarin** *m.f.db eeg ashqaraari.*  
**ashtakayn** *m.f.db eeg ashtakee. ld ashkatayn, astakayn.*  
**ashtakee** *f.g2 (-keeyay, -kaysay) Cid dacwo ku oogid. ld ashkatee, astakee.*  
**ashtako** *m.dh (-ooyin, m.l) Eedsheegad af ama qoraal ah oo qof ku ooga cid, geeyana maxkamad ama cid kale oo wax ka qaban karto arrintaas; dacwo. ld ashkato, astako.*  
**ashtakoo** *f.mg3 (-ooday, -ootay) Ashtako ama dacwo oogid. ld ashkatoo, astakoo.*  
**ashtakood** *m.f.l eeg ashtakoo. ld ashkatood, astakood.*  
**ashuun** *m.l (-uumo, m.db) ld aashuun.*  
**asii** *xi. (nax.)* 1. Erey lagu xiriiryo laba weer aan xor ahayn; “oo”. Tus. “Haddaan lacag siyyo asii diido, maxaan sameynaya?” 2. Erey lagu xiriiryo laba weer xor ah; “na”. Tus. “Lagac baan siiyay asuu diiday”.  
**asiib** *f.g1 (-bay, -btay)* 1. Dhibaato weyn cid ku dhicid. “Inkaar baa asiibtay Cali”. 2. Arrin xalkeeda dhabta helid. Tus. “Ardaygi jawaabti waa asiibay”. ld **aseeb**.  
**asiibid** *m.f.db eeg asiib. ld aseebid.*  
**asiidh** *m.l (-dyo, m.db) (kiim.)* 1. Nooc iskudhis ah oo leh haydarojiin kuna kalafurma biyaha oona saara ayoonno togan oo haydarojiin ah. 2. Aragtida lowriboronistidh ee asiidhada iyo beysyada (1923), waxay qeexiddaa hore u ballaadhisay, in asiidh tahay borotoo.  
**asiidha yuurig** *m.db (baay.)* Maxsuulka burburka buriin ee garaadleyda shimbiraha, xammaaratada berriga iyo cayayaanka. Marka laga reebo garaadleyda, Maxsuulkaas badankiisa waa la qashinsaaraa. Asiidhka yuurig waa ma milme, sidaa darteed, waxa loo saaraa adke ahaan, taas oo dhowrta biyaha qiiimaha u leh dhulka oomanaha ah.

Asiidhka yuurig markay jidhka ku badato waxay ku ururtaa kala goysyada dhareerka leh taas oo ay ku keento xanuun.

**asiidh-bu'eed** *m.db (-dyo ..., m.db) (baay.)* Silsilad weyn oo dheer oo molikiyuul ah, kana kooban silsilado nukliyootaydho ah, waxa laga helaa noolaha oo dhan. Taas oo qaadda wararka hiddo sidaha.

**asiidh-cabirid** *m.db (kiim.)* Saafid-mugeed ama mitimis asiidh-beys halkaas oo milan caadi ah oo asiidh ah lagu daro milan ribnaantisi dahsoontahay oo ah beys tilmaame ku jiro. Alkalicabiridduna waa roganka asiidhcabiridda. *Eeg alkalicabirid.*

**asiidh-dufaneed** *m.l (-dyo ..., m.db) (baay.)* Iskudhis orgaanig ah oo ka kooban silsilad haydarookaарboon iyo dhammaad ah koox kaarboogsayl.

**asiidh-laagtika** *m.db (-dyo ..., m.db) (baay.)* Asiidh dhanaan oo dhis naanays molikiyuulkeedu *yahay* CH<sub>3</sub>CH(OH)COOH, asiidhka laagtig waxay ka timid asiidhka bayruufig, marka muruqyadu firfircoonyihii ogsajiintuna xaddidantahay. Taasoo si isbada joog ah beerku u saaro una beddelo gulukows. Jimicsiga xoogga badan waxa laga yaabaa in ay ku ururo muruqyada dhexdooda taas oo keenta muruqyo xanuun. Wuxa kale oo ay asiidhka laaktig ka qayb qaadataa khamiirinta caanaha, iwm.

**asiidh-ooman** *m.l (-dyo ..., m.db) (kiim.)* Iskudhis yada la falgalaa biyaha soona saara asiidh. Tusaale ahaan, karboon laba ogsaydh waxa uu lafagalaa biyaha waxaana samaysma kaarboonig asiidh: CO<sub>2</sub>(g) + H<sub>2</sub>O(aq) = H<sub>2</sub>CO<sub>3</sub>(aq).

**asiili** *m.l 1. ld asali.* 2. Dugsiga caruurta yaryar aadaabta iyo farta lagu baro inta aanay waxbarashada rasmiga ah bilaabin.

**asitayl** *m.l (kiim.)* Kooxda orgaanigga ah ee CH<sub>3</sub>CO (kooxda itanoyl).

**asjab** *m.l ld asyab.*

**askaaris** *m.l.u (-syo, m.db) (baay.)* Ablablaynta qaarkeed waxay ka tirsanyihii duulka loo yaqaan fasmaydiya (Phasmaida), waxaanay leeyihii af leh 3 ilaa 6 baabila.

**askaax** *m.db ld askax.*

**askar** *m.db.u ld askari.*

**askarayn** *m.f.db eeg askaree. ld caskarayn.*

**askaree** *f.g/mg2 (-reeyay, -raysay)* 1. (f.g) Askari ka dhigid (qof). 2. (f.mg) Askari iska dhigid.

**askari** *m.l (askar, m.db; askaro, m.l)* 1. Qof ciidanka dagaallama ka mid ah, welina aan

xiddigo iyo alifyo midna la siin; dable.	asluubeynsnaan <i>m.f.db eeg</i> asluubeysan. <i>ld asluubeynsnaansho.</i>
2. Ciidan dagaallama guud ahaan (xiddigaba ha lahaado). <i>ld askar, caskari.</i>	asluubeynsnaansho <i>m.l/db ld asluubeynsnaan.</i>
<b>askarinnimo</b> <i>m.dh ld askarnimo.</i>	asmayn <i>m.f.db eeg</i> asmayn.
<b>askarmaroodi</b> <i>m.l 1.</i> Qof aan ahayn shaqaale rasmii ah oo mararka qaarkood uu adeege ka yahay isbitaal, xero militari iwm. 2. Qof askari ahaan loo adeegsan jiray mararka qaarkood miyiga wax ka qaban jiray.	asmaysan <i>f.mg4 (-snaa, -snayd)</i> Wax asma lagu gamay ahaansho.
<b>askarnimo</b> <i>m.dh</i> Askari ahaansho. <i>ld askarinnimo, caskarinnimo, caskarnimo.</i>	asmaysnaan <i>m.f.db eeg</i> asmaysan. <i>ld asmaysnaansho.</i>
<b>askax</b> <i>m.dh</i> 1. Geed dhirta yaryar ka mid ah oo mirihiisa ceeriinka lagu cuno. 2. Miraha geedka askaxa. 3. A. ka dhig: gumaadid. <i>ld askaax.</i>	asmaysnaansho <i>m.l/db ld asmaysnaan.</i>
<b>askoorbik-asiidh</b> <i>m.l (kiim.)</i> Fitamiin biyaha ku milanta oo aan looga maarmiin xoojinta soohyada iyo isku haynta unugyada, sameynta kollaanjikana waa ka qayb qaadataa.	asmee <i>f.g2 (-meeyay, -maysay)</i> Asmo ku akhriiyid; ku ganid.
<b>askumid</b> <i>m.f.db eeg</i> askun <sup>2</sup> . <i>ld askun<sup>1</sup>.</i>	asmo <i>m.dh (-ooyin, m.)</i> Duco gaar ah oo wax lagu habaaro.
<b>askun<sup>1</sup></b> <i>m.l ld askumid.</i>	<b>asool<sup>1</sup></b> <i>m.l 1. ld oslid.</i> Baahida neef ida ah oo dheddig u qabo kudmo. 2. A. ah: neef dheddig oo ida ah oo kudmo u baahan.
<b>askun<sup>2</sup></b> <i>f.g/mg1 (-umay, -untay; -umi)</i> 1. ( <i>f.g</i> ) Bilaabmid; dhalasho. 2. ( <i>f.mg</i> ) Ka soo a.: ka billaabmid; ka dhalasho.	<b>asool<sup>2</sup></b> <i>f.mg1 (-oolay, -ooshay)</i> Neef dheddig oo ida ah kudmo u baahasho. <i>ld osol<sup>2</sup>.</i>
<b>aslaax<sup>1</sup></b> <i>m.dh</i> 1. Beer lagu dhaqmo. 2. <i>ld aslaaxid.</i>	<b>asoolid</b> <i>m.dh ld oslid.</i>
<b>aslaax<sup>2</sup></b> <i>f.g/mg1 (-xay, -xday)</i> 1. ( <i>f.g</i> ) Hagaajin; dhul in wax lagu beero u diyaarin. 2. ( <i>f.mg</i> ) Nabad ka a.: nabad dhax dhigid.	<b>asoollan</b> <i>f.mg4 (-naa, -nayd)</i> Wan u taga u baahan (lax).
<b>aslaaxi</b> <i>f.g2 (-iyay, -isay)</i> Nabad ka a.: heshiisiin.	<b>asoollanaan</b> <i>m.f.db eeg</i> asoollan. <i>ld asoollanaansho.</i>
<b>aslaaxid</b> <i>m.f.db eeg</i> aslaax <sup>2</sup> . <i>ld aslaax<sup>1</sup> (2).</i>	<b>asoollanaansho</b> <i>m.l/db ld asoollanaan.</i>
<b>aslaaxin</b> <i>m.f.db eeg</i> aslaaxi.	<b>asoolloli</b> <i>f.g1 (-iyay, -iday)</i> Wan, lax kuditid.
<b>aslaaxsan</b> <i>f.mg4 (-naa, -nayd)</i> Islaax ahaansho.	<b>asoolliyid</b> <i>m.f.db eeg</i> asoolloli.
<b>aslaaxsanaan</b> <i>m.f.db eeg</i> aslaaxsan. <i>ld aslaaxsanaansho.</i>	<b>asqayn</b> <i>m.dh eeg</i> asqee. <i>ld aqsayn.</i>
<b>aslaaxsanaansho</b> <i>m.l/db ld aslaaxsanaan.</i>	<b>asqaysan</b> <i>f.mg4 (-snaa, -snayd)</i> 1. Nafley jahawareersan ahaansho. 2. Qof aqso hayso ahaansho. <i>ld aqsaysan.</i>
<b>aslan<sup>1</sup></b> <i>fk.</i> Erey lagu adkeeyo diidmo. Tus. "Aslanba ha iga qaadin buugga".	<b>asqaysii</b> <i>f.g2 (-iiyay, -iisay)</i> 1. Cid wax aqsaysan ka dhigid. 2. Cid hadal ku wareerin. <i>ld aqsaysii.</i>
<b>aslan<sup>2</sup></b> <i>f.mg4 (-naa, -nayd)</i> Wax la aslay ahaansho.	<b>asqaysiin</b> <i>m.dh eeg</i> asqaysii. <i>ld aqsaysiin.</i>
<b>aslanaan</b> <i>m.f.db eeg</i> aslan <sup>2</sup> . <i>ld aslanaansho.</i>	<b>asqaysnaan</b> <i>m.f.db eeg</i> aqsaysan. <i>ld aqsaysnaan,</i> <i>aqsaysnaansho,</i> <i>aqsaysnaansho.</i>
<b>aslanaansho</b> <i>m.l/db ld aslanaan.</i>	<b>asqaysnaansho</b> <i>m.l/db ld asqaysnaan.</i>
<b>aslasho</b> <i>m.f.db eeg</i> aslo.	<b>asqee</b> <i>f.g2 (-qeeyay, -qaysay)</i> 1. Cid aqso badid. 2. Qof jahawareeri. <i>ld aqsee.</i>
<b>asli</b> <i>m.l 1. ld asli.</i> 2. ( <i>-iyo, m.dh</i> ) Kuul cambar ah.	<b>asqo</b> <i>m.dh</i> 1. Dayow; dhama'. 2. Biyawaa; harraad. <i>ld aqso.</i>
<b>aslid</b> <i>m.f.db eeg</i> asal <sup>3</sup> .	<b>asqoo</b> <i>f.mg3 (-ooday, -ootay)</i> 1. Wax harraad dareensan ahaansho. 2. Nafley dayow ku dhaca ahaansho. <i>ld aqsoo, aq sow, asqow.</i>
<b>aslo</b> <i>f.g3 (-laday, -latay)</i> Asal marsasho.	<b>asqoobid</b> <i>m.dh ld asqood.</i>
<b>aslub</b> <i>m.dh</i> Dhaqanwanaag; anshax.	<b>asqood</b> <i>m.fl eeg</i> asqoo. <i>ld aqsoobid, aqsood, asqoobid.</i>
<b>aslubbee</b> <i>f.g2 (-beeyay, -beysay)</i> Asluub u yeelid.	<b>asqow</b> <i>f.mg1 (-oobay, -ooday; -oobi)</i> <i>ld asqoo.</i>
<b>aslubeyn</b> <i>m.f.db eeg</i> asluubee.	<b>asraar</b> <i>m.dh</i> 1. Cilmii kutubta sixirka laga helo oo loo adeegsado in dadka lagu waxyeeleeyo. 2. <i>eeg</i> sir.
<b>aslubeysan</b> <i>f.mg4 (-snaa, -snayd)</i> Asluub lahaansho; edebeysan.	<b>asraarrey</b> <i>m.dh</i> Naag cilmiga asraarta taqaan.

**asraarrow** *m.l (-wyo, m.db)* Nin cilmiga asraarta yaqaan.

**astaaad** *m.l ld ustaad.*

**astaajir** *m.l.u (-rro, m.db)* Awr badan oo isku xiriirsan oo xamuul sida.

**astaamayn<sup>1</sup>** *m.f.db eeg astaamee. ld astayn.*

**astaamayn<sup>2</sup>** *m.db (nax.)* Astaamo lagu kala qaybiyo hadal qoran sida: hakad, joogsi, kolmo, bilo, laba dhiccood iwm.

**astaamaysan** *f.mg4 (-snaa, -snayd)* Wax astaan loo yeelay ahaansho. *ld astaysan.*

**astaamaysnaan** *m.f.db ld astaamaysnaansho, astaysnaan, astaysnaansho.*

**astaamaysnaansho** *m.l/db ld astaamaysnaan.*

**astaamee** *f.g2 (-meeyay, -maysay)* Wāx astaan u yeelid. *ld astee.*

**astaan<sup>1</sup>** *m.db (-aamo, m.l)* Summad. *ld asto.*

**astaan<sup>2</sup>** *m.db (-aamo, m.l) (nax.)* Curiye muhim ah oo dhisa unugga ugu yar ee hadalka; astaan afeed baa lagu magacaabaa xiriirka ka dhexeeya macnaha (nuxurka ereyga) iyo lafdiga (qaabka ereyga). "A. kooban": hal erey ama in ka badan oo la soo kooba, badanaana waxaa la qaataa erey waliba xaraflkiisa ugu horreya. Tus. "sh. = shilin, U.N. = United Nations".

**astaan<sup>3</sup>** *m.db (-aamo, m.l) (daaw.)* Tilmaan cudur leeyahay ama isbeddel hab hawleedyo jirka oo bukaanka laftigisu dareemo. *ld asto.*

**astaaqfurow** *m.l ld istaaqfurrow.*

**astakayn** *m.db ld ashtakayn.*

**astakee** *f.g2 (-keeyay, -kaysay) ld ashtakee.*

**astako** *m.db (-ooyin, m.l) ld ashkato.*

**astakoo** *f.mg3 (-day, -tay) ld ashtakoo.*

**astakood** *m.l ld ashtakood.*

**astayn** *m.db ld astaamayn.*

**astaysan** *f.mg4 (-snaa, -snayd) ld astaamaysan.*

**astaysnaan** *m.f.db ld astaamaysnaan.*

**astaysnaansho** *m.l/db ld astaamaysnaan.*

**astee** *f.g2 (-teeyey, -taysey) ld astaamee.*

**asto** *m.db ld astaan<sup>1</sup>, astaan<sup>2</sup>.*

**astur<sup>1</sup>** *m.l* 1. Qarinta ceeb ama iin cidi leedahay. 2. *ld asturid.*

**astur<sup>2</sup>** *f.g1 (-ray, -rtay)* 1. Cid ceebteeda qarin. 2. Wax dayacan xafidid. 3. Wax xabaalid.

**asturan<sup>1</sup>** *f.mg1 (-rmay, -rantay; -rmi)* Wax la asturay noqosho.

**asturan<sup>2</sup>** *f.mg4 (-rnaa, -rnayd)* Wax la asturay ahaansho.

**asturid** *m.f.db eeg astur<sup>2</sup>. ld astur<sup>1</sup> (2).*

**asturmid** *m.f.db eeg asturid.*

**asturnaan** *m.f.db eeg asturid. ld asturnaan.*

**asturnaansho** *m.l/db ld asturnaan.*

**asuul** *m.l* Xeer aan qorneyn oo dad meel wada deggani leeyihiin.

**axsantu** *e.d* Mahadsanid! *ld axsantu.*

**asyab** *m.l* 1. Dabaylo ka yimaada waqooyi-bari oo doonyuhu uga dhoofaan koonfurgalbeed. 2. Xilliga dabeylaho asyabku dhacaan. *ld asjab.*

**atam** *m.l (-myo, m.db) (fis.)* Saxarka ugu yar ee curiye jiri kara kana qaybqaadan kara falgal kiimikaad. Wāxa uu ka koobanyaahay bu' iyo elektaroonno ku dul wareega. Bu'du waxa ay siddaa saldanab togane ah, elektaroonnaduna waxa ay sidaan saldanab tabane ah. Atamku danabneg ahaan waa dhexdhexaad. *ld atom.*

**atlas** *m.l (-syo, m.db) (juqr.)* Khariidado la isu soo ururiyay oo loo sameeyay qaab buug.

**atom** *m.l (-myo, m.db) ld atam.*

**atool** *m.l (-lo, m.db) (juqr.)* Shacaabi taxan oo leh muuqalka garanta ama muuqalka kabta faraska oo ku wareegsan barkad (haro xeebeed).

**atoor** *m.l (-rro, m.db)* Sagaarada midkeeda lab.

**ATP** *m.db (kiim.)* Iskudhis orgaanika ah oo ka kooban adaniin ribows iyo saddex kooxood oo foosfeyt aan orgaanik ahayn. ATP-du waa niyukliyotaydh. Wāxaanay mas'uul ka tahay inay tamarta si ku meel gaadh ah u keydiso intay socoto neefsashada unuggi. Waxay ka samaysantay ADP lagu daray foosfeyt saddexaad taas oo keydisa tamar soona saarta marka looga baahdo dariiqad kale oo dheef samayneed.

**aw** *m.l* 1. Nin cibaadeysta oo aan diinta Islaanka wax badan ka aqoon. 2. Awoowyaaashii hore. 3. *ld aawo, awo<sup>1</sup>.*

**awaaji<sup>1</sup>** *m.l (-iyo, m.db)* Ogeysiinta akhbaar dad badan la ogeysiyo.

**awaaji<sup>2</sup>** *f.mg1 (-iyay, -iday; -iyi)* Dad badan, akhbaar ogeysiin.

**awaajiyyid** *m.f.db eeg awaaji<sup>2</sup>.*

**awaal<sup>1</sup>** *m.l* 1. Saad; male. 2. awaalid.

**awaal<sup>2</sup>** *f.mg1 (-aalay, -aashay) ld aawil<sup>2</sup>.*

**awaalid** *m.db ld aawil<sup>1</sup>, aawilid, awaal<sup>1</sup> (2).*

**awaamir** *m.db eeg amar<sup>1</sup>.*

**awaarayn** *m.f.db eeg awaare.*

**awaare** *m.l* Ciid buda ah oo cagta, dabaysha iwm. si sahlan u kicin karaan.

**awaaree** *f.g2 (-reeyay, -raysay)* Wax soconaya habaas kicin.

**awal** *m.l/fk* Marka hore; waa hore; koowaad.

**awasho** *m.f.db eeg awo<sup>2</sup>.*

**away e.we ld aaway.**

**aw-batiiqow** *m.l* Ciyaar dhaqameed si gaar ah looga yaqaan degaanka Janaale.

**awd<sup>1</sup>** *m.l ld awdid.*

**awd<sup>2</sup>** *fg1 (-day, -dday)* Meel bannaan ama daloosha buuxin; daboolid.

**aw-daare** *m.l* Ciyaar leh sida mingiska, rooxaan dadka ku soo degta; degaanka webiyada ayaana laga yaqaanaa; mokhoddon; gunjis.

**awdan<sup>1</sup>** *f.mg1 (-dmay, -dantay, -dmi)* Wax buuxsamay ama daboolmay noqosho (meel bannaan ama daloosha).

**awdan<sup>2</sup>** *f.mg4 (-dnaa, -dnayd)* Wax buuxsamay ama daboolmay ahaansho.

**awday** *e.we ld aaway.*

**awdid** *m.f.dh eeg awd<sup>2</sup>. ld awd<sup>1</sup>.*

**awdmid halbowle wadne** *m.l (daaw.)* Marka xinjir ku sameysmato halbowlaha wadnaha dhexdiisa, taas oo keenta in dhiiggu ka xirmo waraabinta wadnaha.

**awdmid<sup>1</sup>** *m.f.dh ld awdan<sup>1</sup>.*

**awdmid<sup>2</sup>** *m.l (daaw.)* Xubin daloosha ee jirka ka mid ah oo wada xiranta ama qaarkeed awdmo; sida xiidmaha, halbowlayasha iwm.

**awdnaan** *m.f.dh eeg awdan<sup>2</sup>. ld awdnaansho.*

**awdnansho** *m.l/dh ld awdnaan.*

**aweyti<sup>1</sup>** *m.dh* Habaar, cid Eebbe looga baryo in uu dhaqso u dhinto.

**aweyti<sup>2</sup>** *fg1 (-iyay, -iday, -iyi)* Cid inay dhaqso u dhimato Eebbe uga baryid.

**aweytiyid** *m.f.dh eeg aweyti.*

**awlaad** *m.dh* 1. eeg weled. 2. Carruur.

**awlaadsasho** *m.f.dh eeg awlaadso. ld awlaadsi.*

**awlaadsi** *m.l ld awlaadsasho.*

**awlaadso** *f.mg3 (-saday, -satay)* Duco Eebbe iyo werdi samayn.

**awlal** *m.l (-llo, m.dh)* 1. Feeraha iyo hilibka saaran. 2. Iskujirka malabka iyo xabagbta shinnida.

**awlax** *m.l (-xyo, m.dh)* 1. Mindi aad u weyn o geela lagu qalo. 2. Jaad warmaha ka mid ah.

**awlee** *f.mg2 (-leeyay, -leysay)* Geel badan si wadajir ah u ololid.

**awleyn** *m.f.dh eeg awlee.*

**awliyo** *m.dh.w eeg wel<sup>1</sup>.*

**awno** *m.dh (-ooyin, m.l)* Aseendo; beer weyn.

**awo<sup>1</sup>** *m.dh.fl ld aw.*

**awo<sup>2</sup>** *fg3 (-wday, -watay)* Qof si marakudhegnimo u baryid.

**awood<sup>1</sup>** *m.dh (-do, m.l)* 1. Kartida ay cidi u leedahay inay arrin meel mariso. 2. Xoogga muruqa.

**awood<sup>2</sup>** *m.dh (fis.)* Summad P. Dhakhsaha hawl lagu qabtay ama ay tamari ku geddisantay P; hawl la qabtay amminta ay ku qaadatay habka caalamiga (HC) waxa lagu cabbiraa Waat (Juul halkii seken).

**awood<sup>3</sup>** *f.g/mg1 (-day, -dday)* (f.g) A./f.mg) u a.: arrin wax ka qabashadeeda karti u yeelasho.

**awood-danabeed** *m.dh (fis.)* Awoodda danab ee qalab koronto waa xaddiga tamarta ee ku geddisantahay hal halbeeg oo ammin ah. Awood danab waxa lagu cabbiraa Waat, summadduna waa P. Tamar danab QV ItV VI Ammin t t Awoodda danab ee Waat ah waxa lagu helaa taranta keyd faraqa V iyo qulqulka danabka ee Ambiyeer (A).

**awooddaran** *f.mg4 (-rnaa, -rnayd)* Wax awood yar ahaansho.

**awooddarnaan** *m.f.dh eeg awooddaran. ld awooddarnaansho, awooddarri, awooddarro.*

**awooddarnaansho** *m.l/dh ld awooddarnaan.*

**awooddarri** *m.db ld awooddarnaan.*

**awooddarro** *m.db ld awooddarnaan.*

**awoodde** *m.l (dii.)* Haddii aad dhinca Illaah fiiriso, waxaad ula jeeddaa, in uu wax kasta ka awood badanyayah.

**awooddid** *m.f.dh eeg awood<sup>2</sup>.*

**awoodla'aan** *m.dh* Wax aan awood lahayn; tabardaro; karti la'aan. *ld awoodla'aansho, awoodli'i.*

**awoodla'aansho** *m.l/dh ld awoodla'aan.*

**awoodli'i** *m.dh ld awoodla'aan.*

**awoodsii** *f.g2 (-iiyay, -iisay)* Cid karti ay wax ku qabato u yeelid.

**awoodsiin** *m.f.dh eeg awoodsii. ld awoodsii.*

**awoodsiis** *m.l ld awoodsii.*

**awoowe** *m.l (-wayaal, m.l/dh)* 1. Aabbaha aabbiihiis ama hooyada aabbaheed. 2. u.j: awoowow! 3. u.j: wiilka aan awoowaha u ahayow! gabadha aan awoowaha u ahayey! *ld awow.*

**awow** *m.l ld awoowe.*

**awqoosi** *m.l* Gacan yaraha hartaantiga, marka uu herinta la joogo.

**awr** *m.l (awr, m.dh)* 1. Geela kiisa lab; rati. 2. A. cirka: urur xiddiga ah oo qaab rati leh.

**awradhale** *m.l ld awrdhal.*

**awradhaye** *m.l* Nagaar xooluhu daaqaan oo dhirta daawada leh ka mid ah.

**awrdhal** *m.l (-llo, m.dh)* 1. Awrka markastaba hasha qurbac ka dhalo. 2. Hal da' kasta qurbac dhasha. *ld awradhale.*

**awrdhaw<sup>1</sup>** *m.l* 1. Rimmay gacmeeda lagu sameeyo geedaha aan labeebka ahayn sida timirta; faxlid. 2. *ld awrdhebid.*

**awrdhaw<sup>2</sup>** *fg1 (-dhabay, -dhabday; -dhabi)* Geedaha aan labeebka ahayn sida timirta iwm rimay gacmeed ku samayn; faxlid.

**awrdhebid** *m.f.dh eeg awrdhaw<sup>2</sup>*. *ld awdhaw<sup>1</sup>* (2).

**awrqaad** *m.l ld uurqaad*.

**awtaamid** *m.f.dh eeg awtaan*.

**awtaan** *f.g1 (-aamay, -aantay)* Cid aan laga aarsan karin habaarid.

**awtomaatig** *m.l* Qalab isawada oo iskiis u shaqeeya. *ld awtomaatiko, otomaatig*.

**awtomaatiko** *m.dh ld awtomaatig*.

**ax** *e.d* Cod lagu muujiyo xannuunka ama xaqiraa.

**axaaddiis** *m.dh.w eeg xaddiis*.

**axad<sup>1</sup>** *m.l* Qof; ruux.

**axad<sup>2</sup>** *m.dh* Maalmaha toddobaadka mid ka mid ah oo u dhexeeysa sabtida iyo isniinta.

**axadeysasho** *m.f.dh eeg axadeyso*.

**axadeysi** *m.l* Durraamo yar oo ay haweenku sameeyaan.

**axadeyso** *f.mg3 (-stay, -satay)* Haween axadeysi sameyn.

**axadh<sup>1</sup>** *m.l* 1. Cuntada dhadhankeeda la jeclysto. 2. Hadalka nuxurkiisa dib loo sii dhadhansado.

**axadh<sup>2</sup>** *f.mg1 (-xdhay, -xadhay)* Arrin si aad ah u lafagurid.

**axadhid** *m.f.dh eeg axadh<sup>2</sup>*.

**axal<sup>1</sup>** *m.l* Xilliyada dayrta mid ka ah oo u dhexeyso ximirka iyo xayska.

**axal<sup>2</sup>** *m.dh (-llo, m.l)* Hoore adag oo is-haysta oo sida badan ka yimaadda mindhicirrada marka ay jirradaan ama xubnaha taranka waqtiga dhalmada.

**axan<sup>1</sup>** *m.l* Xoolo la qalo ama cunto kale oo loogu duceeyo qof markaa dhintay.

**axan<sup>2</sup>** *f.g1 (-xmay, -xantay; -xmi)* Xoolo la qalo ama cunto kale cid markaa dhimatay raacin.

**axar** *f.g1 (-xray, -xartay)* 1. Timir iwm lafo ka saarid. 2. Arrin aad uga baaraandegid.

**axaran** *f.mg4 (-naa, -nayd)* Arrin iwm wax la axaray ahaansho. *ld axran*.

**axarid** *m.f.dh eeg axar*.

**axarnaan** *m.f.dh eeg axaran*. *ld axarnaansho, axranaan, axranaansho*.

**axarnaansho** *m.l/dh ld axarnaan*.

**axdi** *m.l (-iyo, m.dh)* Ballan adag oo lagu heshiyo. *ld cahdi*.

**axgab<sup>1</sup>** *m.l* 1. A. ah: tabarbeelidda nafley tabar beeshay; jirro, gabow, daal iwm awgeed. 2. *ld axgabid*.

**axgab<sup>2</sup>** *f.mg1 (-bay, -btay)* Nafley jirro, gabow, daal iwm la tabarbeelid.

**axgabid** *m.f.dh eeg axgab<sup>2</sup>*. *ld axgab<sup>1</sup>* (2).

**axkaan** *m.dh* 1. (*dii.*) Sharciga Islaanka wax ku xukumo. 2. (*dii.*) Sharciga u degsan dadka Islaanka ah ee ay ku dhaqmaan.

**axmaq** *m.l (-qjin /-qyo, m.dh)* Qof aan caqli badanlahayn; nacas, dabbaal.

**axmaqnimo** *m.dh* Axmaq ahaansho.

**axmid** *m.f.dh eeg axan<sup>2</sup>*.

**axran** *f.mg4 (-naa, -nayd)* *ld axaran*.

**axranaan** *m.f.dh ld axaranaan*.

**axranaansho** *m.l/dh ld axarnaan*.

**axrid** *m.f.dh eeg axar*.

**axsaab** *m.dh.w eeg xisbi*.

**axsaan** *m.l* Samo cidi u gasho cid kale.

**axsantu** *e.d ld axsantu*.

**axwaal** *m.dh.w eeg xaal<sup>1</sup>*.

**ay<sup>1</sup>** *m.dh* 1. Meel geedo badan leh; hawd. 2. Meel cidla ah oo aan la degganayn.

**ay<sup>2</sup>** *m.dh (bot.)* Eray badanaa lagu isticmaalo dalalka Ustaraaliya, Niyyusilaand iyo Maraykanka oo lagu isticmaalo gobol ay daboosho jidhi; amase, waxaa lagu isticmaalaan gobol dhiraysan oo aan loo bannayn qodaal. Waxaa kaloo si dabacsan loogu isticmaalaan gobol kasta oo dugag ah oo aan loogu talaggelin qodaal.

**ay<sup>3</sup>** *f.mg1 (aayay, ayday)* U a.: wax hore loo sameeyey waqtidambe ka faa'ideysasho.

**ay<sup>4</sup>** *mu.dbm.y* Magacuyaal yeele oo mataalaa "iyada" ama "iyaga". Tus. "Maryan Wilil ay tiiqin ayay maanta suuqa ku aragtagay", "Wilashu guri ay degganaayeen ayay aadeen".

**ayaa qr.dd ld baa**.

**ayaamo** *m.dh.w* 1. Duulal la rumaysanyahay in ay dadka ku ridaan cudur lagu daaweeyo ciyaaro, xoolo la qalo iyo udug. 2. *eeg* ayaan<sup>2</sup>.

**ayaan<sup>1</sup>** *m.l* Awood qarsoon oo qofka la socota dhalashada ilaa dhimashada qofka, sababna u noqota xumo iyo samo waxa uu la kulmayo; nasiib; hoodie.

**ayaan<sup>2</sup>** *m.dh (-aamo, m.l)* Dharaar iyo habeenkeed; maalin.

**ayaandaran** *f.mg4 (-rnaa, -rnayd)* Qof aan nasiib wanaagsan lahayn ahaansho.

**ayaandarnaan** *m.f.dh eeg* ayaandaran. *ld ayaandarnaansho, ayaandarri, ayaandarro*.

**ayaandarnaansho** *m.l/dh ld* ayaandarnaan.

**ayaandarri** *m.dh ld* ayaandarnaan.

**ayaandarro** *m.dh ld* ayaandarnaan.

**ayaanla'aan** *m.dh* Xaaladda uu ku suganyahay qof aan naasiib wanaagsan lahayn. *ld ayaanla'aansho, ayaanli'i*.

**ayaanlaawe** *m.l* Nin aan nasiib wacan lahayn.

**ayaanle** *m.l* Nin nasiib wacan leh.

**ayaanli'i** *m.dh ld* ayaanla'aan.

**ayaansasho** *m.f.dh eeg* ayaanso.

**ayaanso** *f.mg3 (-saday, -satay)* Qof, ayaan yeelasho.

**ayaantirin** *m.dh* Maalin wakhti gaar ah lagu magacaabay. Tus. "Maalin gaar ah", "Sannad gaar ah".

**ayaanwanaag** *m.l* Nasiib wanaag.

**ayaanxumaan** *m.f.dh eeg* ayaanxun. *ld* ayaanxumaansho, ayaanxumi, ayaanxumo.

**ayaanxumaansho** *m.l/dh ld* ayaanxumaan.

**ayaanxumi** *m.dh ld* ayaanxumaan.

**ayaanxumo** *m.dh ld* ayaanxumaan.

**ayaanxun** *f.mg4 (-umaa, -umayd)* Qof aan nasiib wacan lahayn ahaansho.

**ayax** *m.l.u (c.naf.)* Cayayaan yaryar, oo baalal iyo lix lugood oo labada dambe ka dhaadheeryihiiin kana xoog badanyihiiin kuwa kale leh, koox koox aad u badan isu raaca oo dhirta iyo dalaggaba waxyeeleeya.

**aydin** *mu.dhm.y* Magacuyaal tilmaama qofka labaad ee wadarta ah (lala hadlayaasha ama wax loo qorayaasha). *ld aa<sup>2</sup>, aad.*

**aydiyaalism** *m.l (fals.)* Hab fikradeed oo ku saabsan in ra'yigu uu yahay waxa keliya ee la rumaysanyahay, oo lagu ogaan karo wax kasta.

**aydiyoolooji** *m.l (fals.)* Mabaadii habeysan oo ku saleysan figrado iyo ujeeddooyin siyaasi ah. *ld aydiyooloojiyo.*

**aydiyooloojiyo** *m.dh ld aydiyoolooji.*

**ayeeyo** *m.dh (-ooyin, m.l)* 1. Hooyadada hooyadeed ama aabbaha hooyadiis. 2. u.j: ayeeyooy! 3. U.j: wiilka aan ayeeyada u ahayow!; gabadha aan ayeeyada u ahayey!

**ayeeyolugadheer** *m.db.u ld ayeeyolugdheer.*

**ayeeyolugdheer** *m.db.u (c.naf.)* Cayayaan leh jir dhuuban oo dheer, lix lugood oo labada hore madaxa u dhowdhay iyo baalal uu ku duulo oo cuno cayayaanka kale ee yaryar. *ld ayeeyolugdheer.*

**aygarad** *m.l* Qof caqli badan oo aan la dagi karin.

**aygaradnimo** *m.dh* Aygarad ahaansho (qof).

**ayid** *f.g1 (-day, -dday)* Arrin, figrad iyo go'aan taageerid.

**ayidid** *m.f.dh eeg* ayid.

**ayidsan** *f.g4 (-naa, -nayd)* Qof, wax ayiday ahaansho.

**ayidsanaan** *m.f.dh eeg* ayidsan. *ld ayidsanaansho.*

**ayidsanaansho** *m.l/dh ld* ayidsanaan.

**ayiman** *f.mg1 (-amay, -antay)* Badar karsamaya wax la budo lagu daray.

**ayimid** *m.f.dh eeg* ayin<sup>2</sup>. *ld ayin<sup>1</sup>.*

**ayimnaan** *m.f.dh eeg* ayiman. *ld ayimnaansho.*

**ayimnaansho** *m.l/dh ld* ayimnaan.

**ayin<sup>1</sup>** *m.l* Ku daridda badar karsamayo budada lagu doro. *ld ayimid.*

**ayin<sup>2</sup>** *f.g1 (-yimay, -yintay)* Badar karsamaya budo ku darid.

**aynab<sup>1</sup>** *m.l* Laynta dad badan hal mar la wada layo.

**aynab<sup>2</sup>** *f.g1 (-bay, -btay)* Dad badan hal mar wada layn.

**aynabid** *m.f.dh eeg* aynab<sup>2</sup>.

**aynfaad<sup>1</sup>** *m.l* 1. Dhibaato aad u ballaaran. 2. *ld aynfaadid.*

**aynfaad<sup>2</sup>** *f.mg1 (-day, -dday)* Dhibaato aad u ballaaran la kulmid.

**aynfaadid** *m.f.dh eeg* aynfaad<sup>2</sup>. *ld aynfaad<sup>1</sup> (2).*

**ayni** *m.l (-iyo, m.dh)* 1. Tayada ay wax leeyihiin. 2. Da'.

**aynnu** *mu.dhm.y* Magacuyaal tilmaama qofka koowaad ee wadarta ah oo ku jira kuwa lala hadlayo ama wax loo qorayaa; innagu. Tus. "Guriga aynnu aadno".

**aynshaad<sup>1</sup>** *m.l* Codka lagu qaado qasaa'idka diiniiga ah.

**aynshaad<sup>2</sup>** *f.mg1 (-day, -dday)* Qasaa'id diini ah ku luuqeyn.

**aynshaadid** *m.f.dh eeg* aynshaad<sup>2</sup>.

**ayo** *e.we* 1. Kuma?, kee?, tuma?, tee? 2. Waa a.:? waa kuma?, yaa waaye?

**ayodhiin** *m.l (daaw.)* Maaddo kiimikaad oo jirku u baahanyahay qaddar yar si loo gaaro koritaan caafimaad qaba. Jirka qof weyn waxa ku jira 30 mg. oo ayodhiin ah, inta badanna rasin ku tahay qanjirka dhiiqa ee taayroodka.

**ayoon** *m.dh (-nno, m.dh) (kiim.)* Atam ama koox atamyo ah oo lumiyay hal ama in ka badan oo elektaroonno ah si ay u yeeshaa saldanab togan (a. togan), ama helay hal ama in ka badan oo elektaroonno ah si ay u yeeshaa saldanabtaban (a. taban). Weliba eeg aayoonayn.

**ayoonisfeer** *m.l (fis.)* Gibilka saddexaad ee xiga istaratosfeerka fidsan ilaa 1,000 km. Gibilkani, waxa uu leeyahay afar lakab, oo neefaha ku jiraa ay yihiin aysonno. Taasi waxa ay inoo fududeysaa isgaarsiinta iyo baahinta wararka.

**ayoon-taban** *m.l (-nno ..., m.dh) (kiim.)*

Ayoon saldanab taban leh, oo sameysma marka atamyada ama molikiyuulada lagu doro elektaroonno. Marka danabsoocidda la sameynaayo, ayoonaada taban waxa jiit quotinka togan.

---

**ayoon-togan** *m.l (-nno ..., m.dh) (kiim.)*

Ayoon saldanab togan oo ka dhashay atammo ama molikuyuullo laga xayuubiyeey elektaroonno. Marka danabsociddu dhacayso, ayoon-toganayaasha waxa jiiتا qotinka taban.

**ayro** *m.dh.u* Hal adkaysi badan oo cad iyo caano dheeraad ah leh.

**aysootoonik** *m.l (-kyo, m.dh) (baay.)* Waxa lagu sharxaa milannda leh cadaadis isku mid ah. Tus. “Milan”, .01m oo sonkor ah iyo milan .01m oo gulukows ahi waa milano cadaadis isku mid ah leh”.